Rza Səfərov

Bir əsrin iki xatirəsi

Bakı - 2009

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Redaktor: **Məmmədli Atamoğlan Ataxan oğlu**
Tarix elmləri namizədi, dosent

Tərtibçilər: **Abdullayeva Şəfəq Rza qızı**
Zeynallı Gülyaz Rza qızı

Azərbaycan...XX əsrin başlanğıcı və sonu. Fərqli zaman, fərqli məkan, amma necə də oxşar hadisələr. Ata və oğulun gördükləri, yaşadıqları, biganə qala bilməyib qələmə aldıqları olaylar. Budur, Garabağın qədim tayfalarından biri Kəbirli elatı yaylaqdan qışlağa köç gedib gəlir. Bu keşmə-keşli yollarda, dağlarda onların başlarına ermənilərin gətirdiyi müsibətlər haqda müəllifin atası yazır. Uzun illər keçır. Artıq 1988 cı ildir. Hələ 1990- cı ilin 20 yanvarına 2 il var. Bu zaman kəsiyində hadisələr bir-birini sürətlə əvəz edir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrundakı hərəkatında Sovet rəhbərliyinin "fəal" iştirakı, Garabağda qanlı hadisələr və s. Müəllif bütün bu hadisələri addım- addım izləyir.

Kitab həm tarixçilər, həm də geniş oxucu kütləsi üçün maraqlı ola bilər.

Kod 097

© "Mars Print" 2009

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Redaktordan

Oxuculara t qdim olunan bu xatir l r dğnya tarixin v m d niyy tin büyğk tühf l r vermi , üz taleyind acılı – irinli gğnl r ya amı , h mi yadellil r qar ı ülğm-dirim sava ına qalxmı xalqımızın ba ına g lmi qanlı-qadalı hadis l rd n b hs edir. Kitab iki hiss d n ibar tdir. Birinci hiss d XX srin 20-ci ill rind ba vermi qanlı olaylardan , ikinci hiss d is SSR -nin da ılması r f sind Erm nistanın Az rbaycana qar ı ba ladı ı t cavğzklar , i alzılıq siyas tind n v onların qızı dırdı ı Kreml r hb ri t r find n h rt r fli himay edil n v yardım alan Az rbaycanda ya ayan erm nil rin Qaraba da separatzılıq h r katından Erm nistanda v Az rbaycanın Yuxarı Qaraba bülg sind erm ni nizami qo unları v ayrı-ayrı yaraqlı d st l ri t r find n dinc Az rbaycan k ndl rin v sivil haliy qar ı terror v soyqırım m ll rind n , Az rbaycan xalqının üz mğst qilliyin razi bğtüvlğyğ u runda h r katından, Sovet r hb rliyinin xeyir-duası il sovet ordu hiss l rinin f al i tirakı il Erm nistandan v Qaraba ın da lıq hiss sind n az rbaycanlı sivil halinin kğtl vi sur td , zorla, silahlı ğsulla qovulmasından , Moskva r hb rinin Az rbaycana qar ı tutmu oldu u , q r zli , dğ m nzilik müvqeyind n b hs olunur. Burada h mzinin 20 Yanvar hadis l rin g tirib zıxaran hadis l r gğnb -gğn izl nilir. Az rbaycanda ged n xalq h r katının v onun r hb rl rinin , ülk kommunist r hb rliyinin d xarakteri azılıb güst rilir.

Mğ llif hadis l r bigan qala bilmir. Bir v t nda , bir v t np rv r ziyalı kimi, üz v t ni ğzğn n is etm k ist y n bir xs kimi hadis l ri q l m almı v g l c k n sill r b zi h qiq tl ri zatdırma a zalı mı dır. Mğ llifin fikirl ri subyektiv olsa da , sühb t ged n düvrd ba vermi hadis l rin mahiyy tinin azılması , b zi h qiq tl rin ğz zıxması ğzğn mğhğm m nb ola bil r. Bu kitab h m tarixzil r , h m d geni oxucu kğtl si ğzğn mğhğm h miyy t k sb ed n v sait ola bil r.

Atamoğlan Məmmədli

BDU-nun dosenti

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

"Erm nil r a d rilil r iz risind n pis qullardır. Onların zox güz l vğcudları, lakin eyb c r ayaqları var. Onlarda utanmaq yoxdur. O urlu a zox meyillidirl r, lakin x sis deyill r. Natura v dill ri qox qabadır.

g r s n, birc saatlı a erm ni qulunu üzba ına qoysan, erm ni naturası onu d rhal pisliy süvq ed c k. O, ancaq allaq altında yax ı i l yir. g r gürs n ki, qul erm ni t nb llik edir, bu hez d o dem k deyildir ki, o yorulmu dur, sad c o dem kdir ki, t nb llikd n l zz t alır.

Bel olduqda s n a acı lin almalısan v onu yax ıca küt kl m lis n. Onda s nin ist diyin bğtğn i l ri yerin yetir c k..."

ADAM METS.

İsveçrə şərqşünası

GİRİŞ ƏVƏZİ

Hürm tli oxucular, diqq tiniz t qdim edil n bu kitab iki hiss d n ibar tdir. Kitabın birinci hiss si (1918-20-ci ill r) atamın v babamın küz getm yi haqqında yazıları v tarixi faktlara saslanır.

Kitabın ikinci hiss si 1 dekabr 1988-ci ild n 21 yanvar 1990-cı il q d r olan düvrğ «gğnd lik» klind hat edir. Lakin, ba vermi hadis l r haqqında oxucuda tam t s vvğr yaratmaq ğzğn bir q d r kezmi n z r salmaq lazım g ldi. Bunun ğzğn hadis l rin ilk gğnd n hansı kild inki af etdiyini bilm k v qeydiyyatı aparılmı gğnl r uy unla dırmaq ğzğn, xroniki m nb l rd n v sad c yadda qalmı epizodlardan istifad edilmi dir.

slind b zi vacib lav l r n z r alınmazsa qeydl r nec aparılmı sa el c d t rtib edilmi dir.

C bh zil r (AXC hakimiyy ti n z rd tutulur)hakimiyy td olduqları düvrğn ilk ğz-dürd ayını xalqla birlikd addımladılar. Nüvb ti iki ayını xalqla yana

lakin, xalqdan ayrı addımladılar. Hakimiyy tl rinin qalan hiss sini xalqdan ayrı v üzl ri ğzğn addımladılar. T bii ki, onların iz risind h qiq t n l yaq tli v üz xalqı ğzğn h r eyd n kezm y hazır olan insanlar az deyildi. Lakin bu t k-tğkl r ğmumi strategiyaya t sir etm k imkanına malik deyildil r v zox zaman p rd arxası f aliyy tl ri il kifay tl nirdil r.

Bilmir m ziz oxucu bu kitab siz nec t sir ba ı layacaq? Ancaq onu dey bil r m ki, 20 yanvar 1990-cı ild n sonra h r hansı qeyd aparmaq artıq m nim ğzğn olduqca z tin idi. Bu qanlı gğnd bir mill t kimi, n inki bizi amansız c zaya m ruz qoydular, h m d az rbaycanlı-tğrk m n viyyatımızı tapdaladılar. n büyğk faci o idi ki, bunu üz «az rbaycanlılarımızın» küm yi il etdil r.

Coxlarımız kimi m nim d g ldiyim n tic bu oldu ki, mill t hez d qırılmaqdan yox, ayaq altda qalmaqdan, t hqir olunmaqdan qorxmalıdır.

Qaraba hadis l rinin 1988-ci ilin fevral ayında ba landı ına baxmayaraq, m n ardıcıl qeydl rim h min ilin dekabr ayından ba lamı am. Cğnki, bir zoxları kimi m n d erm nil rin bu zıxı v t l bl rini t z demokratiya havasının yaratdı ı üt ri hval-ruhiyy kimi qiym tl ndirirdim. Y ni, bir qarmaqdır atırlar, tutar yax ı, tutmaz da ki, oturublar üz yerl rind ...

Erm nistanın Rusiya v xarici ülk l rd ki havadarlarının küm yin arxalanaraq, Da lıq Qaraba ı Az rbaycandan qoparmaq c hdl ri artıq ba lanmı dı. Az rbaycanın hükum t r hb rl rinin büyğk bir qisminin, respublikada ya ayan v i l y n erm ni da nak qğvv l rinin fasil siz küm yi say sind erm nil r üz zirkin planlarını realla dırmaq ğzğn durmadan i aparırdılar. Bu qğvv l r bizi daima inandırma a zalı ırdılar ki, bğtğn bunlar bo   eyl rdir v erm ni üz murdar arzusuna hez vaxt zata bilm z. Biz bir mill t kimi sad c olaraq buna yol ver bilm rik.

F q t, biz o vaxt z tin t s vvğr ed bil rdik ki, bu planın arxasında duran qğvv l r Moskvada Mixail Qorbazov kimi qana h ris bir düvl t ba zısı r hb rlik edirdis , Bakıda bu v zif nin icrazısı bdğrr hman V zirov kimi üz v t nin , üz xalqına qar ı x yan tkar müvqe tutmu bir   xs idi. T bii ki, bu mğdhi qğvv l r qar ı s f rb r olmadan, mğbariz aparmaq mğmkğn ola bilm zdi.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

O zaman Az rbaycan Kommunist Partiyasının M rk zi Komit sind zalı an, adi texniki bir i zi, lakin, v t ninin azadlı ı v bğtüvlğyğ u runda h r an canından kezm y hazır olan bir v t nda kimi, m n d h r eyin yax ı qurtaraca ına vv ll r zox inanırdım. Lakin, m rk z dediyimiz Moskvanın m kr v hiyl l rl dolu «gedi l rinin» ahidi olduqca, nec dey rl r, ba ını kolda gizl tmi tğlkğnğn quyru u züld gorğndğkc ğbh l rim artır, ğmidl rim is azalırdı.

N etm k, Az rbaycan xalqı üz taleyin yazılmı , m lubiyy tl rl dolu bu qanlı yolu artıq kezmi dir. G lin, bu yolun bir insanın xatir sind ya ayan saralmı v r ql rini zevir k. B lk , g l c kd yenid n t krar ed bil c yimiz h r hansı bir s hvin, x tanın qar ısını almaqda bunun biz bir küm yi d ydi.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

I HİSSƏ

1963-cğ il idi. Orta m kt bi bitirib institutu q bul olmu dum.Yazma a xğsusi h v sim var idi. Lakin zox utancaq idim, yazdı ımı bir kims y oxuma a c sar tim zatmırdı. Bununla bel , imkan olduqca yazırdım, yazıb sandı a yı ırdım. H min vaxtların birind evimiz , atama bir m ktub yazıb xahi etdim ki, elimizin-obamızın aran-yaylaq yolu haqqında m n üz xatir l rini yazıb gond rsin.

Atamın bu d ft rini bir nez d f kitab klin salma a c hd etmi m.Lakin h r d f mğ yy n s b bl r ğzğndan bu i yarımzıq qalıb. N hay t, bu ggn q ti q rara g ldim.Bu hadis l ri oldu u kimi q l m almaga c hd edir m.

Erm ni Balayanın “Küz” kitabı yadıma dğ dğ.Hez vaxt küzğ olmayan dı anın küzd n yazması.

Bu kitabı yazma a hazırla anda t sadğf n lim «DQMV-nin yaranma tarixi» adlı bir kitab dğ dğ v eyni t sadğfl orada bir q rara rast g ldim. Q rarda deyilirdi ki “...araya milli dav t toxumu s p nl r v adamlara milli m nsubiyy t nüqteyi-n z rind n baxanlar amansızlıqla c zalandırılmalı v gğll l nm lidir”. Bu q rar 1921-ci il 21 oktyabrda q bul edilmi dir. H min q rarın q bul edildiyi vaxtdan dğz 1990-cı il q d r “s liq -s hmanla” yerin yetirildiyin m nim hez bir ğbh m yoxdur.Ona da, tamamil min olmaq olar ki, bu q rar m hz , yalnız az rbaycanlılara qar ı t tbiq edilmi v h yata kezirilmi dir. Onu da deyim ki, bu kitabı h y cansız oxumaq olmur. Bu xalqın ba ına n mğsib tl r g tirilm yib? Bu ggn adına “m rk z” dediyimiz imperiya v erm ni da nak qğvv l ri, bu riyakar qğvv l rin m har tl idar etdikl ri b zi az rbaycanlı r hb rl rimiz. M g r bu bel deyilmi?

ndi is h l lik o ill r qayıdaq. btidai savadlı, v t n canlı, elinin-obasının yolunda h r eyd n kezm y daima hazır olan bir adamın üz li il on iki v r qli d ft rl r yazdı ı xatir l rini v r ql y k. mkan dğ dğkc m n h min kitabdan xırda parzaları t krar ed c y m. nanıram ki, az rbaycanlıların büyğk ks riyy tinin bu faktlardan x b ri yoxdur.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Atamin dedikl ri:

Kezmi in qara p rd si altında kezirdiyimiz gğnl ri güzl rimiz qar ısında canlandıranda timiz uyu ub-azılır.1917-ci ilin yazı idi.

Qaraba ın küz ri tayfaları olan A ıqlı, Tatallar, Murtulu, Eyvazallar, K birli,[1] M rzili bu düvrd daima ranın Araz yaxası olan ahsev n k ndl rinin h ml l rin m ruz qalırdılar. ahsev nl r büyğk d st l rl obalara hğcum z kir, elatların mal düvl tini talayıb aparır, b zi hallarda mğqavim t güst r nl ri d vurub üldğrğrdğl r.

Küz getm k zox agır, zablı idi. Evimizd olan a ır un taylarını, qab-qaca ı,bir süzl , sas n yaların hamısını yayla a aparmalı idik. Üzğmğz m xsus olan ev yalarını aparırdıq ki, biz olmayanda quldurlar kims siz evl rimiz basqın edir, talayırdılar.

H r ggn yğkl rimizi ata, mal-d v y , ükğz yğkl yirdik. Gğn 1 m nzil

---

[1] -Kəbirli mahalı 4 tir dən ibarət idi. varA

1.Ulu babalı

2.Qızıllı

3.Qərbənd

4.Arıx Məmmədi

Hər biri ayrı-ayrı oymaqlardan ibarət idi.

1.Ulu babalı----1.Qazaxlar
2.Papaqçalar
3.Horalar
4.Keçələr

2.Qızılı-----1.Qarasaqqallı
2.Qaracalar
3.Canılar
4 Qəncimalar.

3.Qərvənd---1.Qəhrəmanlı
2.Hacı binad
3.Hacı Abbas
4.Ətyeməzli
5.Pirqular

4.Arıx məmmədli--------
1.Hacı Əmriqullar
2.Dəymə dagıldı
3.Usublu
4.Xanılar
5.Muralılar

Kəbirli tayfasının qolları.

1.Ulubabalı varB

2.Qızıllı

3.Arıx məmədli

4.Şüşəməmədli

5.Şahsevən.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

hesab ets k 20 gğn zatırdıq Sarı yer . Ail nin 50 faizin q d ri uzun yolu piyada, küzğn, qoyunun dalınca ba alıb gedirdi. B z n ya ı , qar-zov un da, bizi dü n yirdi, u aq v qocalar suya dğ mğ cğc kimi cğyğld irdi. Küz getdiyimiz m nzill rd n biri – Xazın zay-bel selli sulu yer idi. Xazın zay da ıb, qaba ımızı k s rdi. Yadımdadır, bir d f el da mı dı kı, o tay, bu tay gedirdi. 20-y q d r araba kiray gotğrmğ dğk. B li, bu arabaları ükğzsğz, k lsiz bir-birinin ca ına kezirib, dğzdğl r suya, nec ki, bir kürpğ kimi. D v l ri, atları, zandarax* okğzl ri, in kl ri, xırda ba malları zaydan kezirdik. Qoyunları is arabanın ğstğ il kezirdik.El bir nez si kezmi ,bir nez si is dalda qalmı dı ki, sel gğcl nib, arabaların orta hiss sind n qırıb getdi. Ğz gğnd n sonra sel yava ıdı. T dric n, hamı kezib g ldi. tkin dğ mğ arabaların qiym tini camaatdan yı ıb, aldılar.

May ayının axırları olardı. Erm ni-mğs lman pindavarlı ının* qız ın bir düvrğ idi. Yayla a getm k mğmkğn deyildi. Büyğk bir oba küzğb Karyagin (Fğzuli rayonu) trafında ipartı-qarasu deyil n razil rin arasında büyğk bir d r y dğ dğk. Bura nisb t n t hlğk siz bir yer idi. Qorunması asan idi. D r nin qa larında düvr l m s ng rl r qazıldı. n bacarıqlı oglan v ki il rd n ibar t d st l r yaradıldı. Bizim evimiz d r nin ayaq t r find tikilmi di. Bura azıqlıq idi. Lakin d d m mrah qorxmaz bir adam idi.

Bunu m n üz güzl riml gürmğ dğm. Erm nil rl v ziyy t k skinl m y ba layanda küzğmğz V ngd n kezirdi. Bu vaxt 10-12 erm ni dı ası qoyun sğrğsğnğ bülğb d d l rinin malı kimi qabaqlarına qatıb aparma a ba ladılar. D d m erm nil rin ba zısına zatıb dedi:

- Ay , a kirv , s n davar lazımdı, g l m nd n ist , gğc güst rm k yax ı deyil axı. Biz aran-da da rastla ırıq.

«Kirv » dedi:

-Ara torkes,zox danı ırsan,hamısını apararam ha!

li il bğtğn sğrğnğ güst rdi.

mrah D d m erm ni il danı ma ın m nasız oldu unu bilirdi. Odur ki, güd kz sinin sol qoluna bülg el di. Sa lind ki zo al a acından olan zomaqla

---

* —canlı(Red)

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

dı anın t p sin el bir z rb ili dirdi ki, erm ni bayaq ha yumalanıb dğ dğ yolun altına. O biri erm nil r vv lc ll rind ki da -k s kl , a acla, d ryazla cumdular d d min ğstğn . Ancaq zox tez dayandılar. Yolun altında a zını ayırıb-yuman ba zılarını gür nd ll rind olanları atıb, ba ıra-ba ıra qazma a ba ladılar. Erm ni m nim x yalımda bel qalıb. (R.S. g r 1988-ci ild Az rbaycan hükğm ti izind erm nini babam kimi tanıyan birc n f r adam olsa idi, yaxud q ti bir yol güst r n olsa idi bu gun dizimiz düym zdik)

Bizim alazı ın q n rind n d s ng r qazıldı. S h risi gğnğ, gğnorta sa ımından sonra x b r g ldi ki, 200- yaxın qotaz birz k atlı obalara yaxınlasmaqdadır. T l sik qoyun, mal-d v sğrğl rini, at ilxılarını qovhaqovla d r y c ml dirm y ba ladılar. Qıyhaqıydan qulaq tutulurdu. Nisb t n kizik raziy 50 min q d r qoyun,10 min q d r qaramal c ml ndirilmi di. Quldurlar el gğman edirdil r ki, birc hğcuma n varsa yı ıb aparacaqlar, lakin qotaz birz kl r s hv edirdil r. sl düyğ ba landı. D d m 3 kilometri vuran aynalı tğf ngind n quldurların ba ına od l yirdi. H r s ng rd 8-10 n f r c sur igid vuru urdu. Hğcum ed nl r büyğk itkiy m ruz qaldılar. Qaranlıq dğ n q d r düyğ davam etdi. Gğll s sind n xeyli mal-qara v qoyun qazıb trafa da ılı dı. S h r m lum oldu ki, 600 qoyun v 100- yaxın qara mal aparılmı dır. lb tt quldurların verdiyi itki il mal-qaranı mğqais etm k olmazdı.

S h r tezd n ipartıdan küzğb Qalat p deyil n yerd dğ rg saldıq. Burada h r evd qurban k sildı. Bir nez ev büyğk ziyan d ymi di, xü b xtlikd n ül n olmadı.

Yayla a küzm k zox t hlğk li idi. Erm nil r sg ranı k smi , ingilisl r is u a Qalasına dolmu dular. O biri t r fd n d , da ın vaxtı artıq ütmğ dğ. Taxıl bizini zatmı dı. Biz bilirdik ki, mal-qoyunu yayın qızmar istisind saxlamaq z tin m s l idi. Bununla bel hansısa qğvv obaları yurd-yurd yayla a t r f qovurdu. Qaraba da Sarı yer yayla ına q d r olan yolu küzğn aya ı il 20 gğn q t edirdik. Bel ki, Muxurrudan küz nd ax amı A damın altına dğ rdik. Küzğn qanununa gür dan yeri a aranda küzhaküz ba lanır. Toran qovu anda at-d v nin

* -mübarizə,intriqa(Red)

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

yğkğ endirilib, 1-2 gğnlğk istirah t edil rdi.

H r obanın üz oyla ı, h r evin üz yurdu olardı. Zox nadir hallarda yurd yeri d yi il rdi. Ayrı-ayrı obalar bir-birinin arasına dğ m zdi, dğ s ydil r onda padar (y ni dava) dğ rdi, torpa ı ülz rdil r. sas n küz , obaya t z ev qo ulanda bel evl r t z yurd yeri salardı. Bel c hez k s ba qasının yurduna dğ m zdi. A damla Muqad m, Muqad ml Qara acı arasında bir gğnlğk m nzil vardı. Yaylaq yolunun dğ rg l ri bunlar idi:

1.Muqad m. 2.Qara acı. 3.Tu un g diyi. 4. smayılb yli. 5.Zoxlu d yirmanlar. 6.Dov anlı. 7.V ng. 8.S b tkezm z.[2] 9.Taxtaba ı. 10.Yelli g dik. 11.Güy bulaq. 12.Tutqun zay. 13.Uzun yal. 14.Xıdırlı yurdu. 15.Qara qaya. 16.Ba arsıq. 17.Ba arsıq zayı. 18.Tatallar zayı. 19.Ehsan yeri. 20.Sarı yer. 21.Qaraxaz.

Bu yolların iz risind Muxtük nin adını yazmamı am, zğnki, ist r arana, ist rs d da a ged nd o yoldan d v d n, atdan, adamdan mğtl q biri a malı idi v uzanın dalınca getm k artıq mğmkğn deyildi. Tutqun g diyind n Taxtaba ına q d r yol is me il gedirdi.

Taxta ba ına q d r bu dğ rg d dem k olar ki, h r gğn küzğb-dğ ğrdğk.Taxta ba ından sonra h r 2 gğnd n bir b z n is 3 gğnd n bir küzğb dğ m li olurduq.

ndi n n vi dğ rg yerl rin m h l qoyan yox idi. Bayaqdan bir qoyunun ggcl kez bildiyi dar kezidl rd n indi sğrğnğ kezirirdil r. Erm ni-da nak d st l ri v onların ingilis havadarları il qar ıla mamaq ğzğn b z n bir gğnlğk m nzil düvr l m 2-3 gğn kezirilirdi.

N q d r qorxulu olsa da gec dğ n q d r yol gedirik. At, d v nin yğkğ azılmırdı. Yazıq heyvanlar insanlardan da artıq daha zox zğlm z kirdi. Bir nez saatlıq ayaqğstğ mğrggd n sonra hava i ıqla ar-i ıqla maz küz yenid n t rp nirdi.

[2] Deyirlər,keşmişdə,bir erməni gəlir Ağdamdan 2 səbət üzüm alır.Nübardır,aparıb köçün qabağında biraz artıq qiymətə sataram,deyə düşünür.O zamanlar səbədkeçməzdən 2 qoyun güclə yanaşı gedə bilərdi.Bəli,ərsin kirvə biraz diribaşlıq etmək istəyir.Bu tərəfdən o tərəfə gedəndə Xaçın çayını soldan keçir.Ulağının sağ tərəfindəki səbətin ucu ilişir qayanın tininə.Ulaq özünə güc vurur ki,getsin,bu vaxt səbət qayadan buraxılır,ulaq bədbəxt təpəsi üstə cumur suya.Sel götürür.Üzümün necə olduğun özünüz təsvir edin.Səbət harda,ulaq harda.Çay gah yolun qırağı ilə,gah da yoldan aralanıb qayaların dərinliklərindən keçirmiş.Ərsin kirvə bir az aşağı,bir az yuxarı yüyürsə də əli boş qalır.Bu əhvalatın nə vaxt olduğunu doğrusu bilmirəm.Amma eşitdiyimə görə sonra kimsə Ərsin kirvəyə deyirmiş ki,ay axmaq,partiya və elmin nailiyyətləri səbətkeçəzi darmadağın edəcək.oradan tanklar vanası gedəcək.Sənin ulağını əvəz edən güclü maşınlar yaranacaq.Ulağın biri isə bir çəpişin yanaşı keçir....

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Bu ğğnl ri q l ml yazıb, süzl danı maq mğmkğn deyil...

Onu deyim ki, bizim mahal v tayfalar bu odlu qasır anın daimi m rk zind olsalar da, igid t r k m o ul v qızların üzğnğmğdafi imkanı sahibsiz az rbaycan k ndl rin nisb t n daha yax ı idi.

May ayının axırları idi. X b r g ldi ki, erm nil r Xocalıya hğcum edib, evl ri yandırır, dinc haliy divan tuturlar. D rhal K birlinin adlı- sanlı igid adamlarından Hacı M mm dhğseyn, M mm dqulu b y, mran b y, Mahmud b y silahlı, gğclğ 100 n f r atlı d st dğz ldib Qara acıdan Xocalıya t l sdil r. Obanı qorumaq ğzğn sas n qadınlar v az miqdarda ki il r qaldı. Sğbh azılana yaxın mran b y 30 atlı il obaya qayıdıb q l b x b ri g tirdi. Hğcum ed n erm ni-da nak d st l ri p r n-p r n salınıb, da ıdıldı. mran b y daha dinc lm d n, artıq yola zıxma a hazır olan obanı yenid n Xocalıya q d r mğ ay t etdi. Obamız ax ama yaxın Xocalı trafında dğ rg saldı. Yalnız burada üyr ndik ki, elatımızın 2 igid oglu üz canını az rbaycan k ndinin mğdafi sind qurban vermi dir. K birli obasının 800 zadır evinin (kez) qaba ından qara yaylıq asıldı. Bel yaylıqlar Xocalının salamat qalmı evl rind d asılmı dı. Bu cğr düyğ l r biz l vermirdi.

Hez k s üz zizini itirm k v yayla a qara yas paltarında getm k ist mirdi. Bununla bel za rı a fikirl m d n hay verirdik.

Tğrk o lu arkada larının t kl ndiyiyni gür nd yumru a dünğb, sel kimi axırdı. (R.S.1991-ci ill 1918-20 ci ill ri mğqayis ed nd bel n tic y g lm k olar ki, o vaxt v ziyy t indikin nisb t n qar ısı alınan idi. O vaxt erm ni-da nak qğvv l ri gğclğ olsa da biz küm ksiz deyildik. ndi erm ni h min o erm nidir. Biz is o vaxta nisb t n soyulub v t kl nmi ik.)

Küzğmğz «Dov anlı» deyil n yer zatanda e itdik ki, Tğrk qo unları Nuru Pa anın v nv r Pa anın r hb rliyi altında erm ni-da nak ordusunu z - z u aya daxil olmu dur. adyanalı ın h ddi-hğdudu yox idi. Yenid n qurbanlar k sildi, h tda yaslı ğzl r t b ssğm qondu. Tğrkl rin g li i yollarımızı, k ndl rimizi sar td n qurtarmalı idi.

Bizim küzğn qaba ında Ulubabalı (K birli tayfasının qolu) K lbalayi hil y

M di Qabilin küzğ gedirdi. Bizim küzğn arxasınca Q rv nd* tir sind n* N ri b y adlı bir o lanın küzğ gedirdi. F rm c* yğkl nmi atın ğstğnd olan tğf ngi gür n bir dı a q fl t n lini atıb tğf ngi gütğrğb qazdı me y . Bu snada N ri qı qırıb, dğ dğ erm ninin arxasına. N ri erm niy zatıb sğhsğnğnğn* arxasından vurdu. Erm ni yer s rildi. N ri tğf ngi alıb geri qayıtdı.

K hratın dolaylarından g l n ingilis (zabitl ri) sg rl ri M di Qabilin sğrğsğnğ büldğl r. M di li adlı bir o lan qoyunun arxasınca getm k ist y rk n ingilis zabiti h min o lanı gğll il vurub üldğrdğ. M di Qabil d rhal d v ni yer yatırdıb alman qarovul tğf ngi il 2 ingilis sg rini v h min zabiti vurub üldğrdğ. ngilisl r küzğn qaba ını k sdil r. Qadınların altından y h rli atları z kib apardılar, küzl ri talan etdil r. Küz hlind n 40 ki ini tutub apardılar u a qalasına.

Bu vaxt Nuru Pa a u ada erm ni da naklarına divan tutub Xank ndin qayıdırdı. Qocalar, qadınlar yeriyib onun qar ısını k sdil r. hvalatı ona danı ıb tutulanların gğnahsız oldu unu bildirdil r v onların buraxılmasını t v qqe etdil r. Nuru Pa a süz verdi ki, küm k ed c k. Sonra camaata ğz tutub dedi ki, u adan getm k mğmkğn deyil, Qala d r si odlanıb, Qala d r sind n getm k olar. Küzğmğz bu yolu q t edib, Qala d r sinin aya ına dğ dğ. Tutulan 40 n f r sa salamat g lib zıxdı. Nuru Pa a n inki h min adamları ingilisl rin lind n alıb buraxdırmı , h m d üz sg rl rind n bir d st qo araq h min adamların t hlğk sizliyini t min etmi di.

ndiki yolumuz Sabirabad yolu idi. Qırxqızdan Qaban qayasına, Qaban qayasından Qaban g diyin q d r v bu g dikd n a ıb getm li idik. Deyil n gür min-amanlıq düvrğnd bu yollardan kezib getm k mğmkğn deyildi. Zox z tinlikl Qaban g diyin zatanda h r t r fi qatı duman bğrğmğ dğ. Bir ild n artıq idi ki, buralardan küz kezmirdi. Atalar demi k n: «qoyun ola, qurd ola...nec dir? El qurdun arzusudur ki, dumanlı gğn ola».

Bu yerd ya ayan insanlar küz ged nd sğmğkl ri oyna a gedirdi. B db xt

*)ərazi adı(red)
* yəni qol(red)
* ipdən toxunan iri zənbil(red)

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

t r k m l ri burada da bğtğn yol boyu oldu u kimi qar t v zapqınzılıq güzl yirdi. Evl ri (alazıqlarımızı) yarırdılar, qoyunu bülğkl aparırdılar, ll rin dğ ni zor gğcğn gütğrğb gedirdil r. Ya g r k vurub üldğr idin, ya da g r k mal-düvl tind n l z k ydin.

Qaban g diyin zatar zatmaz h r t r fd n küzğmğzğ mğhasir y aldılar. Onların bir hiss si qadınların yğklğ f rm atlarını ll rind n alır, bir hiss si yğklğ atı, d v ni, qoyunu bülğb gütğrğb gedirdil r. n arxada qalan Hacı mrah o lu Usubun, R himin v K lbala Sğleymanın küzğ idi. Erm nil r mğqavim t güst r nl ri üldğrğrdğl r. idd tli atı ma ba ladı. K lbala Q nb ri, R himi üldğrdğl r. G diyi kezib getmi küzl rd n bir d st atlı geriy qayıdıb küm y g l nd n sonra hğcum ed nl r p r n-p r n dğ ğb z kildil r. S h risi gğnğ R himin bacısı o lu liqulu K lbala smayılı gğll il vurub üldğrdğ ki, guya m nim dayımı vuru mada bil -bil arxadan vurmusan. Bel qanlı-qadalı düvran getsin, g lm sin, bir d ğzğ gğlm sin.

(R.S.-Burada m ni 2 ey dğ ğndğrğrdğ:

1.Do rudanmı 20-ci ild d arxadan üzğmğzğ vururduq.

2.Hekay td n gürğnğr ki, 20-ci ill rin n idd tli vaxtında da m liyyat (düyğ) zonalarında dinc haliy indiki q d r zğlm edilm mi dir. H r halda erm ni v mğs lman ail l ri Qaraba da yana ı ya amaqda davam edirdil r)

Zox a ır gğnl ri arxada qoyaraq, Ba yayla a zıxdıq. Ba yurd yeri mrallar yayla ı idi. Sarı yer getm k mğmkğn deyildi. Bir s h r tezd n obaya x b r g ldi ki, Soltan b y Qucupil y erm nil rin ğstğn getm k ğzğn Xan T hl sin * g lib, sg r yı ır. Bu x b rd n sevin nl r d oldu, b rk qorxuya dğ nl r d . Yaxın, ziz adamlarını, sğrğ il qoyununu itirmi insanlar bir yan ı h sr ti il dğ m nd n intqam almaq ğzğn l fğrs t dğ dğyğn sevindil r. Var-düvl tini sahibsiz qoyub, m cburi davaya getm li olanlar is k d r izind idil r. Soltan b yin adı g l nd adamlar za -za sirdil r.

K birli K rbala H miz d d ml s h r sa ımında obanın ki il rini bir yer yı ıb, sühb t giri dil r. K rbala H miz dedi:

---

* Kürəyinin arxası(red)

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

N etm k olar. Soltan b yin d st sin küngllğ sur td qo ulmaq g r kdi. Erm ni dini islamı qırıb qurtardı. Gavurlar ll rin dğ n mğs lmanı zılpaqlayıb, yanza ın qalın tind n yarıb cib k sirl r, dü ğnd n a aca mismarlayırlar, arxasına qaynar samovar ba layırlar. Buna insanmı düz r?

Sohb tin el bu vaxtında bir d gürdğk ki, obaya zaxna ma dğ dğ, itl rin hğrm si ayaqlarının tappıltısına qarı dı. Soltan b y, H bib, Cğm ğd, T hl L l ki i büyğk bir d st il yeti dil r. K rbala H miz ir li zıxıb, xo g ldin el di. 800 evlik K birli elatının m m dey nind n p p dey nin q d r hamı c m oldu.

K rbala H mizin alazı ının ba ına atları tutdular. Soltan b y, L l ki i, Cğm ğd atdan dğ dğl r. Soltan b yin aya ı altında erk k k sildi. Ocaqlar zatıldı, erk kl r yan-yana dğzğldğ. Soltan b y Qaraba dan n q d r narahat olsa da, bu cğr q buldan mğt ssir oldu unu bildirdi. K birli mahalı Soltan b yi libo yola salmadı. Gğnorta sa ımından sonra Soltan b yin ba ına 500 atlı v tğf ngli igid c m oldu. K rbala H mizin v d d min gec ni qalmaq t klifin Soltan b y razı olmadı. S f-s f dğzğlmğ atlı igidl r Quzupil k k ndin do ru h r k t etdil r (indiki s fiyalar istisuyu). Alınan m lumata gür erm nil rin bğtğn gucu Quzupil k k ndind c ml mi dil r.

Düyu l rin ğzğncğ ggğ Hğmb t v Hğseyn Hacı liqulu o lu Teymurun meyidini g tirdil r. Hğseyinin danı ı ından m lum oldu ki, birinci hğcumun qar ısını erm nil r alıb. Bizimkil r geri z kilm y m cbur olublar. Nuru adlı igid bir o lanın meyidi qalıb erm nil rin lind . Soltan b y dğ m n aman verm d n ikinci hğcuma ba layıb. Quzupil k darmada ın edilib.

Nurunun meyidi c naz d üz k ndl ri Qo nalara günd rildi. Quzupil k darmada ın edil nd n sonra Soltan b y Lazına qayıtdı. Bizim igid o ullarımız da sa -salamat obamıza dündğl r.

Yaylaq yolunda ill r rzind t r k m l rin saldı ı yurdlara (mğv qq ti v daimi) yana ı salınmı q birstanlıqlar da vardı. Bunlardan ikisini üzğm d f l rl gürmğ m. (Ba arsıq g diyind ki q bristanlıq v Soltanheyd r da ının t yind ki q bristanlıq)

* Tayfa-mahal(red)

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

H min tarixl rin birind smayılb ylid n Zoxlud yirmana ged n yolda erm nil r küz hğcum etdil r. Quldurlar yolun f hm ni[*] yerl rind duraraq,küzğ soyub, talayırdılar. Bizim küzğn dalınca g l n sğrğngğn qaba ını k sib bir qoyun tutdular. C f rqulu adlı bir ki inin sğrğsğnğ bül nd ki i cumdu quldurların ğstğn . Quldurun biri tutdu u qoyunu aparmaq ist y nd C f rqulu qoyunu onun lind n alma a c hd etdi. Quldur qoyunun qabaq qıclarından C f rqulu is arxa qızlarından yapı dı. Quldur zox dartı madı. X nc rini zıxarıb silahsız adamın qoltu unun altından ğr yin soxdu. Quldur x nc ri Zıxaran kimi C f rqulu ki i kezindi. C f rqulunun meyidini iki ggn küzl aparıb, Taxtaba ında d fn etdil r. Xazın yolun getm k mğmkğn deyildi. Yolumuz dğ dğ sg ran yolu il Xocalıdan yuxarı, dı alar düng l rd n, me d n q fild n zıxıb cumurdular küz , l atıb f rm llrin n g ls idi gütğrğb qazırdılar.

Yaylaqda sevincimiz uzun sğrm di. X b r g ldi ki, qaniz n Andranik s kkiz minlik ordu il Naxzıvandan kez r k, Az rbaycan k ndl rini v ya ayı m nt q l rini (o cğml d n Lazının k ndl rini) odlaya-odlaya u aya daxil olub.Yollar yenid n ba landı. Biz ya qı ı yaylaqda qalmalı idik (bu is ülğm b rab r idi), ya da arana qayıtmaq ğzğn bir yol sezm li idik.

Biz Qo qar yolu il geri qayıtma a m cbur olduq. Qayıtdı ımız yollar da yayla a getdiyimiz yollar kimi qorxulu v d h tli idi. Yen basqınlar, talanlar, o urluqlar v h r addımda ülğm t hlğk si. T r k m is üz h yatını ya amaqda idi.

Qo qar yolu bunlardır:

1.Hacı Usub g diyi

2.Erm ni arxı

3. n k da ı

4.Sarı yoxu

5.Da qırılan

6.Güybulaq

7.Sarıg dik

---

[*] Gizli(red)

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

8.Zincirli zayın ba ı

9.Xazbulaq

10.Naltük n

11.G nc nin büyrğ.quru

12. manzad

13.Kğr kzay.Qasım smayıl

14.Goranboy

Bu yolun mğ yy n qismi d birba a erm nil rin ya adı ı m nt q l rd n kezirdi.

Küzğn qaba ı Taxtaba ına zıxanda v biz bir yğngğllğk duyub azad n f s almaq ist y nd gordğk ki, qazaxlar h r t r fi k sibl r. Qazax Kğrdo lu M h mm d, Qarda xan Araz, Kğrd sg r b y üz d st l ri il k sibl r b nd rgahı-yegan küz yolunu. H r sğrğd n be qoyun, f rm li atların yğkğnğ azıb üzl rin lazım olan eyl rd n gütğrğb bir k nara yı ırdılar. Qacaqlara hez bir mğqavim t güst r n olmadı. Qazaqlar da zox soyqunzuluq etm dil r. Soyulub talanmı g lib zıxdıq Sarı yer . Sarı yerd n gürs k yax ıdır?

G nc mahalının qazaqları il Güyz mahalının qazaqları birl ib hükum t qar ı mğharib y hazırla ırdılar. Bunların fikri t r k m g ncl rinin hesabına üz d st l rini mühk ml ndirm k idi. Lakin t r k m nin hükum tl hez bir i i yox idi. Ona gür d qazaqba ılar zor ğğcğn üzl rin adam yı maq ist yirdil r. Amma bizim hez kiml i imiz yox idi.

Küz ri üz yolunda idi.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

II HİSSƏ

1988-ci İLİN HADİSƏLƏRİ

20 fevral. Da lıq Qaraba Vilay t Sovetinin deputatları büyğk s s zoxlu u il Az rbaycan SSR Ali Sovetin v Erm nistan SSR Ali Sovetin mğraci t q bul edib DQMV-nin Erm nistanın t rkibin kezm sin razılıq verm l rini xahi edibl r. SSR Ali Sovetind n is bu i baxma ı xahi edibl r. Ayrı-ayrı fikirl rd Da lıq Qaraba hadis l rinin h r hansı bir n f rin gğnahı ucbatından ba verdiyi s sl ns d , erm ni separatizminin qar ısının vaxtında alınması ğzğn konkret t dbirl r gürm k haqqında hez k s fikirl mir. Daha do rusu, n m rk zd , n d bizd .

22 fevral. Bu ggn Stepanakertd DQMV partiya f allarının yı ınca ı keziriildi. Yı ıncaqda Sov. KP MK katibi Q.Razumovski zıxı etdi. Sov. KP MK Az rbaycan v Erm nistan KP MK-larına tap ırdı ki, bu m s l ni qar ılıqlı anla ma raitind aydınla dırıb, yoluna qoysunlar.

24 fevral. N hay t ki, M rk zi m tbuat v s lahiyy tli orqanlar DQMV-d ba ver n hadis l r mğnasib t bildirm y ba layıblar. S TA-nın verdiyi m lumata gür son vaxtlar Da lıq Qaraba da erm ni halisinin «b zi» nğmay nd l ri DQMV-ni Erm nistana birl dirm k t l bi il zıxı lar edirl r.

Sov. KP MK daxil olan m lumatlara mğnasib t bildirir r k, hesab edir ki, bel milli- razi d yi iklikl r orada ya ayan xalqların m nafel rin ziddir v Az rbaycan v Erm nistan SSR v t nda larının maraqlarına cavab vermir. Sov. KP MK V. .Lenin prinsipl rini r hb r tutaraq, Az rbaycan v erm ni halisin provokasiyaya getm m l rini m sl h t gürğr v bğtğn vasit l ri i salıb, siyasi v ideoloji t siri ggcl ndirm y za ırır. Respublikaların partiya v Sovet orqanlarına DQMV-d v ziyy ti normalla dırmaq ğzğn t dbirl r gürm yi t klif edir.

Bu ggn bizd Respublika partiya f allarının yı ınca ı keziriildi. Razumovski v K.M.Ba ırov zıxı etdil r. Qeyd olundu ki, DQMV-d ba ver n hadis l r vilay tin partiya v Sovet orqanlarının passiv gözl m müvqeyind durmaları

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

n tic sind mğmkğn olmu dur.

H min bu gğn Yerevanda da, Respublika f allarının yı ıncagı kezirildi. Gürğn Erm ni-Da nak t viqat ma ını nec inc likl m s l ni züzm y giri ib.

-«Sov. KP MK-nın DQMV-d ki hadis l rl laq dar q rarını Respublika f allar yı ınca ı b y nir v onun tam yerin yetirilm sini tüvsiy edir. clasda respublika partiya f allarının xalq (erm ni!) qar ısında xğsusi m suliyy ti qeyd edilmi dir. Yı ıncaq hesab edir ki, raykom partiyalar, ilk partiya t kilatları q ti t dbirl r gürm li, yaranmı v ziyy tin normalla dırılması ğzğn aparılan i l r r hb rlik etm li v Sov. KP MK q rarından ir li g l n m s l l ri z hm tke l r aydınla dırmalıdırlar...

HAŞİYƏ

Biz is bu deyil nl r inanırdıq v fikirl irdik ki, indi h min orqanlar aktivl ib v ziyy ti dğz ld c kl r. Ancaq, hez kim fikirl m k ist mirdi ki, h min bu hadis l rin t kilatzıları v aparıcı qğvv l ri m hz h min partiya v Sovet orqanlarının üzl ridir.

Yazıdan gürğndğyğ kimi hükum t erm ni mill tin "olmaz !" dem mi di, sad c «m sl h t» gürmğ dğ. Adam Metsin erm ni haqqındaki süzl rini oxuyan oxucu bu bo buraxmanın n il n tic l n c yini artıq y qin ed bil r.

26 Fevral. Bu gğn M.Qorbazov Az rbaycan v Erm nistan xalqlarına mğraci t edib. DQMV-d v ziyy tin k skinl m si, xalqlar arasına dav t toxumu s pilm si Ba Katibi narahat edir. ndiy q d r s sl n n fikirl rd v bu gğn M.Qorbazovun mğraci tind DQMV-d ki hadis l r muxtar vilay td toplanmı neqativ hallarla laq l ndirilir. Cox gğlm li mğqayis l rdir. g r bu gğn Bakı h rind yğzl rc , minl rc az rbaycanlı ail si erm ni m h ll l rind , erm ni evl rind kiray d ya ayırsa, erm nil rin t hqirl rin m ruz qalırsa ğmumiyy tl hansı neqativlikd n sühb t ged bil r?

H r gğn bizim Respublika q zetl rind , radio v televiziyada erm nil rl dostlu a h sr edil n m qal v verili l r gedir.

1 Mart. 28 Fevral 1988-ci ild Sumqayıt h rind bir qrup araqızı dıran

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

v ziyy ti g rginl dirm y c hd etmi dir. X sar t alanlar v yaralananlar var. Bu x b r h min ggn yayılsa da, r smi q zetl r yalnız bu ggn mgnasib t bildirm y ba lamı dılar. Q zetl rd dostluq, qarda lıq haqqında materiallar bir-birini v z edir.

Sumqayıt hadis l rind ygzl rl erm ni ail sini evind gizl d r k üzgng ülgm t hlgk si qar ısında qoyan az rbaycanlılar qar ısında ba yir m.

4 n f rd n ibar t erm ni ail sini evind 2 ggn gizl d n bir az rbaycanlı zox z tinlikl bilet ld ed r k, onları gizli yolla h rd n zıxarıb qatara mindir bilir. Ayrılıq m qamı zatır, qatar t rp n nd minn tdarlıq, yaxud sad c sgkut v zin erm ni deyir:

- limd imkan olsa idi birinci s nin ba ını k s rdim! Az rbaycanlı q fil z rb d n sarsılsa da, t mkinini pozmadan deyir:

- Yax ı yol, get! Ancaq el imkan s nin lind hez vaxt olmayacaq.

Maraqlıdır, gür s n bu saat erm ni q zetl ri n d n yazırlar?

2 Mart. Erm nistanda v ziyy t normal hala dg gr. Zavod v fabrikl r i l m y ba layıblar.

3 Mart. Sumqayıt hadis l ri il laq dar olaraq, SSR Ali Soveti S drinin mgavini P.Demizev v Az rbaycan KP MK birinci katibi K.M.Ba ırov Sumqayıt z hm tke l ri il gürg dgl r. V ziyy t dgz lir. SSR prokurorlu u ggnahkarları mg yy n etm k gzgn istintaqa ba layıb.

9 Mart. Bu ggn Moskvada Sov. KP MK-da K.Ba ırov v D mirziyanın Az rbaycan v Erm nistan respublikalarında v ziyy t haqqında m lumatları dinl nildi. V ziyy ti dgz ltm k gzgn tüvsiyy l r verildi. Bizim q zetl r yen d qarda lıqdan yazırlar.

18 Mart. Bizd M rk zi Komit nin Bgrosu keziriildi. Bgro Sumqayıt h r partiya komit sinin birinci katibi C.Mgslilmzad ni v zif d n v partiya gzvglgygnd n azad etdi. Addım-addım inki af ed n hadis l r güst rir ki, n Mgslgmz d , n d bir ba qası bu prosesl rin qar ısını ala bilm zdi v bilm y c k d !

22 Mart. Qarda Respublikaların Ali S...

trafındakı hadis l r mğnasib t bildirm y ba layıblar. Ukrayna, Rusiya, Gğrcğstan v dig r respublikalar üz narahatzılıqlarını bildirir v v ziyy tin tezlikl qaydaya dğ c yin ğmid b sl yirl r.

23 Mart. SSR Ali Soveti qarda respublikaların Ali Sovetl rinin mğraci tl ri il laq dar olaraq, q rar q bul edib. Be b ndd n ibar t olan bu q rar Da lıq Qaraba da, Az rbaycan v Erm nistanda v ziyy tin dğz lm sin yün ldilib. Lakin, axırıncı 5-ci b nd fikir verin:

«SSR Prokurorlu una v SSR Daxili l r Nazirliyin tap ırılsın ki, v ziyy tin normal hala dğ m si v Erm nistanda v Az rbaycanda ya ayan halinin «qanuni» hğquqlarının qorunmasını t min etsinl r».

M nc buna hez bir rh lazım deyil.

24 Mart. Az rbaycan SSR Ali Sovetinin f rmanı il Stepanakertd yaradılmı «Krunk» t kilatının f aliyy ti qada an edildi. Mitinql r v kğz yğrğ l ri haqqında da f rman verildi. ndi h r vaxt v ist nil n yerd mitinq t kil etm k olmaz. Bunun ğzğn icaz almaq lazımdır. Gür s n bel icaz ni da nak alacaqmı?

Bu gğn Sov. KP MK v SSR Nazirl r Soveti 1988-1995-ci ill r ğzğn DQMV-d sosial-inki af t dbirl ri haqqında q rar q bul etdi.

Respublikanın üz d rdi, üz probleml ri yaddan zıxıb. ndi hamı lind n g l ni edir ki, erm ni sakitl ib, dğz yola qayıtsın, torpaq davası etm sin.

25 mart. Dem k olar ki, «M rk z»d v bizd DQMV il ba lı h r gğn n is yeni bir m s l y baxılır. Lakin h llini niy tapmır gür s n?

30 mart. Az rbaycan KP MK-da respublikanın k nd t s rrğfatında v ziyy tl laq dar iclas oldu. H l ki, DQMV-d n nğmay nd g lmi di.

4 aprel. Bu gğn «Pravda» q zetind «Araqızı dıranlar» adlı büyğk m qal zıxmı dı. M qal mğ llifi erm ni t hrikzil rini Amerika casusu, cinay tkar qğvv l r v sair adlandırır. Ğmumiyy tl , bu m qal da naklara büyğk z rb dir.

16 may. Ba meydanda mitinq gedir. V ziyy t yen g rgindir. 11 may 1988-ci ild n ba layaraq Erm nistandan yen d az ril ri qovma a ba layıblar. Bu

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

gğn Az rbaycan KP MK-nın bğrosu oldu. Bğro respublika z hm tke l rin mğraci t q bul etdi.

21 may. Bu gğn Az rbaycan KP MK birinci katibi K.M.Ba ırov tutdu u v zif d n azad edildi. H min v zif y bdğrr hman X lil o lu V zirov t yin edildi.

V zirov ilk gğnd n yaradıcı kollektivl rl intensiv gürğ l r kezirm y ba ladı. Ab eronda ba sah l rinin inki afı, m d niyy t xadiml ri il gürğ v s.

1 iyun. Az rbaycan KP MK bğrosu DQMV-d sosial-iqtisadi inki af proqramı il laq dar olaraq, gürğl n i l rin gedi i mğzakir edildi. Yeni m kt b binalarının tikintisi, ali m kt bl rin filiallarının azılı ı, Bakıda erm ni teatrının azılması v dig r t dbirl r. H l ki, bğtğn t dbirl r yalnız birt r fli qaydada inki af edir. H l ki, erm niy "–B sdir, ay da nak küp ko lu!" dey n yoxdur.

11 iyun. Bu gğn Stepanakert, Martuni, Mardakert v sk randa mğ ssis l r i l mir. Bakı il bğtğn laq l r k silmi dir. DQMV erm ni halisinin t l bl rinin arası k silmir. May ayının 14-d Stepanakertd iki az rbaycanlının ülğmcğl düyğl r k h rd n qovulması il u a v Bakıda büyğk mitinql r ba landı. «Krunk» üz f aliyy tini davam etdirir. V ziyy tin t hlğk li oldu una baxmayaraq, DQMV-y aramsız olaraq rzaq da ınır. Zür yimizi yeyib, üzğmğzğ is süyğrl r.

13 iyun. Bu gğn Az rbaycan SSR Ali Sovetind DQMV-nın Erm nistana birl dirilm si haqqında t qdimatına baxıldı. Cavab zox qısa v aydındır: Q bul edil bilm z!

Lakin, bununla laq dar erm nil rl mehriban dostlu a v qon ulu a h l d ğmid edirik.

14 iyun. Bu gğn veril n m lumata gür Erm nistandan Az rbaycana minl rl qazqın p nah g tirmi dir. Bunlar sas n, Krasnoselskid n, zizb yovadan, Sisiyandan v dig r bülg l rd n canlarını xilas etm y zalı an h mv t nl rimizdir.

15 iyun. A. .Pa azad ni onun xahi i il V zirov q bul etdi. Sühb t DQMV-d n getdi.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Bu gğn Erm nistan SSR Ali Soveti eyni xahi l , y ni DQMV-nin Erm nistana birl dirilm sin razılıq verilm si xahi i il Az rbaycan SSR Ali Sovetin mğraci t etdi.

17 iyun. Bu gğn Az rbaycan SSR Ali Sovetinin on birinci za ırı 7-ci sessiyası azıldı. Sessiyada Erm nistanın «t l b» xahi i n zak tl r dd edildi. Ver bilm rik, dedil r. st yirsiniz üzğnğz gütğrğn!.. Zğnki, SSR v Az rbaycan SSR Konstitusiyasının filial v filial b ndl rind bel bir ey yoxdur. V dem li, g r bel bir ey yoxdursa onda xahi l ver bilm rik.

18 iyun. Erm nistandan h y canlı x b rl r g lir. Az rbaycanlılara qar ı zopakılıq halları zoxalır. Bizim Nazirl r Sovetind n v M rk zi Komit d n d «h y canlı» x b rl r g lm kd dir: Bu gğn Bakı su k m rind ki qğsurlara gür Bakı h r craiyy Komit sinin mğavinin v "Az rba enerji"nin direktoruna tühm t verildi!?..

Dğn n v bu gğn Ali Sovetin zalında olan deputatların hamısı bir-bir durub, zıxı lar etdil r. V hamı da bir a ızdan dedil r ki, bu mğmkğn olan i deyildir. Biz dostuq v qarda ıq. H r n ist yirsiniz-ist yin, ancaq torpaq ist m yin. Yoxsa kğs rik sizd n.

29 iyun. Moskva h rind Sov. KP XIX Ğmumittifaq konfransında .V zirov zıxı etdi. Erm nistan v Az rbaycanı bir-birin ba layan dostluq tell rind n danı dı. Mill tl rarası mğnasib tl rd yaranmı v ziyy t v bu v ziyy tl ba lı olan qğvv l r haqqında dedi.

Lakin n q d r ki, konkret gğnahkarların adları güst rilm y c k, z tin ki, bir i gürm k mğmkğn olsun. Bu ğmumi zıxı lar hamını qane edir, yalnız erm nil rd n ba qa. Biz h r d f b di dostluqdan danı ırıq, erm ni is dırnaq arası haqqım deyib, dad düyğr.

V zirovun zıxı ından:

- Bu torpaqda biz bir ya amalı, son tik duz zür yimizi bülm liyik v xalqlarımızı birl dir n bu tell rin qırılmasına yol ver bilm rik…

3 iyul. Konfrans ba landı. Q bul edil n s n dl r sırasında milli m s l haqqında layih q bul edildi. Bu i d partiya[illegible]

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

m s l l rd ovinist hval-ruhiyy y qar ı amansız mğbariz aparmaq, insanların haqq v azadlıqlarının tapdalanmasına yol verm m k…

7 iyul. Konfransın n tic l ri Az rbaycan KP MK-da mğzakir edildi. Qeyd edildi ki, DQMV hadis l rini sğni sur td tür d nl r, demokratikl m y v yenid nqurmaya manezilik tür tm k, bu prosesl rin qar ısını almaq m qs di gğdğrl r.

13 iyul. Bu gğnkğ q zetl rd zox maraqlı bir oxucu sualı qoyulmu dur:

- DQMV dayanıb, i l mir. Bizim r hb r i zil r is h r gğn radio-televiziya il zıxı lar edib dostluqdan, qarda lıqdan d m vurur v h r eyin yax ı qurtaraca ını bildirirl r. sl v ziyy t is bel dir: h r an erm nil rl az rbaycanlılar arasında ciddi toqqu ma ba ver bil r. DQMV-d n v Erm nistandan g l n x b rl r gür , erm nil r bel toqqu malara intensiv hazırlıqlar gürğrl r.

Sual is bundan ibar tdir: B s biz nec ?..

Bu gğn bizim Az rbaycan KP MK bğrosu is ticar td qanun-qayda yaratmaq haqqında q rar q bul etdi.

18 iyul. SSR Ali Soveti Er m nistan SSR v Az rbaycan SSR Ali Sovetl rinin m lum q rarlarına mğnasib t bildirib. Bu q rara gür Daglıq Qarabagın Erm nistana birl dirilm si mğnkğn hesab edilmir. Gğnki, h r hansı razi d yi ikliyi SSR Konstitusiyasının 78-ci madd sin gür mğmkğn deyil.

Bununla b rab r h r iki respublikaya tap ırıldı ki, v ziyy ti dğz ltm k ğzğn t dbirl r gürğlsğn v h r bir xalqın v v t nda ın azad ya aması ğzğn i l r aparsınlar.

Bu iclasda M.S.Qorbazov büyğk nitq süyl di. Yalnız üyğd-n sih td n ibar t olan bel nitql rl erm nini üz qara fikirind n da ındırıb, dğz yola qaytarmaq olarmı?

 clasda erm ni deputatlar 1920-ci ild Az rbaycan hükum tinin dekabr dekretind n iki lli yapı ıblar. H min dekret gür Az rbaycan Naxzıvanı, Z ng zuru v Daglıq Qarabagı Erm nistana h diyy etmi dir...

Bu iclas erm nil rin daha büyğk potensial imkanlara malik oldu unu güst rdi. Erm ni deputatlar bir-birinin ardınca gah Sumqayıt hadis l ri haqqında gah

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

erm ni halisinin DQMV-d düzğlm z raitd ya adıqları haqqında, gah da mğxt lif b han l rl Azarbaycan-Erm nistan mğnasib tl rind n t s vvğrğ v x b ri olmayan insanlar arasında fikir formala dırma a nail olurdular.

lb tt , deputat sezimind alim v zin manqaba zısına ğstğnlğk ver nd axırı bel olmalı idi. M g r indinin üzğnd d bel deyilmi? Mğ nnil r, artistl r, heyvanlar… o adamlar ki, onlara deputat mandatından v deputat imtiyazından ba qa hez n lazım deyil. Biz bir mill t kimi h l formala malıyıq. Biz o vaxt gğclğ mill t olaca ıq ki, h r birimiz milli m nafeyimizi xsi m nafeyimizd n ğstğn tutaq.

22 iyul. Stepanakertd v ziyy ti dğz ltm k ğzğn i aparılır. Nersesyan, Akopyan cinay t m suliyy tin c lb olunublar. halini ita tsizliy za ırdıqları ğzğn Dadamyan, Abramyan v Z kiyan haqqında ülzğ gütğrm k ğzğn m s l qaldırılmı dır. Bu erm nil r kizik zavod, n qliyyat idar si v rabit sah sin ba zılıq edirl r.

23 iyul. Bu ggn Az rbaycan KP MK-da Erm nistandan üz ev-e ikl rini atıb Az rbaycana p nah g tirmi insanlara h rt r fli küm k ğzğn m s l mğzakir edildi.

24 iyul. Bu ggn aparatda DQMV partiya komit si ğzvl ri il gürğ keziriildi.

26 iyul. DQMV-d v ziyy ti qaydaya salmaq ğzğn Arkadi Volski adlı xs Moskvadan oraya günd rildi. Az rbaycan v Erm nistan r hb rliyin tap ırıldı ki, bu adama h rt r fli küm k güst rsinl r. A. .Volski SSR Ali Sovetinin 18 iyul 1988-ci il DQMV-d ki v ziyy tl laq dar q bul etdiyi q rara sas n t yin edilmi dir.

27 iyul. Bizim M rk zi Komit d bu q rar tarixi h miyy ti olan bir s n d adlandırıldı v müvcud raitd yegan zıxı yolu kimi qiym tl ndirildi.

2 avqust. Bu ggn Stepanakertd (Xank ndi)V zirovun Arutunyan v Volski il gürğ ğ oldu. Gürğ d DQMV partiya komit sinin katibi Q.A.Poqosyanın m lumatı dinl nildi. M lum oldu ki, partiya v hükum tin dem k olar ki, h r ggn q bul etdiyi q rarlar DQMV-d zox pis yerin yetirilir.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

10 avqust. Rus yazızısı Aleksandr Proxalovun « d biyyat» q zetind Stepanakert haqqında büyğk yazısı zıxıb. Mğ llif milli mğnasib tl ri aydınla dırma a zalı ıb v bel n tic y g lir ki, bğtğn bu prosesl ri mafioz qğvv l r idar edir. Da lıq Qaraba da h r ggn amansızcasına düyğl n v t hqir edil n az rbaycanlılar, addımba ı da qalaq edil n ma ınlar, avtobuslar... gürğnğr ki, rus qarda ımız bizl r adi qon ular kimi baxır, erm ni psixologiyasına, erm ni xisl tin yax ı b l d deyil v dem li Adam Metsi oxumayıb. Hez dey s n Aleksandr Sergeyeviz Pu kini d yax ı oxumayıb.

22 avqust. Bu ggn Az rbaycan SSR Ali Soveti «kğz yğrğ l ri, mitinql r, yı ıncaqlar haqqında «f rman» vermi dir. F rmanda h r bir t kilatın, habel insanların m suliyy t h ddi mğ yy n edilir v qanunsuz h r k tl r ğzğn cavabdehlikl ri mğ yy nl dirilir.

24 avnust. Az rbaycan KP MK-da iclas oldu. B zi r hb r i zil rin yarıtmaz i l m si v intizamsızlıq güst rm si m s l l ri mğzakir edildi.

25 avqust. Stepanakertd DQMV Xalq Deputatları Sovetinin sessiyası oldu. A.Volski zıxı etdi, normalla dırılma i l rinin zox l ng yerin yetirildiyini qeyd etdi.

30 sentyabr. Bu ggn Sov. KP MK-nın plenumu oldu. Plenum SSR Ali Sovetinin s dri A.Qromıkonu üz riz sin sas n t qağd günd rdi.

1 oktyabr. Bu ggn is Moskva SSR Ali Sovetinin nüvb d nk nar sessiyası kezirildi. Sessiyada M.Qorbazov SSR Ali Sovetinin s dri sezildi.

10 oktyabr. Yerevanda Erm nistan SSR MK-nın Plenumu olmu dur. Plenumda guya respublika r hb rliyinin xalqdan ayrı dğ m si fikri tam sassız hesab edilmi dir. Bununla b rab r b zi qğvv l rin DQMV erm ni halisinin « sl» probleml rini qarı dırmaq c hdl ri yolverilm z hesab edilmi dir.

Biz erm nil r haqqında bu q d r dostluq v qarda lıqdan danı ırıq, n Erm nistanda, n d ki, Stepanakertd bir d f d olsun bu ggn q d r az rbaycanlılara mğnasib t bildirilm mi dir.

11 oktyabr. .V zirov v Arutunyan Stepanakert getdil r. V.Volski il gürğ dğl r, sonra u aya getdil r.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

13 oktyabr. Bu gğn Az rbaycan KP MK .V zirovun Stepanakert gedi ini, daha do rusu, s f rinin n tic l rini t hlil etdi. Mğnasib tl ri daha da inki af etdirm k q rara alındı. «Sovetakan Karabax» v «Sovetskiy Karabax» q zetin n zar ti gğcl ndirm k tüvsiy edildi.

11 noyabr. Bu gğn Az rbaycan SSR Ali Sovetinin 11-ci za ırı 8-ci sessiyası üz i in ba ladı. DQMV-d n nğmay nd l r g lm s d , erm ni deputatlarımız kifay t q d rdir. Lakin bu adamlar DQMV- t sir qğvv sin malik deyill r. lb tt , Az rbaycanın m nafeyi baxımından.

Dedil r, qız evind toydur, o lan evinin x b ri yoxdur. DQMV ğzğn plan tutulur, tap ırıq verilir, erm ninin «x b ri» yox.

13 noyabr. Az rbaycan KP MK Plenumu kezirildi. sas n, «M nzil raitinin yax ıla dırılması» haqqında m s l mğzakir edildi. Gürğnğr, qazqınlar v küzkğnl r zoxaldıqca, bu m s l daha da ün m zıxarılacaq.

Dig r m s l respublika partiya komit l rinin v partiya t kilatlarının yenid n t kil edilm si, y ni, Partiya Komissiyalarının yaradılmasıdır. Bu is faktiki Sovet düvl tinin strukturunun d yi dirilm si dem kdir.

Sovet düvl ti bğtğn xalqın ziyinl ri ğz rind qurulmu , qanı bahasına t kkğl tapmı dır. ndi xırda mrl rl sğquta gedir.

15 noyabr. Erm nistanın «Kanakerk» Alğmin zavodu «i zil rinin» u anın Topxana me sind a acları qırıb, yerind istirah t zonası yaratmaq t bbğsğ Respublikamızda büyğk narahatzılıga s b b oldu. G l c kd Meydan h r katı adlandırılacaq mitinql r bel ba landı.

22 noyabr. Veril n m lumatlara gür Topxanada i l r dayandırılmı , v ziyy t h rbi hiss l rin n zar tin gütğrğlmğ dğr.

Mitinq davam edir. Erm nistandan qovulmu h mv t nl rimiz haqqında, erm nil rin tür tdikl ri v h ilikl r haqqında zıxı lar bir-birini v z edir. Qeyd edildi ki, «M rk zi» v yerli hükum tl rin DQMV haqqında q bul etdikl ri q rarlara ancaq formal sur td , kagız ğz rind m l edilir.

Qeyd edildi ki, xalqımızın bel z tin v ziyy tind biz gec -gğndğz Qaraba a erm nil r rzaq da ıyırıq, ancaq DQMV-nin m hsulları Erm nistana da ıyır

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Meydanın t l bi bğtğn bunlara son qoyulmasıdır. Hamı bo v dl r deyil, haqqın- dal tin b rq rar olmasını ist yir. Meydanda gec l ri insanlar tonqal trafında kezirirl r. Meydanda B.Vahabzad t klif etdi ki, Erm nistana bel bir q rar günd rilsin ki, g r orada ya ayan az rbaycanlılara muxtariyy t verilm s DQMV bizim t r fimizd n l v edil c kdir. Poqosyanın h r k tl ri qızı dırıcılıq siyas ti kimi qiym tl ndirilsin.

23 noyabr. Bu ggn S.Tatlıyev haliy mğraci t etdi. G nc d , Bakıda, Naxzıvanda v ziyy tin pisl diyind n danı dı v bunlara gür d bu ğz h rd 24 noyabr 1988-ci ild n xğsusi v ziyy t elan edildiyini dedi. Xğsusi v ziyy t saat 22^{00}-dan s h r saat 5^{00}-a q d r mğ yy n edilmi dir.

Bel likl , bğtğn mitinq, nğmayi v yı ıncaqlar avtomatik qada an edildi. Gürğrsğnğzmğ, nec ustalıqla atılan addımdır.

26 noyabr. Bakı h r Partiya Komit sinin nüvb d nk nar Plenumu oldu. sas m s l Bakıda v ziyy ti sabitl dirm kd n ibar tdir. Lakin, v ziyy t getdikc g rginl ir. u adan veril n m lumata gür Topxanada olan bğtğn texnika v ma ınlar zıxarıldı. Buna baxmayaraq, meydana insan axınının arası k silmir.

29 noyabr. Bu ggn Moskvada SSR Ali Sovetinin 11-ci za ırı 12-ci sessiyası üz i in ba ladı.

Sessiyanın m qs di Sovetl rin tam hakimiyy tinin b pra edilm sidir.

30 noyabr. Meydanda mitinq davam edir. A.Manuzarovun h bs edilm si x b ri büyğk adlıqla qar ılandı. Lakin Manuzarov «Krunkun» r hb ri kimi yox, düvl t mlakını talan etmi bir cinay tkar kimi h bs edilib.

1 dekabr. S h rd n h rd zahiri sakitlikdir. Lakin meydan t r f ged n yollar tamamil ba lıdır. Hez bir n qliyyat vasit si buraxılmır. Meydanda B xtiyar Vahabzad , Sabir Rğst mxanlı zıxı edib xalqı min-amanlı a s sl dil r.

SSR Ali Sovetinin Sessiyası davam edir. Sessiyada Az rbaycan SSR Ali Sovetinin s dri Sğleyman Tatlıyevin SSR Konstitusiyasının 81-ci madd sinin kara g lm m si bar d m z mm ti v etirazını sessiya i tirakzıları q z bl qar ıladılar. Bel zıxdı ki, madd qaydasındadır. Sad c

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

mğs lmanlardır.

Ax am M rk zi Televiziya il A.Volskinin zıxı ı verildi. O, bu respublika haqqında zıxı etm k ist y n h r hansı deputata ehtiyatlı olma ı tüvsiy etdi. Yen d q rar q bul etdi ki, v ziyy tin normalla dırılması ğzğn i aparılsın. Yen d tap ırıqlar, tüvsiy l r… Naxzıvan v Az rbaycanın dig r bülg l rind nisb t n v ziyy t dğz lir. Meydan dayanıb. lb tt , bel bir zıxı la 10 aydır olmazın zab- ziyy t m ruz qalan xalqa yox, Sovet birliyin daxil olmayan ülk l r mğraci t edils idi daha yax ı olardı.

Ax am sessiyanın son iclasında h r iki xalqın lin yeni tğt k verildi. Gedin v zalmaqda davam edin.

HAŞİYƏ

Müht r m oxucunun artıq bildiyi kimi, 1988-ci ilin fevral ayından kez n mğdd t rzind «M rk zin» li il DQMV-d xğsusi idar yaradılmı v A.Volski h min idar y ba zı t yin edilmi di. Bakı h rind füvq lad v ziyy t elan edilmi v general M.Tyaqunov h rbi komendant t yin edilmi di.

Bel raitd ğğcğ yalnız mitinql r zatan Az rbaycan xalqının meydanlara topla ıb, etiraz s sini ucaltmaqdan savayı üzg car si qalmamı dır. Bğtğn z tinlikl r baxmayaraq, xalqımız birl ib, bir yumru a dünm k ğzğn, güz l ans qazanmı dır. Lakin, gürğnğr biz dğ m nl rimizi layiqinc qiym tl ndir bilm mi ik...

2 dekabr. Bu ggn Baki h rind h rbi v ziyy tl laq dar olaraq, buraxılı v r q l ri d yi dirildi.

V ziyy t g rginl ir. Erm nistandan g l n qazqınların sayı s ks n min n f ri ütğb. nsanlar bir küyn kd , ayaq yalın, ba azıq, üz dogma yurd-yuvalarından did rgin dğ ğb, Az rbaycana p nah g tirirl r. Z ngilan, Qazax, G d b y rayonları qazqınlarla doludur.

SSR hükum tinin q rarı il qazqınların v ziyy tini üyr nm k ğzğn m rk zi hüküm t komissiyası yaradıldı. SSR Nazirl r Soveti S drinin mğavini B. erbin h min komissiyanın s dri t yin edildi.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

3 dekabr. Bu gğn saat 9^{00} da Az rbaycan KP MK-nın bğrosu oldu. Q rar bu oldu ki, xalqı sakitl dirm k v min-amanlıq yaratmaq lazımdır.

Bu gğn «Qaraba a yardım» fonduna pul kezirdik. ndi hamı bel edir.

Meydan dayanıb. H rbizil r meydanda axtarı apardılar. Silah axtarırdılar. Axtarı ın n tic si elan edildi. Hez n tapılmayıb. Adamlar üzl rini zox l yaq tli aparıblar.

Erm nil rin tür tdikl ri cinay tl ri süzl yazmaq mğmkğn deyil.

Yerli informasiya vasit l ri xalqı sakitliy zagırır. Saxarov, H mz tov zıxı edib. N bi X zri H mz tova layiqli cavab yazıb. Xalqımızın n faci li, n a ır v n d h tli gğnl ridir. Yerevandan g l n t yyar l r bo , ged rk n dolu gedirl r. Bu el t s vvğr yarada bil r ki, oradan bura g lm k ist y nl r yoxdur...

Me l rd , da larda, dğzl rd soyuqdan donan, m hv olan h mv t nl rim, sizin ahınız g r k yerd qalmasın. Xalqımızın adına fitn karlıq l k l ri yaxmaq c hdl ri edilir.

Bu gğn SSR Nazirl r Sovetinin q rarı il bir sıra s naye obyektl ri v n qliyyatın t hlğk sizliyinin t min edilm si m qs di il t dbirl r planı hazırlandı.

4 dekabr. H rbi komendant M.Tyaqunovun m lumatına gür Erm nistanda 179 k nd mğhafiz edilir. Qazax-Kirovakan yoluna n zar t edilir. Habel Kirovakan razisind ya ayan az rbaycanlıların rzaq m s l si h ll edilmi dir.

.V zirovun MK Aparatında qura dırılmı xğsusi rabit danı ıq sistemi vasit sil Respublikanın bğtğn rayonlarına mğraci ti oldu. Hamını birliy v t mkinli olmaga zagırdı. Za rı a yalnız DQMV cavab verm di. Aldı ımız m lumata gür muxtar vilay ti Az rbaycanla birl dir n bğtğn rabit x ttl ri erm nil r t r find n k silib, sıradan zıxarılmı dır. .V zirov Poqosyanın i d n zıxarıldı ını dedi. V dedi ki, üz vilay timizd qanun yaradaca ıq.

Bu q d r z kil n zab- ziyy tl r baxmayaraq, Az rbaycan xalqı birinci olaraq geri z kildi. Yalnız l yaq ti olanlar gğz t getm y qadirdir. Lakin, Erm nistandan acı x b rl r g lm kd dir. Krasnoselskid atı ma gedir. Az rbaycan radio v televiziyası, m tbuat zox f al i l yir. Da nakların layiq olduqları süzl ri dem kd n hez kim z kinmir. Az rbaycan SSR Ali Sovetind

Created with nitro PDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

qaldırılmı dil m s l si zoxlarını qorxuya salıb. lb tt bu cğr ba lamaq pis n tic l r ver bil r. G r k, c miyy tin bğtğn t b q l rin hürm t ed s n.

Moskva susmaqda davam edir. Estoniyaya r dd cavabı verildi. Estonların q bul etdikl ri bğtğn q rarlar qanunsuz sayıldı.

B. erbinin ba zılıq etdiyi komissiya Bakıya g ldi. M qs d Bakıda v Naxzıvanda c ml nmi qazqınların v ziyy tini üyr nm kdir.

5 dekabr. Y qin ki, xalqımızın tarixind bundan faci li, d h tli ggn olmamı dır. G ncl r bğtğn gğnğ ba larına qara lent baglayıb, ll rind qara bayraqlar h ri dola ırdılar. H min g ncl r ki, bir ggn vv l ba larına qırmızı lent ba layıb, ll rind d qırmızı bayraqlar meydanda nl nirdil r. fsus. Buna s b b n idi?

Gec saat 3-d h rbi komendantın mri il meydana xğsusi d st l r yeridildi. yirmi ggn yaxın, aramsız mğbariz d n z ifl mi nğmayi zil r hez bir mğqavim t güst rm d n, d y n kl düyğlğb, h bs alındılar. Bu x b r tezlikl h r yayıldı.

S h r saat altıda h r artıq hay-kğyl dolu idi. Onlarca sah l rd sg rl rl toqqu ma c hdl ri edildi. Saat 10-a yaxın iki büyğk d st Kommunist v Zkalov kğz l ri il bo binaya (M rk zi Komit) t r f axı maga ba ladılar. 26 Bakı Komissarı, Nizami, 28 Aprel metroları ba landı. Düvl t ma ınlarının kğz l rd h r k ti qorxulu idi. Ona gür d t cili olaraq, ma ınların nümr l ri d yi dirildi.

sg rl r nğmayi zil rl vuru maq ist mirdil r. Ancaq n etm k olardı.

Ax am Televiziya il SSR Nazirl r Sovetinin Az rbaycan SSR v Erm nistan SSR v t nda larının Konstitusiya haqqlarının pozulması haqqında q bul etdiyi q rarı verildi. H r iki respublikaya tap ırıldı ki, milli lam tl r gür insanların i d n zıxarılması, qovulması yolverilm zdir v bunları tür d nl r ciddi sur td c zalanmalıdırlar.

Hez ğbh siz ki, lazımlı v q ti t dbirdir. Lakin,.. niy bel gec? Niy h mi gec? Adamda el t s vvğr yaratmırmı ki, bunların hamısı erm ni li il edilir. Axı, 5 dekabr ğzğn Erm nistanda c mi min n f r yaxın az rbaycanlı qalıb. T kc Bakıda is , iki yğz mind n zox erm ni vardır. Bu n d...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

fevral, iyun, iyul aylarında q bul etm k olmazdımı?

6 dekabr. h rd sakitlikdir. Azteleradio üz proqramlarında n z r zarpacaq d yi iklikl r edib. M qs d aydındır. ki xalqı barı dırmaq lazımdır. Hamı g lib-ged c k, bu iki xalq yan-yana h l zox ya ayacaqdır. Bğtğn bunlara baxmayaraq, v ziyy t g rgin olaraq qalır. «Moskovskie Novosti» q zetinin 4 dekabr tarixli nümr sind Kirovabad hadis l ri geni rh edilir. Bu yazını araqarı dırmaq v riyakarlıqdan savayı ba qa cğr qiym tl ndirm k olmaz. N is ...

M.S.Qorbazov Amerikadadır. bel g tirib ki, onun h r s f ri tarixi h miyy t k sb edir. M qs di aydındır. B riyy ti nğv silahının m hvedici sonlu undan xilas etm kdir. Bu el bir m qs ddir ki, ona yalnız bel bir adam zata bil r.

Moskva komissiyaları g lm kd dir. Y qin ki, küm kl ri zox olacaq.

Bu ggn Sov. KP MK v SSR Nazirl r Soveti «Az rbaycan SSR v Erm nistan SSR-d v zif li xsl rin üzba nalıqlarının yolverilm zliyi haqqında yeni q rar q bul edib. Bu q rarla Az rbaycanda onlarca r hb r i zi v zif sind n azad edildi. Daxili l r Nazirliyi rayon bülm l rinin r isl ri daha ciddi t hqirl r m ruz qaldılar. Asayi «pozuntusunda» gğnahlandırılaraq, saxlanılmı v t nda ları buraxdıqlarına gür aumyan rayonu, N simi rayonu v Bakı h r daxili i l r idar sinin r isl ri tutduqları v zif d n azad edildil r.

Erm nil rl mğnasib tl ri dğz ltm k ğzğn aramsız c hdl r edilir. H rbi v ziyy t davam edir.

H A Ş İ Y Ə

ziz oxucu, biz artıq bu ggn M.Qorbazovun kim oldu unu v hakimiyy t n m qs dl g ldiyini y qin etmi ik. Onun Az rbaycan xalqına qar ı tutdu u qeyri-insani, dğ m n müvqe xalqımızın ba ına g tirilmi mğsib tl rd aparıcı rol oynamı dır. Onun v bizim b zi ba bil nl rimizin adlarının bu kitaba dğ m yinin üzğnğ bir yazı mğ llifi kimi m n q bah t hesab edir m. Lakin, Qorbazov ba katib idi v o zaman biz hamımız ona inanırdıq. M.Qorbazov v .V zirov haqqında m nim mğsb t fikirl rimi oxuduqca, xahi ed...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

O zaman tutdu um müvqed n asılı olmayaraq, vaxtı g ldikc xalqımızın dğ dğyğ v ziyy t üzğ m ni lazım olan süzl ri dem y m cbur ed c kdir.

7 dekabr. Saat 14- yaxın d h tli x b r e idirik. Saat 11[41-]d Erm nistanda gğclğ z lz l b verib.

Bu n idi? B lk , erm ni bir zamanlar ona üz qoynunda yer vermi bir xalqa, Az rbaycan xalqına el diyi zğlml r cavab alırdı. Ba qasının dğ dğyğ bel faci y sevinm k gğnahdır. Xğsus n, ül nl r v zab z k nl r gğnahsız iasanlar olduqda. B s m nim zavallı xalqımın gilnahsız yer olmazın zab- ziyy tl r dğzar edilm sin nec haqq qazandırmaq olar? M nc , qorxudan z hri zatlayan birc kürp nin zı ırtısına bais olan insana b ra t qazandırmaq mğmkğn deyil.

Z lz l nin miqyasını ax am «Zaman» proqramında elan etdil r (t xmini).

D rhal, respublikamızın partiya v hükum t r hb rl ri, ayrı-ayrı v t nda lar, idar v mğ ssis l r küm y hazır olduqlarını bildirdil r. Hükum t ba sa lıgı günd rdi.

Bu, büyğk xalqımızın ona veril n zabları, vurulan yaraları bir anın iz risind unudaraq, h r eyi bir k nara qoyub, küm y t l sdiyini güst rir. H r k s bunu ed bilm z. Bizim f rqimiz d el bundadır.

M.Qorbazov q rara alır ki, geri qayıtsın. Biz ba qa cğr d güzl mirdik.

Respublikamızın A dam, Qazax, Samxor, Tovuz, ki, A da rayonlarında da ıntılar var. Yerli hükum t h min bülg l r yardım haqqında q rar q bul etdi.

9-10 dekabr. Ik 30 avtomobild n ibar t ma ın karvanı Az rbaycandan Erm nistana yola salındı. Qatarlarla neft m hsulları, mazut, pul, geyim eyl ri v s. Xarici ülk l rd n g l n küm kl r iz risind Fransa, Amerika, taliya, Kanada, FRQ v ba qalarını qeyd etm k olar.

X b r g ldi ki, Erm nistandan Az rbaycana tel vurublar ki, sizin küm k lazım deyil. Buna baxmayaraq, küm k gedirdi.

Moskvanın küm yini xğsusi olaraq, qeyd etm k lazımdır. Tonlarla qan, pul, yem k, geyim, texnika v s.saymaqla qurtaran deyil.

10 dekabr Erm nistanda mat m gğnğ elan edildi . Gğnorta x b r g ldi ki, Erm nistanla s rh dd Az rbaycandan ged n yğkl ri saxlayıblar. Az rbaycanlı

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

sğrğcğ v mğt x ssisl ri bir t r f , geriy qalanlarını is yğkl rl birlikd o biri t r f , Erm nistana yola salıblar. Bakıdan x b r getdi ki, düzm k lazımdır. Bu ggn Qorbazov Yerevana getdi. Siyasi Bğronun bğtğn ğzvl ri d onunla getdi. Yerevana ged nl r arasında .V zirov da var idi.

Az rbaycanda is qanunsuz nğmayi l rd i tirak etmi f hl v qulluqzuların, mğ ssis r hb rl rinin kğtl vi sur td c zalandırılması v i d n zıxarılmasına ba landı. T l b l rin ali m kt bl rd n zıxarılması m s l si ortaya atıldı. Ax am d yirmi stol arxasında general M.Tyaqunov, Bakı S h r partiya komit sinin katibi S.Qasımova, Xalq T hsili naziri M.M mm dov gürğ dğl r. Qnların t l bi q ti idi. «Qanunu» pozanlar c zalandırılmalıdırlar. Az rbaycan Politexnik nstitutunun 53 mğ lliminin imzaladı ı etiraz m ktubunda is h bs edil nl rin t cili sur td azadlıga buraxılması t l b olunurdu.

Sonda verili i tirakzıları xalqla «birlik» haqqında kollektiv r y süyl dil r...

11 dekabr. Erm nistana dğnyanın h r yerind n küm k getm kd dir. Ax am x b r g ldi ki, L-76 T n qliyyat t yyar si Bakıdan Erm nistana uzark n q zaya ugramı dır. Küm y ged n 70 n f r az rbaycanlı, 9 n f r hey t ğzvğ h lak olmu dur. Olmazın mğsib tl r düzmğ xalqımız, bu n itkisi idi bel ?

Ax am M.Qorbazovun m rk zi televiziya il mğsahib si verildi. Üzğnğ insan hesab ed n h r bir k s, g r k bu zıxı dan bir d rs alaydı. O, dedi: «do rudur, erm ni xalqının d rdi büyğkdğr. Lakin, bel a ır bir vaxtda, dğnya xalqlarının sizin d rdiniz   rik olduqları bir vaxtda, m ni sarsıdan bir hadis nin ahidi oldum. Kğz d sühb t zamanı bir n f r m n dedi. Mixail Sergeyeviz b s, formal t kilatlarla nec mğnasib t saxlamalıyıq? lb tt ki, sühb t Qaraba dan gedir. Bel bir vaxtda, ülğl riniz h l torpaq altında oldu u bir vaxtda nec q lb malik olmalısan ki, bel bir sühb ti apara bil s n»...

M nc , Büyğk Pu kin v Adam Metsin vaxtlarından b ri erm nil r veril n yğzl rl eyni tipli qiym tl r iz risind ba katibin qiym tin zatan olmaz. «U aqlarımızı yıgıb, Sibir aparacaqlar».

Bu nez ggnd erm nil r üz güzğnğn ya ını yedir n bir xalqa – rus xalqına güst ril n mğnasib t n l r deyirdi.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

M.Qorbazov erm nil r daha sonra dedi:- Bibliyada yazılıb – «Kor-kora b l dzilik ed rs ikisi d uzuruma yuvarlanar». Sizin Qaraba haqqındakı ğarlarınızın arxasında yeni b lalar durub

HAŞİYƏ

X b r verildiyi kimi z lz l bülg sin ilk olaraq, küm y g l nl r fransız v rus xilasedicil ri olmu du. Xilasetm i l rinin 7-ci gğnğ fransız mğt x ssisl rinin üzl ri il g tirdikl ri, xğsusi üyr dilmi itl rd n biri zox büyğk diametrli v uzunlu u iyirmi metr zatan polad boruya ili di. Borunun h r iki ba ı metal v r ql qaynaq edilmi di. Metal lüvh ni k sib acan fransızlar gürdğkl ri m nz r d n d h t g ldil r. Borunun iz risi kizik ya lı az rbaycanlı u aqlarla dolu idi. T bii ki, bu kürp balalar artıq zoxdan ülmğ dğl r. Gürdğkl ri m nz r d n ok v ziyy tin dğ n fransızlar h min ggn Allahın l n tin g lmi bu bülg ni t rk etdil r.

Fransız adı il qalıb i l m kd davam ed n mğt x ssisl r is t bii ki, sl n erm ni olub, Fransada ya ayanlar idi. Bu h min erm nil r idi ki, Az rbaycan hükum ti m qq tl r dğzar olmu üz xalqının m nafeyi ziddin Erm nistana gec -gğndğz strateji m hsullar günd rirdi. V erm nini yax ı tanıyan n sad az rbaycanlılar d qiq bilirdil r ki, erm nil r bu yardımlardan hez d b rpa i l rind deyil, Az rbaycana qar ı elan olunmamı mğharib d istifad ed c kdir. Hadis l rin sonraki inki afı bunu t sdiql di.

12 dekabr. Bu ggn Yuqoslaviyadan t yyar il Erm nistana küm y g l nl r d q zaya u rayıb, h lak oldular. Allah r hm t el sin. Darda qalmı insanları xilas ed rk n, üz h yatını qurban vermi adamlar n yğks k r f layiqdirl r.

13-14 dekabr. M rk zi q zetl rin dğn nki v buggnkğ nümr l rind maraqlı yazılar d rc edilmi di. «Krasnaya Zvezda» q zetinin «Podstreqateli» (araqızı dıranlar) adlı büyğk m qal si, Qaraba «f allarının nğmayi dğz ltm k c hdl ri v s.haqqında geni m lumat verirdi. Dğnyanın n v h i v gerid qalmı xalqları bel , ülğl ri dğ nd , bğ

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

d yarımzıq qoyub, k fn-d fnl   m   qul olurlar. B s ba qa xalqlar, b s gğrcğl r, ruslar, ingilisl r, fransızlar... eyni cğr etmirl rmi? Onlar (lb tt   ki, sühb t erm ni da naklarından gedir) is   do rudan da üzl rinin «füvq l-b   r bir xalq olduqlarını bir daha nğmayi   etdirdil r. Ülğl ri torpaq altında, üzl ri nğmayi l rd ... Fransadan, ngilt r d n, Amerikadan g l nl rs   uzqunlar altında qalmı   c s dl ri zıxarmaqla m   quldurlar. H qiq t n, ibr t gütğrğlm li xalqdır. Q rib   deyilmi?

18 dekabr. Bu mğdd t   rzind   m rk zi   q zetl rd   erm ni   da nak   v   ekstremistl rinin h r k tl rini pisl y n onlarca m qal   verilmi dir. Lakin, h r yazı, h r m qal   mğ llifi bu adamların t k-tğk olduqlarını sğbut etm y   zalı ır. H r-halda, hadis l r güst rir ki, bu «t k-tğkl r» bir milyona yaxındır. O da, sğbuta yetirilmi dir ki, da naklar SSR -d   zox gğclğ havadarlara arxalanırlar. Bu adamlar ülk d   büyğk nğfuz sahibidirl r.   lb tt , bu cğr riyakar v   yaramazları aradan gütğrm d n,   min-amanlıqdan sühb t ged   bilm z.

Bu gğn m lum oldu ki, Sumqayıt gğnahkarlarını ülğm c zasına m hkum edibl r. M rk zi informasiya vasit l rind   bu m s l ni yenid n "i ıqlandırmaq" c hdl ri edilir. Yen   d   qızı dırma siyas ti.

Bu gğn M.R.M mm dov Az rbaycan KP MK Bakı   h r komit sinin birinci katibi sezildi. Bu adam xalq arasında – «Kor n   ist r iki güz, biri   yri, biri dğz» – aforizmi il   m   hurla dı. Bu gğn Az rb ycana atalar m s li, atmaca, yaxud tapmaca süyl y nl r deyil, i   gürm yi bacaran insanlar g r kdir.

HAŞİYƏ

  ziz oxucu, bil s n ki, erm nil r tez bir zamanda h lak olan yuqoslaviyalı qarda lara abid   ucaltdılar. Ancaq, M rk zi informasiya vasit l ri bir yana qalsın, üz v t nimizd   biz, Erm nistana küm y   ged n h mv t nl rimizin ülğm x b rini ordan-burdan   üyr ndik.   lb tt , ba   vermi   q za hadis sinin   gizl dilm si   .V zirovun birba a güst ri inin n tic si idi. B s, Sumqayıtda erm ni t l sinin qurbanı olmu   sad lüvh az rbaycanlı g ncl r? Deyil nl r   gür , ğmumiyy tl   erm ni m s l sin   gür   mğxt lif vaxtlarda h bs   alınmı   az rbaycanlılar son gğnl r   q d r h l d   azadlı a buraxılmamı lar.

Biz h rd n, yolda-irzd   ayrı-ayrı h mv t nl rimizin t ...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

t krar etdikl rinin ahidi oluruq.

Ah, biz nec mill tik, ilahi?!..

H qiq t n d , saya g lm z güz l xğsusiyy tl r malik olan xalqımızın izind n zıxan r hb rl r gür s n niy xalqı, onun ist diyi kimi yox, üz ist dikl ri kimi idar edirl r? Niy , onlar üz kimlikl rind n asılı olmayaraq, xalqı tez bir zamanda üz irad l rin tabe etdir bilirl r?

Bax bel eyl ri gür nd , ziz oxucu, ist r-ist m z üzğnd n soru maq ist yirs n.

- lahi, do rudan da biz nec mill tik?..

19 dekabr. Nobel mğkafatı, miloserdiya ordeni il t ltif edilmi Tereza Ana Yerevana getdi. O, erm nil r h rt r fli küm klik güst r c yini v d etdi.

HAŞİYƏ

Hürm tli oxucu, g r diqq tl fikir vers niz, gür rsiniz ki, erm nil r yardım v küm k güst r n insan v t k ilatların bir qismi sad c da nak t bli atının t siri altına dğ mğ dğl rs , dig rl rinin is bu mill tl birba a qohumluq laq l ri müvcuddur. Dig r qismi is sad c olaraq, ba qa ülk l rin v t nda lı ını q bul etmi , h tta adını v soyadını bel d yi mi , daxil n is üz erm niliyini saxlamı insanlardır. M nim bu fikrimi t sdiq etm k ğzğn erm ni deputatı gityanın SSR Ali Sovetinin sessiyasındakı zıxı ını yada salmaq kifay tdir. gityan dedi:

-…M n vv lc erm niy m, sonra deputatam.

M n q tiyy tl dey bil r m ki, gityanın bu süzl ri bğtğn dğnyadakı bğtğn erm nil r aiddir.

gityanın süzl rin istinad n dey bil rikmi ki, erm ni vv lc erm nidir, sonra insandır?

Qoy bu sualın cavabını tarix üzğ versin.

24 dekabr. Erm nistan bğtğn dğnyanın diqq t m rk zind dir. Moskvada SSR Nazirl r Sovetinin buggğnkğ iclasında bu respublikada aparılan b rpa i l rinin gedi i v perspektivl ri mğzakir olundu.

29 dekabr. Bakı h rind xğsusi v ziyy t davam edir. Yeni il nlikl ri il laq dar olaraq, h rbi komendant mr vermi dir.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

- 29 dekabr 1988-ci ild n 10 yanvar 1989-cu il q d r saat 9^{00}-dan 21^{00}-a q d r, 31 dekabr v 1 yanvar saat 15^{00}-dan 20^{00}-a q d r yeni il nlikl ri keziril bil r.

Bununla b rab r h rd v ziyy t normalla ır.

1989-cu İLİN HADİSƏLƏRİ

4 yanvar. Erm nistan razisind yerl n v anklav adlandırılan Nğv di k nd sakinl ri bizim h rbi komendantdan k ndd komendant postu qoyulmasını xahi edibl r. Bu, v ziyy tin g rginliyin i ar dir.

5 yanvar. SSR Ali Sovetinin 23 noyabr 1988-ci il f rmanına sas n h rbzil r «asayi i» pozanlara qar ı ciddi mğbariz aparırlar. Bu cğr t dbirl rin Erm nistanda da aparıldı ı haqqında x b rl r g lir.

8 yanvar. Bakı h rind komendant saatının vaxtı bir saat qısaldılıb. Y ni saat 22-d n 23- kezirilib. Gğman etm k olar ki, xalqımız üzğnğ «yax ı» aparsa yen d azaldıla bil r. halinin ğmumittifaq siyahıyaalma i l rin hazırlıqla laq dar olaraq, h rbi komendant m lumat verib. Bu i 12-19 yanvar 1989-cu ild h yata kezirilm lidir.

11 yanvar. Bu gğn Bakı h rbi komendantı general Tyaqunov üz s lahiyy tl rini general M.Kolesnikova verdi. Gür s n generalların d yi m si v ziyy ti d yi bil c kmi? Yeni komendant üzğnğn ilk mri il Ab eron rayonunu Xğsusi Bakı h rbi rayonunun t rkibin qatdı v bu rayonun adamlarına üz ma ınları v arabaları il birlikd Bakı h rin daxil olma a icaz verdi.

15 yanvar. Bu gğn SSR Ali Sovetinin f rmanı il DQMV-d Xğsusi dar Forması t tbiq edildi. Xğsusi idar y Sov. KP MK üb mğdiri Arkadi Volski s dr t yin edildi. F rman yanvar ayının 20-d n qğvv y min c k. F rman Az rbaycan SSR v Erm nistan SSR Ali Sovetl rinin mğraci tl ri sasında q bul edilmi dir.

26 yanvar. Bu gğn Erm nistanın Quqark rayon komit sind n m ktub g lib. Onlar biz « ziz Az rbaycanlı qarda larımız» deyib, geri za ırırlar. B lk erm nil r do rudan da ba vermi hadis l rd üz gğnahlarını d rk edibl r?

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Bu gğn Az rbaycan KP MK-da .V zirov A.Volskini q bul etdi. Gürğ d A.Mğt llibov v V.Polyanizko da i tirak etdil r. Sühb t g zirdi ki, V zirov Volskini xeyli güzl tmi dir.

H r halda DQMV Az rbaycanın bülg l rind n biridir v ba qa vaxtda bu güzl tm normal q bul edil bil rdi. Lakin unutmaq olmaz ki, bu gğnkğ Da lıq Qaraba adi bülg deyil v Arkadi Volski d adi bülg ba zısı deyil. Dem li, Qaraba ın g l c k taleyi bel mğnasib tl rd n zox asılı ola bil r.

28 yanvar. Bu gğn Ayaz Mğt llibov Az rbaycan Respublikası Nazirl r Sovetinin s dri t yin edildi. Onun savadlı, enerjili v n sası cavan kadr oldu unu bilirik. Dem li, mill t xeyri zox d y bil r.

10 mart. R smi x b rl r iz risind h rbi komendantın, dem k olar ki, standart x b rl ri sezilir.

16 mart. Moskvada Sov. KP MK-nın nüvb ti plenumu azıldı. M.Qorbazov plenumda zıxı etdi.

19 mart. Bu gğn plenumda M.Qorbazov son süz süyl di. lb tt biz Moskva s viyy sind keziril n h r t dbir v h r iclasdan n is bir yenilik güzl yirik. Güzl yirik ki, cızıqlarından zıxanları yerl rin oturdub, dal ti b rq rar ed c kl r.

26 mart. Bu gğn SSR Ali Sovetin sezkil r gğnğdğr. Bu sezkil rd sezil n deputatlar y qin ki, yeni t f kkğr t rzin malik insanlar olacaqlar.

7 aprel. 1988-ci il dekabr hadis l rind n bu gğn q d r qeydiyyatı sas n dayandırmı dım. Bunun sas s b bi bu gğn q d r xalqımızın h yatında el mğhğm bir hadis nin olmaması deyil, daha vacib rtl rin müvcudlu u idi. Dig r t r fd n, erm ni mill tzil rinin v da naklarının üz planlarını durmadan h yata kezirm l ri v Da lıq Qaraba ın respublikamızla laq l rini tamamil k s bilm l ri c hdl ri d qeydiyyatı davam etdirm yin m nasız olmasına bir i ar kimi qiym tl ndirilm lidir.

Bu gğn mğ yy n oldu ki, bir qrup «araqızı dıran» Az rbaycan xalqını yeni nğmayi l r t hrik edir. Bunun da sas s b bi 1988-ci ilin noyabr hadis l rind f al i tirak etmi iki rektorun v zif d n gütğrğlm si v Erm nistana geri

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

qaytarılmı az rbaycanlılara orada yenid n i g nc l r ve-rilm si olmu dur. H r halda Bakıda erm nil r güst ril n qaygı güz qaba ında idi. Qaraba ı erm ni alacaqmı?.. (heyif s nd n Qaraba !..)

B zil ri bu gğnkğ gğnğ 37-ci ill mğqayis edirl r. B zil ri noyabr hadis l rini Bab k ğsyanından sonra Az rbaycan xalqı tarixind n qğdr tli h r kat adlandırırlar. «Bab k ğsyanı qılınclı idi. Noyabr hadis l ri qılıncsız Bab k ğsyanı idi». lb tt burada sas n xalqın birliyi v mğt kkilliyi n z rd tutulur.

Meydandan g l n x b rl r: nsan axını vv lki kild dir. sg rl r xalqa mane olmurlar. Aclıq elan ed nl rin v ziyy ti ciddi narahatzılıq dogurur. Zıxı v t l bl rin mahiyy ti d yi m yib. Bir t l b d artıb. H rbi v ziyy t l v edilsin. Bakı k ndl rind n, Respublikanın bğtğn rayonlarından fasil siz olaraq, maddi v m n vi küm k g lm kd dir. Qarda Tğrkiy nğmay nd hey ti nğmayi d i tirak etm k ğzğn meydana g lmi dir. Nğmayi i tirakzıları qonaqların r fin Tğrkiy v Az rbaycan bayraqlarını yana ı asdılar. Xarici t l b l r tribunaya qalxaraq, l- l verib, nğmayi i tirakzılarını alqı ladılar. Ax am meydana yaxın dğ m k qorxulu v z tindir. sg rl r iti uclu x nc rl ri avtomat silahların ucuna taxaraq yoxlama aparırlar. D h tli sğnggl rdir.

12 aprel. Bğro oldu. Xğsusi dar Komit sinin ğzvl rinin i tirakı il Volski zıxı etdi. Xeyli i gürğlğb v laq l r mühk ml nir. Axırda V zirov zıxı etdi.

14 aprel. Gğrcğstandan veril n m lumata gür 8-9 aprel hadis l rin gür h r ğz gğrcğ r hb ri istefa verdi. Bunu yada salmaqda m qs dim bizim xalqın nğmay nd l rin d bel s viyy arzulamaqdır.

15 aprel. SSR Nazirl r Soveti xğsusi q rar q bul etdi. Bu q rara gür üz ya ayı yerl rini m cbur n t rk etmi insanlara üz yerl rin qayıda bilm kd n üt ri h r cğr rait yaradılması ğzğn Az rbaycan SSR v Erm nistan SSR-güst ri verildi. Bel insanlara SSR -nin h r bir bülg sin mane siz getm l ri ğzğn rait yaradılmalı v üz evl rini rahat d yi bilm l ri ğzğn h r cğr küm klik güst rilm lidir.

20 aprel. Bu gğn Erm nistandan 30 min yaxın erm ninin Stepanakert yerl dirilm si haqqında x b rl r g lib. Bizd bu x b ri t sdiq ed n yoxdur

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Ancaq bel bir ey olsa v ziyy t yen g rginl c k.

27 aprel. S d r kd n h y canlı x b rl r g lir. Erm nil r bu k ndi l kezirm k v Naxzıvana hğcum etm k ğzğn ciddi hazırlıq gürğrl r.

1 may. Komendant saatı davam edir. Bu ggn nğmayi keziriłdi. Xalqın dinc nğmayi i. Yetmi ild biz ba qa nğmayi tanımazdıq v hez arzusunda da olmazdıq.

F ras tli v dinc erm nil rin üz m qs dl ri u runda apardıqları zirkin m ll r davam edir. Respublikamızı t rk ed n erm nil r üz mğlk v evl rini yax ı qiym tl rl satıb, vv lc erm ni h r katının m rk zi olan Yerevana gedir, oradan kifay t q d r maddi küm kl b rab r, lazımi güst ri l r d alaraq üz ail l rini ülk nin ba qa h rl rin aparır, yerb yer ed nd n sonra, yenid n… Bakıya qayıdırlar. «Bizim» ğr yiyumu aqlı ımızdan istifad ed r k, yenid n ev almaq ğzğn nüvb y dayanaraq, nüvb siz evl t min olunurlar. Onların m qs di n dir? Xalqımıza d y n maddi v m n vi z r rl ri artırmaqmı?..

3 may. Bu ggn Stepanakertd yenid n mitinql r ba ladı. B dnam «Krunk» t kilatının r hb rl rind n biri Stepanakert Avton qliyyat dar sinin r isi B.Dadamyan t hrikzi zıxı la erm nil ri nğmayi za ırıb.

11 may. Bu ggnl rd Moskvada zıxan «Oqonyok» jurnalında Az rbaycan-Erm nistan mğnasib tl ri bar d büyğk bir m qal verilmi dir. M qal mğ llifin erm nip r st dem k dğz olmazdı. Onun Az rbaycan xalqının m nliyin v l yaq tin ya dırdı ı bühtanları cavabsız qoymaq olmurdu. Mğ llif yazırdı: «…Yenic dil azma a ba layan erm ni u a ı bilir ki, «Miatsum» n dem kdir. Yenic dil azan az ri u a ına is anası deyir: "S nin dğ m nin erm nil rdir".

Mğqayis y bir baxın. Erm ni u a ının «alic nab, mğq dd s arzusu – Az ri kürp sinin amansız, v h i xğsusiyy ti. Bu riyakar faktı adi bir misalla alt ğst etm k ist rdim.

Erm nil rin b dnam «Miatsum» h r katı ba lanan anda t kc Bakı h rind 400 mind n zox erm ni ya ayırdı. Onların sayı indi d az deyildir. H min anda Erm nistanda 10-15 min yaxın az rbaycanlı ya ayırdı. B s son 20-30 il rzind milli nisb td ki d yi iklikl r? ski Az rbaycan torpaqları olmu indiki

Erm nistan razisind ya ayan az rbaycanlılar orada 70-80 faizd n 3 faiz enmi bir vaxt torpaqsız v v t nsiz erm nil r is Az rbaycanda 3-5 faizd n 40 faiz q d r artmı dır. M nc t k bu faktın üzğ bu riyakar v bühtanzı m qal mğ llifin cavab ola bil r.

ndi deyin gür k, ananın üz kürp u a ına bel dğ m nzilik üyr tdiyi az ri torpa ında erm ni ya ayıb, arta bil rdimi?..

12 may. Artıq nez ggndğr ki, v ziyy t yen d g rginl ib. Stepanakertd bir qrup (200-d n zox) erm ni az rbaycanlıların ya adı ı kizik k nd basqın edibl r. H r iki t r fd n xeyli yaralananlar var. Komendant saatının vaxtı uzadılıb. Bu mğnasib tl M rk zi Komit d Aktiv kezirildi. V zirovun zıxı ı razılıqla qar ılandı.O,dedi:

- N «M rk zin», n d bizim fikrimizd hez bir d yi iklik yoxdur v olmayacaqdır da. lb tt , bu büyğk t s llidir. Lakin, v ziyy ti dğz ltm k ğzğn zox i gürğlm lidir. Onlar hez vaxt bu «mğbariz d n» l z km y c kl r. Erm nil r qar ıdakı Sov KP plenumuna v SSR Ali Sovetinin sessiyasına zox ğmid b sl yirl r.

Bu ggn Ggrcğstanda ya ayan az rbaycanlıların v ziyy ti d mğzakir edildi. V ziyy ti normal hala salmaq ğzğn q zetl r tap ırıq verildi.

14 may. B.Vahabzad , P. zizb yova v ba qaları M.Qorbazova teleqram günd ribl r. Onlar «Xğsusi dar ni» t rifl yir, b zi erm nip r st qğvv l rin v ziyy tini dğz ltm y manezilik tür tdikl rini x b r verir v xalqımızın M.Qorbazovu d st kl dikl rini bildirirl r.

19 may. Bu ggn Sov. KP MK Siyasi Bğrosunda N.Rıjkovun s drliyi il DQMV-d v ziyy tin normal hala salınması il ba lı iclas keziriIdi. .V zirov, S.Arutunyan v A.Volskinin i tirakı il keziril n iclasda q rar bu oldu ki, ba lanan i i axıra zatdırmaq, v ziyy ti tam normal hala salmaq, mill tl rarası dav t son qoymaq lazımdır.

20 may. V ziyy t g rgin olaraq qalır. Ev-e ikl rini t rk etmi b db xt insanlar biz p nah g tirm kd dirl r. Bizimkil r Moskvaya SSR Ali Sovetinin Qurultayına gedibl r. Da lıq Qaraba i l mir. Yerevan

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Onlar estonları üz t r fl rin z k bilibl r. Qurultay düvl tin bülğn bilm zliyini t sdiq etm s hez. ndi balaca u aq da qanar ki, hükum tin bel bir addım atma ı n il n tic l n bil r…

Sovet düvl tinin daxili sasları el kild qurulmu dur ki, onun ciddi razi d yi m l rin hez vaxt « l» g zdirm k olmaz. lb tt , b zi kizik razi vahidl rinin bir bülg nin tabeziliyind n dig rin d yi m halları istisna edil bil r. Lakin, h r-hansı bir yolla bu razi d yi m l rini h yata kezirm k c hdl ri SSR -d sosializm qurulu unu m hv etm y g tirib zıxaracaq.

Bu c hdi yalnız o adam gost r bil r ki, onun m qs di Sovet düvl tini bir qurulu kimi m hv etm k olsun.

Üz halal torpa ımızın ğstğnd yarpaq kimi sirik. Zğnki, mğdafi etm y imkanımız yoxdur. h rd Xalq C bh si qeyri formal t kilatının v r q l ri paylanılıb.

25 May. SSR Ali Sovetinin qurultayı azıldı. Qurultayın g rgin v amansız mğbariz raitind kez c yi güzl nilir. Ik ğğnd n erm ni nğmay nd l rin Az rbaycan ğz rin hğcum c hdl ri ba landı. B zi ba qa deputatlardan onlara t r f duranlar var. Bu, m s l ni ciddil dir c k. H l lik Moskva qrupu aktivlik güst rir. Pribaltikalılar üz i l rini gürm kd dirl r.

26-27 May. Hadis l r daha da g rginl di. B zi deputatların birliy za rı ı fayda verm di. Qaraba m s l sin axır ki, qayıtdılar. Erm nil r bir nez deputatın küm yi il iki deputatın – C f rov v quldur Poqosyanın q rarını l v etdil r. Onların yerin Balayan v yen d Poqosyanı t klif etdil r. Bu adi c bri gürm m k n q d r d acınacaqlı idi. Hamı el bilirdi ki, erm nil r (lav) mandat lazımdır. Hez k s ba a dğ m k ist mirdi ki, sühb t yalnız az rbaycanlılardan gedir. V erm nil r ğmumiyy tl deputat lazım deyil. Onlar bğtğn deputat v kal tl rind n imtina etm y hazırdılar, t ki siyahıda az rbaycanlı adı olmasın. Erm nil rin iz ğzğnğ tanımayan s mimi Leninqrad deputatları üz yerl rini onlara verm y hazır olduqlarını bildirdil r. Bizim deputatların ğstğürtğlğ kild izahat verm k c hdl ri ba tutmadı. V zirovun zıxı ından sonra C f rov siyahıda saxlanıldı.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

2 İyun. Y qin ki, t krar s sverm nin n tic l ri heyr t do uracaq. C f rov 1889 s s qazanaraq, erm ni quldur yuvasını siyasi c h tc , nec dey rl r, darmada ın etdi. Lakin, ilan h l ülm yib. Araqızı dıran Saxarovun xalqları bir-biri il v n hay t ordu il toqqu durmaq c hdl ri ara vermir. Lakin, x lbir silk l ndikc xırda, ba ı k sik d n cikl r iri de ikl rd n sğrğ ğb tükğlğr. Pribaltikalıların üz proqramlarını h yata kezirm k c hdl ri dayanmır. Gğrcğstandan olan deputatın zıxı ı maraqlı oldu. O, dedi:

- O nec SSR tarixidir ki, ancaq rus tarixind n danı ır. Lakin, bununla b rab r üzl rini d dğnyanın n q dim tarix malik olan xalqı adlandırdı. Guya, altı min ya ı var gğrcğ qarda ların v onlar amaxı h rind n baxanda X z r d nizini gürğrmğ l r. lb tt , bu da bizim mehriban qon ularımızın Az rbaycana qar ı razi iddiası etm k c hdind n ba qa bir ey ola bilm z.

Gür s n, bu «q dim» süzğ n dem kdir. M g r bu ğğn ya ayan h r insan, h r canlı q dim deyilmi?

Bir ilg yi qırılmı z nciri uzatmaq olarmı? O xalq ki, bu ğğn ya ayır, onun ilg yi hürğl -hürğl g lib v o q dimdir. Bu hesabla gğrcğ d q dimdir, zinli d , rus da q dimdir, ingilis d q dimdir. Bunun ğzğn sad c olaraq, lov alanmaq lazım deyildir.

3 iyun. SSR Ali Soveti I sessiyası üz i in ba ladı. Ali Sovetin s dri M.Qorbazov zıxı ed r k yenid nqurma, demokratiya haqqında danı dı.

4 iyun. Bu ğğn Az rbaycan tarixind «a » l k l ri l v etm k haqqında Az rbaycan KP MK v Ali Sovetin birg q rarı verilib. sas n, 1918-20-ci ill rd Az rbaycan tarixinin b zi probleml rinin üyr nilm si n z rd tutulur.

5 iyun. Qurultayın i ind fasil elan edildi. Bu 3-4 iyunda Ba qırdıstan razisind ba ver n d miryol q zası il ba lı idi. Bununla b rab r DQMV halisin bir qrup SSR deputatın m ktubu haqqında da m lumat verildi. H min m ktubda mill tl rarası dav t son qoyub, sğlh yolu il probleml ri h ll etm k tüvsiy edilir.

6 iyun. Qurultay üz i ini davam etdirdi. Erm ni deputat zıxı etdi. Bu yaramaz Erm nistandan v Qaraba dan Ba qırdıstana g d n küm kd n danı dı v

dedi: - «Biz Sumqayıt hadis l rind Az rbaycan xalqını gğnahlandırmaq niyy tind deyilik. Lakin, bu ggn q d r sl gğnahkarlar tapılmayıb».

lb tt , g r bu t kilatzılar v cinay tkarlar Erm nistana qazıb, orada gizl nirs onları nec tapmaq olar?

Onu deyim ki, bu erm ninin zıxı ını yalnız D.Saxarov alqı ladı.

Qurultayda Daglıq Qaraba ğzr referendum kezirm k c hdl ri edilir.

9 İyun. Xalqımızın büyğk mğ nni o lu R id Behbudov Moskvada q fl t n v fat etdi.

10 İyun. SSR xalq deputatları qurultayı üz i ini ba a zatdırdı.

11 İyun. Nğmayi zil rin s si uzaqdan g lirdi. Tinl ri burulub, «Azad Qadın» meydanına nec zatdıgımı bilm dim. Ur yim, deyirdin bu saat yerind n qopacaqdı. Nizami metrosunun qar ısındaki avtobus dayanaca ında dayanıb, güzl dim. Ancaq, daxili bir qğvv m ni s s g l n t r f z kirdi. Artıq, nğmayi zil r gürğnğrdğl r. ll rind Az rbaycan bayra ı v ğarlar var idi. Sğarlardan birini oxuyanda h y canım daha da artdı. «M hs ti tğrkl ri biz sizinl yik». «Az rbaycan Xalqı M hs ti Tğrkl rini q bul etm y hazırdır»...

Xalqımızın üz tarixinin n z tin düvrl rini ya adı ı bir vaxtda nec dey rl r, probleml r izind ll diyimiz bir vaxtda, altmı min n f rd n zox M hs ti tğrkğnğ bir nez ggnğn izind q bul edib, yerl dirm k lazım idi.

Y qin ki, Üzb kistan Respublikasnın F rqan vilay tind "üzb k tğrkl rinin" (m nim bu insanları tğrk adlandırma a dilim g lmir) M hs ti tğrkl rinin ba ına azdıqları mğsib ti hamımız gürğb e itmi ik. "Üzb kl rin" 70 ya lı qocanın ba ını k sib, futbol topu kimi kğz d oynatdıqları h l d güzl rimin qabagından getmir. Erm nil rin biz Az ri tğrkl rinin ba ına azdıqları mğsib tl rl , b zi "üzb k qarda larımızın" tür tdiyi v h ilikl r arasında zox ox arlıqlar tapmaq olardı...

Son tik zür yini bel , allah b nd sind n sirg m y n xalqımızın bir h ft izind büyğk faci l r ya amı M hs ti tğrkl rini üz qarda -bacıları kimi qar ılaması, bu xalqın nec büyğk bir q lb malik olmasına sğbutdur. Küvr lmi dim. Güzl rim ya armı dı. Hiss edirdim ki

Created with nitro PDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

ya larım d n l nib yanaqlarımı isladır. Kğz q l b lik idi. Nğmayi zil rin qar ısı Hğsu Hacıyev kğz sind milisl r t r find n k sildi. Bir nez d qiq nin iz risind buraya kğlli miqdarda milis tükğldğ. Nğmayi zil r düvr vurub, Az rbaycan Düvl t Dram Teatrının qar ısında, Fğzuli meydanında dayandılar. Bunlar büyğksğz, r hb rsiz cavan o lan v qızlar idi. Burada daha da m ni q h r bogdu. «A la V t n» ba lıqlı m nsur erin misraları dodaqlarımın arasından sğzğlğb, güz ya larıma qarı di:

- «A la V t nim», igidl rin kol dalında gizl nib, cocuqların sin l rin s ng r edib. «Agla, sabahı qaranlıq h rim, dğ m nl r izind t kl nmi v t nim»! ..

t l sirdim. Odur ki, nğmayi zil rd n aralanıb, kğz il ğzğyuxarı getdim. Q fl t n bir qadın s si m ni saxladı.

- O lum, n olub, bu n s sdi bel o lum?..

zimd hızqıra-hızqıra getdiyim bir vaxtda dayandım. Ba ımı qaldırıb, n is dem k ist dim. F q t, bo uq bir s sd n savayı a zımdan bir ey zıxmadı. Bu a saclı, ya lı qadın bir anlı a za -ba qaldı. Sonra ikic k lm deyib uzaqla dı.

- Qurban olum s n o ul. Ayaqlarınızın altında ülğm!

- El dem , ana! Lakin, bu süzl ri a kara dey bilm dim. Bo uq inilti imkan vermirdi.

12 iyun. Musiqisev rl r, xalqımız üz büyğk mğ nnisi R id Behbudovla vidala dı. Mğ nni F xri Xiyabanda d fn edildi.

13 iyun. Bu ggn d Xalq airi Sğleyman Rğst ml vidala malı olduq.

23 iyun. Az rbaycan KPMK-nın Plenumu kezir. Plenum partiyanın aqrar siyas tin h sr olunub.

1 iyul. SSR Ali Sovetinin I sessiyası i ini davam etdirir.

2 iyul. Bu ggn M.Qorbazovun m rk zi televiziya il zıxı ı verildi. O, xalqı artmaqda olan mill tl rarası dav td n z kinm y za ırdı. Mill tl rarası mğnasib tl ri inki af etdirm k, dav t son qoymaq.

…Z tin ki, zıxı v süzl rl erm nini ba a salmaq mğmkğn olsun.

12 iyul. Qaraba da v ziyy t g rgindir. Srepanakertd yollara beton dir kl r

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

yıxıb, ba layır, Mardakertd n kez n avtomobil d st l rini da a basırlar. Zoxlu zil n v yaralananlar var.

Erm nistandan g l n qazqınların sayı durmadan artır.

13 iyul. Hadis l rin bu kild inki afı xalqımızın milli-azadlıq mğbariz sind bilavasit i tirakını m hdudla dırır. Erm ni t xribatı ara vermir. Bu ggn hez bir n zar t tabe olmayan «Sovetakan Karabax» q zeti üzungn «Ayıq olun» adlı ba m qal sind erm nil r mğraci tl yazır:

- «Az rbaycanlılar t r find n güst ril n bğtğn t xribat c hdl rin q dim erm ni xalqına m xsus bir t mkinl cavab verin».

N q d r q rib d olsa, onların verdikl ri «cavablar» h qiq t n üz q dim t mkinl rin layiq h dd olur. Bu ggn q d r erm nil r t r find n üldğrğlmğ 4?.. n f r ggnahsız az rbaycanlı u a ı, hez bir gunahı olmadan mğxt lif b d n x sar tl ri almı cavan sg rl r, partladılan bombalar, yandırılan evl r... bu siyahını ist nil n q d r uzatmaq olardı. Bğtğn sovet xalqının acıq-aydın gürdğyğ bir prosesi, onun ver bil c yi n tic l ri b zi yğks k v zif li r hb rl r gür bilmirl r v ya gürm k ist mirl r.

Bu ggnkğ erm ni dğn n q d r e yin ğstğnd rik qurusu satan erm ni deyil. A ıllı, ggclğ, hiyl g r v bu xalqı yer ğzğnd n silm y h r an hazır olan erm nidir...

SSR Ali Sovetinin Birinci sessiyası üz i ini davam etdirir. H r ey yax ıdır. Lakin, acınacaqlı milli m s l fonunda bğtğn bunlar n q d r d saxta gürğnğr. Erm nil rin riyakar h yasızlı ı hez bir ülzğy sı mır. Bir süzl , h r n ist yirl r, nec ist yirl r edirl r. Xocav nd, Xocalı, u a, Lazın v Az rbaycanın onlarca ya ayı m nt q l ri, Z ngilan-Qubadlı zonası g rginlik altından zıxmayıb.

15 iyul. Bu ggn Az rbaycan qadınları DQMV qadınlarına mğraci t gönd rdi, onları min-amanlı a, qansız-qadasız mğnasib tl r za ırdılar.

16 iyul. Xğsusi dar d n veril n m lumata gür Stepanakertd v ziyy t partlayı h ddin zatıb. Hez bir mğ ssis i l mir, az rbaycanlılar Stepanakerti t rk edirl r. DQMV-d n MK-ya daxil olan ikay t riz sinin sahibind n soru urlar ki, yazırsız ki, sizi haqsız olaraq i d n zıxarıblar. Deyin gür k axı n v

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

gür bunu edibl r. ikay tzi m k kitabzasını zıxarıb m sul i zinin qar ısına qoydu. m k kitabzasında aydın olaraq yazılmı dır: Az rbaycanlı oldu u ğzğn i d n azad edilsin. T sdiq edir m. Mühğr.

17 iyul. V ziyy t bğtğn ülk d k skinl ir. 15 iyulda Suxumid ki hadis l r daha faci lidir. Orada 250 n f r dusdaq 5 milis bülm sin hğcum edib, avtomat silahlar, tğf ngl r l kezir r k, me y z kilmi l r. V t nda «mğharib si» ğzğn üz kl r yaradılır.

vv lki kimi «M rk zi» m lumatlar qeyri obyektivdir: - 8 iyulda K lb c rd q zaya u rayan h rbi vertolyot haqqında yazırlar: - 8 n f r h lak olmu dur. Vertolyotun stadionda futbol oynayan kürp u aqların ğstğn dğ m si haqqında lb tt bir k lm d deyilmir.

K lb c rin A daban k ndin 50 erm ni hğcum etmi dir. K nd camaatı hğcumu d f edib, ba da kolxoz s dri Qazikyan olmaqla 8 erm nini « sir» gütğrmğ dğr. Hazırki v ziyy t kezmi d «d r b ylik» adlandırılırdı. Haqqı- dal ti, min-amanlı ı b rq rar etm k ğzğn birc k lm süz lazımdır. Hamı bu gğnğn g l c yini ğmidl güzl yir.

Oca ı ğfğr nl r dayanmır, sündğrm y imkanı olan is s sini zıxarmır... Tarixin is n qara v murdar s hif l ri bir-birini v z edir.

22 iyul. V ziyy t g rgin olaraq qalır. 20 iyulda erm nil r Naxzıvan-Bakı qatarına hğcum ed r k, pis gğn qoyublar. Zoxlu yaralananlar var. Hğcum zamanı erm nil r odlu silahlardan istifad edibl r. Buna cavab olaraq, 21 iyulda bizimkil r Yerevan qatarını da a basıblar. Hez iki saat kezm mi Moskvadan z ng vurub, dedil r:

- Niy imkan vermirsiniz ki, ya asınlar?

Gürğrsğz, h yasızlı ın d r c sin baxın. Ax am m rk zi televiziya AB senatının Da lıq Qaraba ı d st kl y n v Az rbaycan hükum tin etiraz bildir n q rarını verdi. Gğc i l tm kd n bir n tic hasil etm y n nam rd qon umuz, onlara veril n «m sl h tl r » uy un olaraq, paralel sur td «dinc» yolla da hğcuma kezibl r.

23 iyul. Az rbaycan SSR Ali Soveti AB Senatının Da lıq Qaraba la ba lı

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Az rbaycanı t nqid edib, daxili i l rimiz qarı masına k skin cavab verdi. Ancaq el bil, saat ancaq bir t r f , erm ni t r f i l yir.

25 iyul. Bu gğn Ali Sovetin t kil etdiyi komissiya DQMV-d v ziyy ti üyr nm k ğzğn üz i in ba ladı. Lakin bundan n zıxacaq?

27 iyul. Erm ni xisl ti - fğrs ti füvt ver n deyil. Zox olarsa gğc eyl r. Qandan qorxandır. M qs di büyğklğk, a alıqdır. Aya ını yer b rk vursan, dayanar, gğc el s n qazar. Üz m qs din zatmaq ğzğn ail sini v u aqlarını qurban ver r... Q rib dir. Zaqafqaziyanın ba qa xalqlarında olan xğsusiyy tl r bunlarda yoxdur. Qafqaz xalqları «üz qona ından üt ri canından kez r. Bunlar is qona ı dğ m n t hvil verib, nam alarlar. Erm ni Sumbatın Az rbaycanın anlı o lu Bab ki r bl r satdı ını yadınıza salın.

N etm k, heyvan var n vazi l yola g l r, insan var allaqla.

.V zirov m zuniyy t zıxıb. aumyank ndd mitinql r ba layıb. T l bl ri «Da lıq Qaraba a» birl m kdir. B s m qs dl ri n dir?...

29 iyul. Meydanda mitinq davam edir. Culfa lokomotiv deposu i zil rinin q rarı il bu gğn Bakı-Yerevan qatarlarının h r k ti dayandırıldı. D miryolzuların t l bi Mehri-Karzevan hiss sind erm nil rin üzba nalı ına son qoyulmasıdır.

1 avqust. M rk zi informasiya vasit l ri xalqımıza qar ı bühtan xarakterli yazıları zoxaldıblar. Erm nil rin ideoloji sah d f aliyy tl ri geni l nir. Bu bühtan v haqsızlıqların qar ısını almaq zox z tin olacaq. «Moskovskaya Novosti» q zetinin SSR Ali Sovetinin Sessiyasındakı s sverm d n yazdıgı m qal ancaq acı t ssğf hissi do urur. Haqq nazil r, ğzğlm z deyibl r. Lakin, yaramazın haqqı tapdaması z tin bir i deyildir. Bu q zet erm nil rin sessiyadakı h r k tl rin haqq qazandırır.

2 avqust. Bu gğn qatarların h r k ti b rpa edildi. Lakin, erm niy etibar yoxdur.

Amerikalı alim Tadeu Svyataxovski erm nil rin AB Kolumbiya Universitetind t kil etdikl ri konfransda zox güz l nitq süyl yib. Erm nil r Svyataxovskini Az rbaycan ğzr mğt x ssis kimi d v t edib v gğman edibl r ki, bu alim onları mğdafi ed c k. Amerikalı alim erm nil

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

edib, onların Az rbaycana g lm bir xalq olduqlarını faktlarla sğbuta yetirib. Bundan q z bl n n erm ni t kilatının s dri q z bl professorun ğzğn tğpğrğb.

Hesab edir m ki, erm ninin bu h r k ti müht r m professorun zıxı ının tam t sdiqidir.

H A S I Y Ə

Tadeu Svyataxovski haqqında

Hadis l rin inki afı güst rdi ki, Amerikalı alim Az rbaycanı bizim zoxlarımızdan yax ı tanıyır. Burada m n hez d sad m k adamlarımızı n z rd tutmuram. M n Az rbaycanın mğvafiq institutlarında, Elml r Akademiyasında yğks k v zif l r tutan v üz ülk sinin elementar tarixini bel bilm y n «aliml ri» n z rd tuturam.

Hadis l rin ilk ggnl rind Az rbaycan KP MK birinci katibi K.Ba ırov bir qrup elm adamını yanına yı araq, erm nil rin sassız torpaq iddialarından danı dı v dedi: Bu yaramazlara tutarlı cavab verm k lazımdır. Bunu kim ed c k? g r Az rbaycanın Ziya Bğnyadov kimi bir n h ngi olmasa idi, kim bilir erm nil rin qar ısına zıxarma a bir adamımız olardı, ya yox? M hz bel bir zamanda Tadeu Svyataxovski kimi bit r f bir alimin meydana zıxması v erm ni da naklarını yerl rind oturtması Az rbaycana büyğk küm k idi. T ssğfl r olsun ki, biz n Tadeu Svyataxovskini qiym tl ndir bildik, n d Ziya Bğnyadovu qoruya bildik. Bu bizim n büyğk b lalarımızdan biridir.

5 avqust. Erm ni t viqat ma ını bğtğn ggcğ il i l yir. Buraya qatı imperialist dair l rin d aramsız küm yini lav ets k, Az rbaycan xalqının v onun hüküm tinin «ifrat» ggclğ dğ m n qar ısında t k qaldı ının ahidi olarıq. Mehri stansiyasında d mir yolunun partladılması, sükğlm si, h r k t imkan verilm m si v bğtğn bunların hamısının «M rk zi» m tbuatda guya az rbaycanlıların etm si bar d fitn kar zıxı lar bunu bir daha sğbut edir. Ayın 3-d h rin «Erm nik nd» sah sind bir n f r az rbaycanlının üldğrğlm si il laq dar olaraq, erm nil rin kompakt ya adıqları Vorovski q s b sin etiraz nğmayi i t kil edildi. Erm nil r t r find n nğmayi zil r partladıcı raketl r

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

atıldı. N tic d a ır yaralananlar oldu. Erm nil rin h yasızlı ı az ınlı a zevrilib. Üz evimizin izind biz meydan oxuyurlar.

Bu gğn Aparatda Sov KP MK v SSR Nazirl r Sovetinin «Az rbaycan SSR v Erm nistan SSR-d ya ayan v t nda ların hğquqlarının kobud sur td pozulması» haqqında q rarının mğzakir si oldu. Bakı, Sumqayıt, Kirovabad, Ming zevir h rl rind qanunu pozanlara qar ı s rt v amansız t dbirl r gürğlm si haqqında q rar q bul edildi. clasda Respublikanın r hb r i zil ri yerl r t hkim olundular. Lakin, xalqın bu adamlara inamı qalmayıb. Amerikalı alim, prof. T.Svyataxovski erm nil r t r find n ciddi t hqir m ruz qaldı.

6 avqust. Bu gğn SSR Ali Sovetinin Birinci Sessiyası üz i ini qurtardı. M.S.Qorbazov nitq süyl di. Ğmumi i l rd n danı dı. Bu Sessiyadan Az rbaycan xalqı n güzl yirdi?

El bil M rk z v erm nil r bizim ba ımızın altına yastıq qoya-qoya, hansısa gizli bir m qs d addım-addım, hez d t l sm d n gedirl r.

M n onu bu gğnkğ q d r aciz v küm ksiz gürm mi dim. O, indi gğclğ tufan qar ısında s n quru bir a aca b nz yirdi. Qurudu u ğzğn yilmir, ancaq tufan onu kükğnd n qoparıb ata bil r.

Büyğklğk onda deyil ki, xalqa hükm ed s n. Ondadır ki, n q d r büyğk olsan da üz xalqına yilm yi bacarasan...

Meydanda ğz gğnlğk t tilin n tic l ri t hlil edildi. Bakı h r Partiya komit sinin katibi Mğslğm M mm dov zox z tinlikl zıxı etdi. Onu e itm k ist mirdil r. M rk zi televiziya v Az rinform gğclğ t nqid at in tutuldu. Q rara alındı ki, t til davam etdirilsin. Biz zatan m lumatlara gür yollarda 30 mind n zox vaqon yı ılıb qalıb. Bu gğn d d mir yolu t til edir. T tilin üngnd d miryolzularla yana ı, leytenant mit adına zavodun kollektivi d gedir. Nüvb ti mitinq avqustun 10-na t yin edildi. Az rbaycana d y n maddi z r rin h ddi-hğdudu yoxdur. Lakin, indi bunlar haqqında dğ ğnm y d y rmi?

15 avqust. M rk zi informasiya vasit l rinin v «Zaman» proqramının suveren Az rbaycan düvl tin qar ı tutduqları q r zli müvqeni dğ m nzilikd n savayı ba qa cğr adlandırmaq olmaz. lk gğnd n h qiq tin daima t hrif edilm si

gğnahın h mi iki yer bülğnm si, “M rk z”d n is hazırlandı ını v bunun hez d bizim xalqa xeyri olmayaca ını dğ unm y sas verir. Da lıq Qaraba ı h r hansı idar formasına kezirm k, slind onu Az rbaycandan ayırmaq dem kdir.

Veril n m lumatlara gür bu ggn Erm nistanı t rk ed n h myerlil rimizin sayı iki yğz min yaxınla ıb. Bu q d r insanı ev-e ikl , i l t min etm k asan m s l olmayacaq. Lakin, bu insanların geriy qayıtmaq m s l si d zox mğ kğl bir i dir.

16 avqust. Getdikc Sovet birliyinin saxlanmasının vacibliyi haqqında daha tez-tez danı ırlar. Sov KP M rk zi Komit si, SSR Nazirl r Soveti bu m s l ni tez-tez hallandırır. Lakin, danı ıqla bel eyl r , birliy nail olmaq mğmkğn olmayacaq.

18 avqust. SSR Ali Sovetinin f rmanı il Estoniya SSR-nin üz konstitusiyasına etdiyi b zi d yi iklikl r qanunsuz sayılır. Z tin ki, bu f rmanların küm yi d y .

24 avqust. Qaraba da v ziyy t zox g rgindir. Az rbaycanın bğtğn rayonlarından u aya v traf k ndl r maddi küm kl r getm kd dir. Naxzıvanda, üzğ az qala mğhasir d ya ayan Naxzıvanda Qaraba a yardım komit si yaradılmı dır.

Xalqımız üz irad sind n asılı olmayaraq, a ır yğkğn altına girm kd dir. Yerli hüküm tin f aliyy tsizliyi heyr t do urur.

27 avqust. 16 avqustda Stepanakertd erm nil rin DQMV razisini «Suveren ttifaq razisi» elan etm l ri v bu razid Azarbaycan SSR-in bğtğn qanunlarının t sirinin dayanması haqqında q bul etdikl ri q rara Az rbaycan SSR Ali Soveti bu ggn r smi cavab vermi dir. «Onların q bul etdikl ri bğtğn q rarlar qanunsuz hesab edilsin» v bu bar d SSR Ali Sovetin m lumat verilsin.

Cox q rib yazı madır. Stepanakert xaricd n bir dğ m n tankı girs , bğtğn ordu aya a qaldırılar, al m bir-birin d y r. Ancaq n f rqi var ki, bu ittifaq iz rid n da ılır, ya xarici t sird n. g r bu prosesl r hez bir reaksiya verilmirs , biz üzğmğz n is bir i gürm liyik. Torpa ımızı xilas etm liyik.

28 avqust. Pribaltika respublikalarının SSR -d r

SSR Nazirl r Sovetinin b yanatı verildi. Yax ı b yanatdır. Lakin, yen d gecikmi b yanat, yen d h yat nazik bir ipd n asılı qalanda xilas olmaq c hdi. K nardan üt n iti bir bızaq k ndiri h r an k s bil r. «Üz v t nda larını» (ruslar n z rd tutulur) t hlğk güzl y nd d rhal l-aya a dğ ğrl r. X b r verildiyin gür Pribaltika respublikalarından rusların kğtl vi sur td küzğb getm l ri ba lanmı dı. B yanatın verilm sin bel bir ey d s b b ola bil rdi. B lk d bu bel deyildir. H r-halda birlik v mğtt fiqlik haqqında t h ddğd yerin yetirilmir. Ba a dğ ğlmğr ki, demokratiya v a karlı ın düvl tin bğtüvlğyğn n d xli ola bil r.

H A S İ Y Ə

Gğnğ-gğnd n aydın olur ki, hadis l rin inki afı zox d qiq sur td yazılmı ssenari sasında h yata kezirilirdi. Pribaltika v Zaqafqaziyada dem k olar ki, eyni zamanda ba lanmı v paralel istiqam td ged n prosesl r mğnasib tl r eyni deyildir. Y ni dğnya ictimaiyy tin pribaltikalılar yğks k inki af s viyy sin zatmı xalq, Qafqazlılar is inki af m rh l sin indi-indi q d m qoyan xalqlar kimi t qdim edilirdi. Bu fikri M.Qorbazovun Pribaltika respublikalarına s f ri zamanı süyl diyi nitqi yani sğbut ed bil r. O, Latviyanın SSR -d n ayrılmaq c hdin qar ı dedi: «Siz bel ey ed bilm zsiniz, siz b zi xalqlar kimi (y qindir ki, bizl ri n z rd tuturdu) v h i h r k tl r ed bilm zsiniz.

lb tt , biz axırda gür c yik ki, bunlar hamısı adic teatr tama ası imi v g r pribaltikalılar "yalvarıb" SSR t rkibind qalmaq fikrin dğ mğ olsalar da onları ayıracaqdılar. Sad c olaraq, Mixail Qorbazov üz ğz rin dğ n, daha do rusu, ona tap ırılan rolu bacardıqca t bii oynama a s y güst rirdi. O ki, qaldı bizi v h i adlandıranlara. Bu gğn Zezen xalqını yer ğzğnd n silm y zalı an, on minl rl gğnahsız insanı qan gülğnd bo an rus sg ri deyilmi? ndi gürğn kiml r kiml r v h i deyir?..

Bu gğnkğ q zetl rd Az rbaycan SSR Ali Sovetinin q rarı verilib. Pis q rar deyil. Ancaq, el bil ki, hadis l r DQMV-d indi ba layıb, xalqımız iki il yaxındır sir-yesir deyil. Bel gets q ti t dbirl r gürm k vaxtı da kez c k. Bu is «namusumuzun» ld n getm si dem kdir.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

29 Avqust. Pribaltika respublikaları SSR -y daxil olmaq haqqında 1940-cı il q rarlarının qanunsuz olması haqqında q rar q bul edibl r.

Bu ggn Az rbaycan televiziyası il .V zirovun mğraci ti verildi. Xalqı birliy v t mkinli olma a za ırdı. Bu ggn DQMV-d erm nil r t r find n da - k s kl pis ggn salınmı , zik-ğzğk edilmi Bakı- u a avtobusunu g tirib M rk zi komit binasının qaba ına atdılar. Avtobusu tez bir zamanda gütğrub apardılar. lb tt , bel eyl r camaatı qızı dırır. Lakin, bel faktlara h qiqi qiym t verm k vaxtı artıq zatmı dır. Lap ütmğ dğr d . Ona gür d ggman edir m ki, h r eyi xalqa oldu u kimi dem k lazımdır. Hamı bel edir. Onlar da, o biril r d . B s biz niy gizl d k? Mğ ahid zi sif til zıxı etm k olmaz. Az rbaycan xalqının taleyini yalnız o üzğ h ll ed bil r v etm lidir. Dostları da, mğtt fiql ri d sa olsunlar. Lakin, bizim i imizi bizim v zimiz hez k s gürm y c kdir.

31 Avqust. Pribaltikada v ziyy t h dsiz g rgindir. Bğtğn ğz respublikanın hükum tl ri üz xalqlarının dedikl rini deyirl r. Y qin ki, qansız i l ri dğz ltm k mğmkğn olmayacaq. B lk , onlar bizim d taleyimizi h ll etdil r...

1 Sentyabr. Bu ggn meydanda mitinq oldu. Füvq lad mitinq, xalqın n a ır ggnl rind n nüvb ti biri. Az rbaycan Xalq C bh si nğmay nd l ri bir-birinin ardınca zıxı lar edirl r. Xalqın q rarı q tidir. Q sbkara v quldura ggz t edilm y c kdir. Bununla b rab r yerli hükum t yaxınla maq meyli artır. R him b yin zıxı ından:

- «...hükum tl bizim aramızı vurma a c hd ed n qğvv l r bilm lidirl r ki, onlar xalqa n q d r a ır z rb vururlar».

Naxzıvan, rur v Culfada v ziyy t zox g rgindir.

Bu mğnasib tl zıxı ed n F r m z b y dedi:

- Xalqımızın azadlı ı v s ad ti u runda biz h r an canımızdan kezm y hazırıq.

Bizim Depo f hl sind n soru dular:

- Do rudurmu, sistern kezib?

Dedi:

- Gedin relsl r baxın, g r ğz rind qan izl ri varsa, dem li kezib!

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Veril n m lumata gür A damda d mir yollarını t mizl yib, qatarları Stepanakert kezirm k ist yibl r. Xalq relsl rin ğstğn dü nib. Bel olduqda Bakıdan ged n r hb r i zi deyib:

– Qatarı sğrğn, ğstl rind n kezin!

Q sbkarlara küm k ğzğn d rid n-qabıqdan zıxanlara Az rbaycanlı dem k olarmı?

Leninqraddan g l n nğmay nd dedi: -M n ümrğmd bel mitinq gürm mi m. Hez ğbh siz bu xalq ist diyin nail olmalıdır. Zaporojyed n g l n deputat iki xalqı barı dırma a s y güst rdi. Bu mğmkğnmu?

Vaqif S m do lu dedi:

- Bu ggn bizim qarda larımızı mğhakim edirl r. Onlar bğtğn Xalq C bh sini mğhakim edirl r. g r, h tta onları adic c rim il c zalandırsalar bel , bu bğtğn xalqa vurulan z rb olacaq.

2 Sentyabr. Bu ggn büyğk mitinq oldu. Meydana bir milyona yaxın (b lk d zox) adam yı ı mı dı. Ğmumaz rbaycan t tili elan edildi. Bu q rar m nim v bir zoxlarımızın vv lc dedikl rinin n tic l ri idi. Cğnki, vaxtında h r ey oldu u kimi xalqa deyils idi, bu ggnkğ mitinq y qin ki, kezirilm zdi. Xalqın s bri tğk nib. Xalq C bh si qğvv toplayır. g r bizim hükum t o qğvv d n bacarıqla istifad ed bils idi, gürğn n l r olardı. B zil ri deyir ki, guya hakimiyy t u runda mğbariz gedir. M n bununla razı deyil m. vv la, ilk d f hadis l r ba layanda xalq üz küm yini hükum t t klif etdi. Hükum t «n z k tl » bu t klifd n imtina etdi. Xalqın nğmay nd l ri ikinci, ğzğncğ d f bel t klifl rl hükum t mğraci t etdil r. Yerli hükum tin «h r kata» qar ı f aliyy tsiz müvqe tutması n tic etibaril ona g tirib zıxardı ki, h r kat liderl ri xalqı üz traflarında birl dirib, hükum t qar ı ggclğ qğvv yaratdılar. «Biz» is bunu anarxiya, ekstremizm v s.adlandırdıq.

6 Sentyabr. Xarici ülk l rd n g l n mğxbirl rin sayı zoxalır. Lakin, onların zoxu erm ni sillidirl r v e itdikl rind n, gürdğkl rind n asılı olmayaraq, yazdıqları xalqımızın ziyanınadır. Bizim

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

küm yimiz yoxdur.

7-8 Sentyabr. D miryolzuların v vaqon t miri zavodu i zil rinin ba ladıqları t til davam edir. Nez nci d f dir ki, .V zirov Moskvaya m sl h tl m y gedir. N tic si is h l d bilinmir. Qaraba da v ziyy t h dsiz g rgindir. Orada yerl dirilmi qo un bülm l ri azıqca erm nil rin t r fini saxlayır. Respublikamızın televiziya v m tbuatı xalqı i zıxmaga za ırır. Be ggndğr ki, bğtğn Az rbaycan dayanıb. Hesablamalara gür t tild n d y n z r r 70 milyon manatı ütğb. Lakin, d y n maddi z r rl r 70 milyard manatı da üts , bunu xalqımızın m n vi zabları il mğqayis etm k olarmı?

« d biyyat v nc s n t» q zetind yeni «Nizami ğnas» erm ni alimi haqqında m qal verilib. Ad t n, büyğk Az rbaycan airi Nizamini fars airi adlandıran bu x bis qon ular, n c b bird n ayılıb, gürubl r ki, Nizami erm ni airi imi ? Ola bil r ki, erm nil rin d Nizami adında airl ri olub. Üz u a ının adını Nizami qoymagı biz erm niy qada an ed bilm rik ki, M g r, Balayan, A ab yyan, Allahverdiyan, Tanrıverdiyan.. az rbaycanlı adı qoyulmu erm nil r deyilmi? T ssğfl r olsun ki, Nizami G nc vini üzğnğnkğl dirm k ist y nl r az deyildir. N etm k. Bu biz Az rbaycanlıları ancaq sevindirm lidir.

Erm nil r tez-tez t krar ed r k deyirl r:

- g r biz erm nil r Bakıdan, Az rbaycandan gets k, az rbaycanlılar tezlikl acından ül r.

M n deyir m:

- g r, erm nil r bils l r ki, onlar Az rbaycandan gets l r az rbaycanlılar m hv olub ged rl r, onda erm nil r bu i i üz qanları bahasına da olsa ed rl r...

Da lıq Qaraba ın Az rbaycan k ndl rin yardımı davam edir. Bu ggn Neftzaladan xeyli küm k getdi. «Bank hesabı, 7000758».

Dğn n yazızı Bayram Bayramovun televiziya il zıxı ı oldu. Pis deyildi. Lakin, xalqımızın bu hürm tli yazızısının Xalq C bh sind n v dem li xalqdan ayrı oldu u d rhal n z r zarpırdı. Üzğ birlikd n danı ırdı, lakin deyirdi: - l r Qaraba da qaydasına dğ nd n sonra «Qaraba a yardım komit sini» Qaraba komit sin zevir c y m.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Xalq C bh si z tin v amansız mğbariz sini davam etdirir.

9 Sentyabr. Mitinq oldu. .V zirov Moskvadan qayıtmayıb. Mitinqd q rara alındı ki, t til davam etdirilsin. V ziyy t daha da k skinl ib. M rk zi m tbuat v televiziya ya susur, yaxud da veril n qısa m lumatlarda t tilin s b bi v m qs di haqqında bir k lm d danı ılmır. Bu slind «M rk zin» Az rbaycan xalqına v hükum tin qar ı tutdu u müvqenin iz ğzğnğ güst rir. Ax am m rk zi televiziya il M.Qorbazovun zıxı ı verildi. Son vaxtlar b zi r hb rl rin zıxı ları q rib xarakter da ıyır. El bil yem k stolu arxasında kiminl s sühb t edirl r. Mğraci t etdikl ri min bir r zal t dğzar edilmi xalqlar deyil. lb tt t till ri pisl di. Do rudan da t til bir ey deyil. Lakin, ba qa zıxı yolu yoxdursa, onda nec ? g r, m rk zi hükum t kizik bir m s l ni uzadıb, büyğdğb ğmumdğnya zaxna masına zeviribs , bğtüv bir xalqın s bl ri il oynayırsa v m qs di yalnız bu xalqın axırına zıxmaqdırsa onda biz n etm liyik? ndi h r bir az rbaycanlı bunu aydın gürğr v ona gür d fikirl m d n Xalq C bh sinin arxasınca gedir. Xalq h ft l rl ac qalma a razı olacaq, bu yoldan dünm y c k.

Etibar b y dedi:

-Biz onların axırına zıxıb, bell rini qırmayınca dayanmayaca ıq! Bax bel , o i i ki, biz gürm li idik, hükum t gürm li idi, indi xalq gürğr, onun liderl ri gürğr.

10 Sentyabr. Ax am saat 23^{10} da yerli televiziya il Az rbaycan Xalq C bh si r hb rliyi il hükum t nğmay nd l ri arasında kezirilmi dialoqun m tnini verdil r. Hükum t ggz t getdi. Ba qa cğr d ola bilm zdi. Xalq bğlf z liyevin (AXC s dri) Yusif S m do lunun v Etibar M mm dovun simasında üz q ti mğbarizl rini gürdğ. Xalqın bğtğn t l bl ri q bul edildi. Etibar b y q tnam oxudu v dedi: -Biz mğv qq ti olaraq t tili dayandırırıq. D mir yolu «m lum» istiqam td n ba qa bğtğn istiqam tl rd f aliyy ti davam etdirir. Bizim bğtğn t l bl r yerin yetiril nd n sonra q rarımız olacaq. T l bl r sas n bunlar idi.

1. Xalq C bh sinin tanınması v qeyd alınması.

2. DQMV-d Xğsusi dar formasının l v edilm si (SSR Ali Soveti q rarının l v edilm si).

3. DQMV-nin l v edilm si.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

4. Az rbaycan SSR-nin suveren hğquqlarının b rpa edilm si v mühk ml nm si...

g r bu t l bl rd xalqın v düvl tin m nafeyin zidd bir ey varsa onları qınamaq olardı. Bunu ba a dğ m k ist m y nl r n q d r s hv edirl r. .V zirov h l g lm yib. Saat 18-d meydanda ba lanan mitinq saat 21[20] d qurtardı. Xalq «rahat» n f s aldı. Etibar b y nb gğnğ xalqı q l b bayramına d v t etdi. Zğnki, zorla q bul edtirilmi xalqın t l bl ri 15 sentyabrda azılacaq Az rbaycan SSR Ali Sovetinin nüvb d nk nar sessiyasının gğnd liyin salınmı dır. H r halda bayram m s l si bir q d r qeyri-realdır. Lakin, xalq h mi ğmidl ya ayıb. Bu da bir ğmiddir. Gür k nec olacaq?

13 Sentyabr. Meydanda zoxları bu gğnl ri xalqımızın h yatında n a ır gğnl r hesab edirdi. Ancaq m n bununla razı deyil m. M nim fikrimc xalqın n agır gğnl ri dekabr hadis l ri idi. ndiki gğnl ri sad c olaraq, n m suliyy tli gğnl rd n hesab etm k olardı. ki gğnd n zox davam ed n danı ıqlar üz b hr sini h l ki, yalnız ka ız ğz rind vermi dir. Hükum t Xalq C bh sin v dem li xalqa gğz t getdi. Gür k nec olacaq. Lakin, gec televiziya il veril n qısa m lumat o q d r d xo ag l n olmadı. El bil ana zorla üz balasını yedirir ki, acından ülm sin, bala is bunu ba a dğ m k ist mir.

14 Sentyabr. Ş h rd n z r zarpacaq d r c d sg rl r artıb. Qar ılıqlı razılı a gür m s l l rd n biri d h rbizil rin h rd n zıxarılması, h rbi v ziyy tin l gv edilm si idi. B s bu n idi, gür s n?

15 Sentyabr. Bu gğn Az rbaycan SSR Ali Sovetinin nüvb d nk nar sessiyası üz i in ba ladı. Sessiyanın gğnd liyini oxudular. B d nim bumbuz oldu. H r ey batdı. N bi X zrinin zıxı ından sonra istiqam t d yi di. O, dedi:

- H r n deyirl r l zalırsınız. Ba ımızın altına niy yastıq qoyursunuz? B xtiyar Vahabzad danı dı. Dedi:

- .F t liyev, s n bizi hara aparırsan? Axı b sdir, daha!

Odlu zıxı lar bir-birini v z etdi. N hay t Etibar b y danı dı. H r eyi izah etdi, yolları güst rdi. fsus...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

H A Ş I Y Ə

(Əbdürrəhman Vəzirov haqqında)

Az rbaycan xalqının tarixi qar ısında bdğrr hman V zirovun gğnahları n büyğkdğr. N ğzğn? Zğnki, yalnız onun Az rbaycan xalqını, bu xalqın tarixind n d h tli mğsib t v b lalar girdabından zıxarmaq ansı var idi. O, bundan istifad etm y sad c olaraq borclu idi. V zirov diplomat i l mi di. Xaricd v Rusiyada dost-tanı ları zox idi. O, bğtğn imkanlardan istifad edib, lazım g l rs üzğnğ qurban bel verib, xalqını xilas etm li idi. Bunu biz indi deyirik. Lakin, o zaman h min riski Brazauskas etm dimi? Onun yerin V zirov kimisinin biri olsa idi Latı xalqının ba ına n l r g l c kdi?...

17 Sentyabr. Az rbaycan SSR Ali Soveti suverenlik haqqında q rar q bul etdi.

19 Sentyabr. Az rbaycan SSR Ali Soveti DQMV-d v ziyy t haqqında q rar q bul etdi. Bu q rara gür DQMV Xğsusi dar si l v edildi. B li, A.Volskinin xğsusi idar si v ziyy tin bir az da g rginl m sin rait yaratdı v DQMV-ni Az rbaycandan bir az da araladı. Sessiyada bğlf z liyev zıxı etdi. O, dedi:

- Biz bir-birimiz ggz tl r edib, vahid q rarlar q bul etm liyik. Bu ggn ilk addım atıldı. Bu zox yax ıdır. Lakin, Az rbaycan Da lıq Qaraba da itirilmi müvqel rini, itirilmi torpaqlarını qaytarmalıdır. lb tt bu i l rin h lli zamanı humanizm güst rm k lazımdır...

Bu ggn Moskvada Sov KP MK nüvb d nk nar plenumu azıldı. Bu plenum partiyanın nüvb ti XXVIII qurultayını za ırma ı q rara aldı.

Erm nil rin Az rbaycana qar ı t xribatzı zıxı ları burada da ara vermir.

1 Oktyabr. Xğsusi dar m kda larının erm nip r st h r k tl ri, M rk zi q zetl rd q r zli zıxı ları mill tl rarası dav tin qızı dırılması m qs dini gğdğr. Xğsusi dar nin m kda ı Y.Sidorovun «Arqumentı i faktı » q zetin verdiyi mğsahib buna yani sğbutdur. ki xalqı «barı dırma a» g libl r, xalqımıza qar ı qatı dğ m nzilik müvqeyind n zıxı lar edirl r.

2 Oktyabr. Bu ggn s h r tezd n «Mayak» radio... il ... veril n bir m lumat

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

m ni heyr t saldı. B li, yaramazlar v fitn karlar ordusunun m har tl dğ ğnğlmğ kompaniyası artıq vğs t halını almı dır. Az rbaycan ğz rin erm nip r st «Xaz» yğrğ ğ h lledici m rh l y q d m qoyurdu. M rk zi televiziyanın mğxbiri Mais M mm dovun Etibar M mm dovla mğsahib sind n bir parzanı dinl yicil r zatdıran radionun Stepanakert mğxbiri mğsahib ni bel rh edir:

- «Mğxbir Mais M mm dov AXC s drind n! (Etibar M mm dov s dr deyil) soru anda ki, b s s nin erm ni u aqlarına, qocalarına yazı ın g lmirmi?.. bu yolda dedi: -G r k üz azadlıq v istiqlaliyy tl ri u runda mğbariz y qalxan erm nil r bu bar d fikirl idil r». Gürğrsğzmğ, erm ni mğxbir artıq olub qurtarmı mğsahib d n nec m har tl istifad edib, yeni fikir formala dırma a nail olur. T bii ki, «M rk z»d bu h yasız erm ni mğxbirin azıqca havadarlıq ed n olmasa idi, o bel bir i i gür bilm zdi. slind is , mğxbir Mais M mm dovun sualına cavab ver n Etibar b y bel demi di(h min musahib ni m n üzğm dinl diyim ğzğn oldu u kimi, sizin n z riniz zatdırıram.) - «Bu ka anı qaynadanlar, bizim ana-bacılarımızı, kürp u aqlarımızı noyabr ayının soyu unda ayaq yalın, ba ı azıq züll r qovanda, g r k bu bar d fikirl idil r» ...Erm ninin ğr yin ox kimi sancılan bu süzl r, zill tl r dğzar olmu xalqımın ğr k süzl ri idi. Bir q d r bundan vv l erm ni v az rbaycanlı u aqlarını mğqayis ed n mğxbiri yadınıza salın. Bu dal tsizlikl r v haqsızlıqların qar ısını almaq z tin olacaq.

3 Oktyabr. B lk , bu mğbariz ğsulundan l z k k. B lk tğlkğ donuna girmi dğ m n qar ı t mkin v s brl yeni mğbariz metodu hazırlayaq?

Respublikamızı, «suveren» Az rbaycan düvl timizi büyğk t hlğk güzl yir. Onun üz be iyind bo ulmaq qorxusu var. Qarı dğ m n zox gğclğdğr. C tin ki, ona qalib g l bil k. M lub olmaqdan qorxmaq lazım deyil. M ni qorxudan ba qa eydir. Bu qansız claflar, hez n y baxmadan Az rbaycan xalqını qan gülğnd bo maq ist yirl r...

Erm ninin g lm kd olan q hq h sini el bil ki, e idir m. Allah, üzğn biz küm k dur! lahi üzğn biz qğvv t ver!..

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

4 Oktyabr. Bu gğn Moskvada « fqanlı» sg rl r SSR Ali Sovetinin f xri f rmanları verildi. El bil onları bura zorla tutub g tirmi dil r. Ğzl rd hez bir sevinc lam ti tapa bilm dim. Ax am «Zaman» proqramında erm ni «alyansının» qurultayı haqqında m lumat verildi. Güz l ğarları var idi: - «Bizim m qs dimiz hamı il birg ya amaq, hez k sin milli qğruruna toxunmamaq» ... ladır, hamının yanında ya amaq, hez k si yaxına buraxmamaq. M n bu bar d artıq yazmı am. Da naklar ilan kimi d rid n-qabıqdan zıxırlar. lana yenid n qabıq g lir, bunlara yox. Tğrk xalqını üzğnğn qan dğ m ni elan ed n erm ni da na ı dey bil rmi ki, hansı yana ı ya amaqdan sühb t gedir?

Meydanın bir s n di m n rast g ldi. Bu uzunlugu 1,5 metr , eni is bir metr yaxın millimetrlik ka ız bğkğlğd n ibar t petisiya idi. Petisiyanın ba hiss sind yazılmı dı: -Nğmayi i tirakzıları DQMV-nin l v olunmasını t l b edirl r. Verildi S.Rğst mxanlıya. T rtib etdi Az rbaycan Politexnik nstitutunun t l b l ri... v imzalar...

Bax, h min o vaxtı q ti bir addım b lk d h r eyi h ll ed bil rdi. Lakin, m nim xalqım s bri qurtaranda da s br edir. Bu q d r s br bu xalqda hardandır ilahi? B lk d , bel yax ıdır. S brl tikil n evi uzurmaq olmaz. Bunu bilirik. B s s br evinin üzğ uzurulursa nec ? Bel evi yenid n tikm k olarmı?..

Xalq C bh sinin sıralarında el bil dur unluq yaranıb. Bu n dir, gür s n, tufandan vv lki sakitlik deyil ki? Deyirl r ki, AXC üzğnğn nüvb ti m rh l sin q d m qoyur. dar daxilind ciddi z ki m l r ba layıb. lb tt , xalq ayna sulu d niz b nz r. Tufan onun iz risin dğ mğ zir-zibili zalxalayıb, ğz zıxaracaq v k nara atacaq. Lakin, bu v ziyy t xalqımızın a ır gğnl rind n hesab edilm lidir v bel eyl r gğlğb, h zz almaq q lb a rıdır. Zoxları Xalq C bh si daxilind ki z ki m nin büyğm sini, h rc-m rcliy zevrilib, nec dey rl r, yerl -yeksan olmasını zox ist rdil r.

B s xalq, b s h qiq t n bu gğnğ vuru la g tir n o ullar nec olsun? M n vv ll r d demi dim, kim h r n edirs , etsin ğmumi n tic nin yğkğnğ xalq z k c k. Ba a dğ m k g r kdir ki, Xalq C bh si z ifl y bil r, onun r hb rl ri mğbariz d n zıxa bil r. Lakin, xalqın mğbariz si...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

olmayacaqdır. Bu mğbariz y yeni Etibarlar, Yusifl r, bğlf zl r, salar, Leylalar g l c k. Ta ki, q l b gğnğ g lm yib... M lubiyy tl r hesaba alınmayacaq. Cğnki, h r m lubiyy td n sonra mğbariz yenid n ba lanacaq... yeni qurbanlar ged c k. Xalq yolunda, onun yegan arzusu, vğqarı, amalı olan azadlı ı v istiqlaliyy ti yolunda qurban getm k h r bir üvlad ğzğn r fdir. Bu h mi bel olub, h r vaxt da bel olacaq.

fsuslar olsun ki, bu mğbariz d xalqımızın dğ m nl ri il bir c bh d olanlar da vardır. Biz onları satqın, xain, nankor adlandırırıq. N etm li, gürğnğr bu amansız mğbariz yolunda qar ıya zıxan dig r ng ll rl yana ı, xain, satqın faktorunu da, daima n z r almaq lazım g l c kdir.

Bu gğn füvq lad mitinq za rılıb. M s l q tidir. Hez bir barı ıqdan sühb t ged bilm z. Dğn n M rk zi Komit Aparatında kezirilmi iclasda q rara alınmı dı ki, erm nil rl barı ıq elan edilsin. Küzğb getmi erm nil r geri qaytarılsın. Bu mğmkğnmğ? Bizim s brimiz, q lbimiz n q d r geni olsa da, h tta sınmı ğ ni b rpa etm k mğmkğn olsa da bel , xalqın q z b , nifr t dünmğ q lbini dğz ltm k olmaz. Bunu hamı bilm lidir. Onlar is ilk nüvb d ...

5 Oktyabr. Bğtğn gğnğ "Ba Bina"nın qar ısında Xalq C bh sinin nğmay nd l ri, xğsus n qadınlar ll rind ğarlar dayanıblar. ğarların birind «Xalq C bh si Xalqın Üzğdğr» yazılmı dı. Sühb t g zirdi ki, g r 3-4 gğn rzind AXC t sdiq edilm s , «u aqları» tutacaqlar. «U aqlar»da g lmi dil r, üzl rinin d dğnya hez vecl rin deyildi. Gğlğms yir v q ti baxı larla sanki, deyirdil r:

- Qorxmayın, biz bata bilm zl r, axı biz qğvv ni «d nizd n» gütğrğrğk. Qorxmayın, biz üls k d yolumuzdan dün n deyilik. Biz hidik, bizim yolumuz haqq yoludur...

Real v ziyy t is ba qa idi. Xalq C bh si üzğ h r t r fd n sıxılan kğr y b nz yirdi. Xarici qğvv ggc g ls ovxalanıb, tükğl c kdi. Allah üzğ küm k dursun. Yaramaz dğ m n h l zox gğclğdğr. H l d üz m qs din zatmaq ğzğn onlarca vasit l r l atır. Onların SSR Ali Sovetin sırımaq ist dikl ri layih axır ki, bizim deputatlar t r find n nec dey rl r, darmada ın edildi. Az rbaycan d mir yolunu yollar naziri Konerevin birba a tabeziliyi

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

h rbl dirm k c hdl ri d f edildi. Daima sivilizasiyadan, insanlıqdan, m d niyy td n d m vuran da nak qaniz ni Qaraba da, Lazında, A damda, K lb c rd v Mardakertd v h ilikl r tür tm kd davam edir. «M rk z»d n veril n m lumatlar h l d erm nip r stdir, dğzgğnlğkd n zox uzaqdır. Lakin, xalqımızda üzğn inam yaranmı dır. Bu gğn Respublika Ali Sovetinin suverenlik haqqında q rarı zıxdı. Bu, ğmumiyy tl , q sbkara z rb idi. Ax am Moskvadan «Zaman» televiziya proqramında yenilik aparıcısı dedi:

-Az rbaycan suverenlik haqqında q rar q bul edib. ndi baxaq gür k, Qaraba da buna nec baxacaqlar..

Biz araqızı dıranı axtarırıq, o ki, el güzğmğzğn qar ısındadır. Arxasınca Stepanakerti güst rdil r. Biz erm nil ri y qin ki, b s yer pisl yirik. Onların «M rk zi» havadarları lap d rid n zıxırlar. Sakitlik onlara l vermir. N yin bahasına olursa-olsun «Xğsusi dar ni» saxlamaq, g rginliyin dğ m sin imkan verm m k. Az rbaycan hükum ti t r find n hez bir mğqavim t rast g lm y n « ttifaq» hez razı ola bil rmi ki, erm ni-mils lman mğnasib tl ri dğz lsin? Ona gür d , riyakar-iftirazı zıxı lar v imkan olan kimi, mğnasib tl ri zaxna maya zevirm k c hdl ri ara vermir. Dig r t r fd n, «M rk zin» y qin ki, ehtiyat planı da olmamı deyil: -Erm nid n daha bir ey zıxmazsa, az rbaycanlıları yerli ruslara qar ı qoyub, n tic d mğs lmanların axırına zıxmaq...

6 Oktyabr. Az rbaycan Respublikasının suverenlik haqqında qanunu «Pravda» q zetinin bu gğnkğ nümr sind zapdan zıxdı. nanılası olmasa da faktdır. N hay t x b r verdil r ki, Az rbaycan Xalq C bh si ictimai t kilat kimi qeydiyyatdan kezdi. Bu mğnasib tl Aparatda xğsusi iclas da kezirildi. S n dem , onları bizd d , sevirmi l r. Zıxı lardan bel m lum oldu ki, biz Xalq C bh sini ğmumi i imizin xeyrin istiqam tl ndirm li v s m r li istifad etm liyik. Lakin, fakt üzg dir.

1. Xalq C bh si üzğ «bizi» ist diyi (zox hallarda zorla) istiqam t yün ldir.

2. Xalq C bh sin adic ictimai t kilat kimi baxmaq dğzgğn deyildir. Hal-hazırda Xalq C bh si qox gğclğ siyasi t sir malik bir partiya kimi yeti ir. Xalq C bh sini mas tabı etibaril yalnız bol evik partiyası il mğqavis etm k olar. V

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

dem li bu qğvv il hesabla maq lazımdır.

3. Xalq C bh sinin aparıcı ba x tti Az rbaycan xalqının arzu v t l bl ri sasında qurulmu dur. lb tt , bu m nim xsi fikrimdir.

9-10 Oktyabr. V ziyy t g rgindir. 7 oktyabrda Hadrutda erm nil r silah da ıyan h rbi vertolyot tutulmu dur. O biri iki vertolyot qazıb aradan zıxa bilibl r. Bu fakt onu güst rir ki, da naklar gec -gğndğz silahlanmaqda davam edirl r v mr olaca ı t qdird ğmumi hğcuma hazırdırlar. Dig r t r fd n, Sovet Ordusunun da onlara h rt r fli yardım güst rdiyi aydın olur. Bel zıxır ki, «M rk z» bel v ziyy tin olmasında maraqlıdır v iki xalqın bir-birini ld n salmaları ğzğn h r eyi etm y hazırdır. Torpaq «v di» erm ni da naklarının a lını almı , güzl rini is r smi kor etmi dir. fsus, insan kimi ya amaqdansa it kimi ülm yi ğstğn tutan bu nam rdl r y qin ki, bu arzularına Qaraba arzularından tez zatacaqlar...

Qar ılıqlı razıla maya sas n, Xalq C bh sinin icaz si il d mır yolu azıldı. Lakin, h min ggn, 7 oktyabrda Karzevan stansiyasında Bakı-Yerevan qatarına silahlı hğcum v provokasiya c hdl ri qeyd alındı. Yalnız t sadğfi xo b xtlikd n ül n olmamı dır. Bel olduqda, h r k t dayandırıldı. Qo una v erm nil r üz razil rind t hlğk sizliyin t min olunması t l bi verildi. Xalq C bh si dedi:

-H tta t hlğk sizliy t minat verils bel , h r k t yalnız gğndğzl r olacaq, gec l r erm nil r etibar yoxdur. T kc bu fakt onu güst rir ki, da naklara hez n g r k deyil, onlara yalnız g rginlik v Qaraba lazımdır. B zil ri bunları ekstremistl rin v araqızı dıranların h r k tl ri kimi q l m verirl r. Lakin, bu bel deyildir. Bu, bğtğn erm ni da nak qğvv l rinin mğt kkil h r k tidir. Z lz l gğnğnğ yada salaq. Qorbazova veril n sual v onun cavabı. Buna t k-tğk nasional- ekstremist adı verm k dğzggn deyil.

SSR Ali Sovetinin Sessiyası davam edir. H r bir m s l trafında ciddi mğbahis l r gedir. Deputatlardan bir qismi konflikt ocaqlarında, yaxud, nğmayi - mitinq yerl rind ordudan istifad etm yi t l b edirl r. Bir zoxları bu i in tam ziddin dirl r.

11 Oktyabr. Bu gğnkğ Xalq C bh si Az rbayc...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

zatdıra bil c kmi? V ziyy tin t hlili bu suala m nfi cavab ver rdi... H tta Saxarovlar v Staravoytova kimi riyakar v m nfur bühtanzıların v h ilik v üzba ınalıq haqqındakı hay-kğyl rin baxmayaraq, dem k olar ki, Az rbaycan Xalq C bh sinin bu gğnkğ strateji mğbariz x tti tam demokratiyaya saslanmı dır. Demokratik mğbariz ğsulu il h tta 15-20 il d bel monopolist, saxtakar m rk zi qğvv l r v k mfğrs t erm ni da naklarına qalib g lm k olmaz. Daha do rusu, danı ıq yolu il , sğlh yolu il da nak v onun mğtt fiql rini ba a salmaq, yola g tirm k mğmkğn olmayacaq. Dem li, xalqımızın irad sini h yata kezirm k ğzğn Xalq C bh sin ordu, h m d gğclğ ordu g r kdir. lb tt , g r bizim hükum timiz hez olmazsa Estoniya hükum ti s viyy sind olsa idi, y ni üz xalqının irad sin tabe olsaydı, onda ordu haqqında dğ ğnm m k olardı. T ssğfl r olsun ki, bu gğn bizim hükum t xalqdan ayrıdır v onların n zaman birl ib, vahid bir yumru a zevril c yi m lum deyildir...

Yeri g lmi k n, inanmaq olar ki, vaxt g l c k h rimizd güz da ına zevrilmi erm ni da naklarının adlarına olan kğz l rin adları d yi dirilib, Tadeu Svyataxovski adına, deputat Palme adına adlandırılacaq. xsi imtiyazları olmadan, bizd n hez bir yax ılıq gürm d n, xalqımıza dost olan insanları unutmaq olmaz.

Da lıq Qaraba ın u a h ri v onun lli altı k ndi blokadadır. Erm ni ya ayı m nt q l rinin v bğtğn Erm nistanın az rbaycanlılar t r find n blokadaya alınması haqqında bğtğn dğnyaya car z k n erm ni da nakları az rbaycanlıların ya ayı m nt q l rini el mğhasir y alıblar ki, h tta bir qurtum suyu bel bu razil r kezirm y imkan vermirl r. Xğsusi dar nin f aliyy tsizliyi v erm nil rin lind adic al t zevrilm si aydınca gürğnğr. Az rbaycanlı u aqlar m kt b getmir, mğ lliml r maa almır. Da lıq Qaraba ın az rbaycanlı halisi tam mğdafi sizdir.

Bu gğn Az rbaycan KP MK-da iclas oldu. Ğmumiyy tl , «Xalq h r katı» pisl nildi... DQMV-d v ziyy ti dğz ltm k v «q ti» t dbirl r gürm k ğzğn güst ri l r verildi. slin qalanda xalq bel t dbirl ri zoxdan güzl yir v h r katın ba lanma s b bl rini d el burada axtarmaq lazımdır. T bii ki, k s rli

t dbirl r gürm d n hez bir normalla madan sühb t ged bilm z. Lakin, buggğnkğ ggğn hükum tin v ziyy ti dğz ld bil c yi o q d r d a ılabatan deyildir. Zğnki, ba ı "M rk zd ", quyru u is r vanda yerl n da nak fi ilanının ba ını zm k o q d r d asan i deyildir.

12 Oktyabr. Xalqımızın m cbur n c lb edildiyi bu amansız mğbariz d qalib g l bilm m yimizin sas s b bl rind n biri d budur ki, dğ m nl rimiz bğtğn dğnyanı televiziya v m tbuat vasit sil bizim ğstğmğz qaldırır, biz is hez bir cavab verib, üzğmğzğ mğdafi ed bilmirik. Nec dey rl r, «ül c ks n, canın da zıxacaq v m n dey ni d ed c ks n. H qiq ti is axtaran yoxdur. Bu ggğn riyakar «Pravda» q zeti SSR d mir yolu naziri Konerevin dili il AXC-ni ekstremist t kilat adlandırdı. Erm nip r st nazir zoxdan bizim xalqın ğstğn dğ ğb. Gğrcğstana buraxılmayan vaqonları o, bel saslandırır ki, guya Gğrcğstan Erm nistana qatar günd rir v g r az rbaycanlılar Erm nistanı bu yardımdan da m hrum ets l r, da naklar acından ül c kl r. Vaqonların Az rbaycandan Gğrcğstana buraxılmamasının s b bi is ba qadır. Gğrcğ «qarda larımız» da baslayıblar orada ya ayan az rbaycanlıları üz do ma yurd-yuvalarından zıxarma a. Bax buna gür d Xalq C bh si x b rdaredici addımlar atır. Bu ggğn Ba Binanın qar ısında ggğclğ mitinq oldu. Analar üz üvladlarının sg r günd rilm sin qar ı etiraz s sl rini ucaltdılar:"Biz üvladlarımızı ülğm günd rm k ist mirik !" Alınan x b rl r gür , Rusiya razisind sg rlik z k n h mv t nl rimiz qar ı güst ril n «ügey» mğnasib tl r n tic sind az rbaycanlı sg rl r arasında ülğm halları zoxalmı dır...

15 Oktyabr. Da lıq Qaraba da h rbizil rin küm yi olmadan Az rbaycanın ya ayı m nt q l ri il h r-hansı laq saxlamaq mğmkğn deyil. H r k t v rzaq yalnız kalonlar vasit sil h yata kezirilir. Üz torpaqlarımızda yanımızca silahlı sg r getm zs hez yana t rp n bilm rik. Axırımız hara gedir?

17 Oktyabr. T cavğzkar erm ni-dasnak qğvv l rinin daha da f alla dı ı bu vaxtda, yerli hükum tin h dsiz ggğcsğzlğyğ, n yax ı halda is barı dırıcı müvqeyi adamı heyr t salır. Mğk mm l sur td silahlanmaqda davam ed n erm nil r qabıqdan zıxaraq, n yin bahasına olursa-olsun, Lazın «d hlizini» l kezirm k

c hdl rind n qalmırlar. Lakin, eyni zamanda Naxzıvan, Z ngilan, Qubadlı, Qazax sah l rind d irtica ara vermir. fsus ki, dğ m nl rin ülk mizi xarabazara zevirm k c hdl ri güz qaba ında oldu u halda respublikamızın Ali Soveti bunu gürmğr, yaxud da hiss etmir. Bel bir vaxtda bizim hürm tli deputatlar Yeltsinin suya dğ ğb, islanma faktının h qiq t n d r c d uy un olmasını mğzakir edirl r. Gürğnğr, bu daha vacib m s l dir...

18 Oktyabr. Az rbaycan jurnalistl rinin AB Senatına etiraz m ktubu «Nyu-York Tayms» q zetind verilmi dir. M ktubda erm nil rin üzba nalıqlarından, onlara havadarlıq ed n erm ni silli Amerika senatorlarının t xribatzı zıxı larından b hs edilir.

Hadrut rayonunda Gorusdan g l n M -26 vertolyotu tutulmu dur. Vertolyotda silah, partladıcı qur ular tapılmı dır. Stepanakert yaxınlı ında Qar-Qar zayı ğz rind kürpğ partladılmı dır.

Bğtğn bu hadis l rd n AXC-ni gğnahlandırmaq v güzd n salmaq ğzğn istifad etm y zalı ırlar.

25 Oktyabr. Gğman etm k olar ki, artıq haqq i i qalib g lm kd dir. Az rbaycan SSR Ali Sovetinin DQMV-d «Xğsusi dar nin «l vi haqqında zıxardı ı xğsusi q rar t sdiq edilm k ğzğn SSR Ali Soveti Sessiyasının mğzakir sin verildi. Vilay td qayda yaratmaq ğzğn Az rbaycan hüküm tin «tap ırıq» verildi. lb tt , r vansız. Bu mğnasib tl bizim M rk zi Komit d xğsusi iclas kezirildi. clasda r hb r i zil rd n biri dedi:

- Gürğrsğnğzmğ, g r o vaxtı biz suverenlik haqqında q rarı q bul etm s idik, indi bu nailiyy ti ld ed bilm zdik! ..

Q rib m ntiqdir. Bunu o adam deyirdi ki, suverenlik aktının mğzakir si zamanı, h min o vaxt, stolun altında gizl nmi di, indi is dü ğn düyğb, m n m deyir.

27 Oktyabr. Da nak küp yo lu..

28 Oktyabr. ki-ğz ggn bundan vv l Moskva mğxbiri Mais M mm dov «Zaman» proqramı il Lazın bülg sind n bir verili verdi. Verili d n sonra m ni t ccğb bğrğdğ. Ona gür yox ki, verili xo uma g lm di. Ona gür ki bu

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

verili in arxasınca erm ni verili i verilm di. Gğman etm k olardı ki ,haqq üz yerini tapmaqda davam ed c k, y ni da naklara hez bir gğz t edilm y c k. Lakin, da nak ola, arxasını yer qoya. Olan i deyil. Dğn n v bu gğn dalbadal Az rbaycan leyhin h min «Zaman» proqramında verili l r getdi. Buradan ba qa bir m qs di d aydın gürm k olar. Erm nil rin hazırladı ı h min verili d rus zabiti deyir: - «Bir gğnd Xocalıya vertolyotlar 8-9 reys uzu lar edirl r. Az rbaycan t r fi bizi o vertolyotlara baxma a, yoxlama a qoymurlar. M lum m s l dir ki, bir gğnd bu q d r rzaq dasımaq olmaz»...

Bu is ona i ar dir ki, ba da Arkadi Volski olmaqla ruslar oradan zıxıb, gets l r, az rbaycanlılar erm nil ri qıracaqlar... Gürğrsğnğzmğ, nec ustalıqla edil n c hddir. Bu gğn «Az rbaycan» q zetinin 3-cğ nümr si zapdan zıxdı. Bu nümr l rin n q d r z tinlikl zap olundu unu süyl m k artıqdır. H min bu nümr d sg rlikd «ülmğ » bir az rhaycanlı o lanın portretini verm k ğzğn redaksiya r hb rliyi n q d r qapılar azmalı olublar. Yen d portreti birinci s hif d verm k mğmkğn olmayıb.

2 Noyabr. Bu gğn Sov. KP MK büyğk oktyabrın 72-ci ildünğmğ il laq dar olaraq ğarlar vermi dir. Xalqları birliy , v t nda ları f al i l m y , sg rl ri yenid nqurmanı h r vasit il qoruma a, f hl l ri, k ndlil ri daha zml zalı ma a zagırı lar...

Ka ız ğz rind n l r yazılır.

9 Noyabr. Dğn n v bu gğn Erm nistan t r fd n t xribat halları zoxalıb. Lazına tikinti materialı aparan yğk ma ını minaya toxunub partladı. Erm nil r h rbi hiss sg rl rini at tutub, Yerevandan Martuniy uzan MI-8 vertolyotu texniki nasazlıq ğzğnd n A dama enm y m cbur olub. Vertolyotdan partladıcı madd l r, bikford qaytanları a kar edildi. Biz is düzğrğk.

Qaniz n erm ni da naklarının tğrk xalqlarına qar ı umumdğnya «s lib» yğrğ ğ üzğnğn nüvb ti, m n dey rdim ki, daha amansız m rh l sin q d m qoyur. Bu m rh l bizl r qar ı azıq, niqabsız mğbariz d n ibar tdir. Erm nil r slind indiy q d r d , hez n d n z kinm d n h r k t edibl r. Lakin, indiki m rh l erm nil r ğzğn h m d s f rb rlik m rh l sidir. Bu s f rb rlikd erm nil r

yana ı onların «büyğk» qarda larının n yaramaz, n q ddar, nifr td n güzl rin qan danmı ğnsğrl ri d c ml nib, azıqca silahlanıb, ğstğmuz g lirl r. ndi tamamil aydın olur ki, «büyğk» qarda lar n inki, erm niy havadarlıq edir, h m d onlarla bir c bh d dirl r. Bunu bizl r ilk gğnd n nec gürğrdğks , indi d el c gürm kd yik. B s el is n d n qorxuruq. Hez olmazsa onların birliyini if a etm y n d n qorxuruq? Niy q zetl rimizi zıxma a qoymuruq? Niy ziyalılarımızın a ızlarını ba layıb, danı ma a qoymuruq? Bel zıxmırmı ki, el biz d onlarla birik?..

Biz yox! .. Bizim h l d qı yuxusundan ayılmayan r hb rl rimiz.

10 Noyabr. Bu gğn «Zaman» proqramında bizi «dğz» yola qaytarmaq ğzğn «c hd» edildi. Q rib dir. Bu slind ultimatum idi. Az rbaycan, Latviya, Litva, Estoniya üz qanunlarına «M rk zin» t l bi s viyy sind yenid n baxmalıdırlar. Bilirsinizmi, bu n y ox ayır? ld n dğ mğ «ayı» qoyunu t nbeh edir ki, n ğzğn o üzğ g lib, ayının di l rin kezmir. Hansı b rab rlikd n sühb t gedir bu nez aydır, m lum deyil. Bizl ri qandırmırlarmı ki, aya ınızı yri qoysanız parzalarıq sizi...

14 Noyabr. Ev-e ikl rini atıb, Az rbaycana p nah g tirmi M sh ti tğrkl ri Saatlı v A cab di rayonlarında yerl dirildi.

19 Noyabr. SSR Xarici l r Nazirliyi Amerika Birl mi tatlarına etiraz m ktubu gond rdi. AB Senatının ba qa düvl tin daxili i l rin qarı ması, DQMV-d probleml rin h ll edilm sin azıqca mğdaxil etm si yolverilm zdir.

lb tt , AB Senatının q bul etdiyi bu s n din hez bir hğquqi sası yoxdur v aydın m s l dir ki, Amerikada ya ayan erm ni diasporasının t zyiqi n tic sind m l g lmi dir. Lakin, da nakların aramsız i aparmaları, Az rbaycan haqqında ks fikirl r formala dırmaları hez d yax ı sonluqdan x b r vermir.

22-23 Noyabr. M n xalqımızı iki il mğdd tind n z tin v n ğmidsiz v ziyy tl rd gürmğ m. Bu anların hez birind bu xalq sabaha olan ğmidini itirm mi , erm nil rin «Sumqayıt» fsan sin baxmayaraq, h tta h qiq t n ggc i l tm k t l b olunanda bel bu yoldan z kinmi dir. Do rudur xalqı, onun r hb rl rini bel h r k tl rd n z kindir n sas s b bl rd n biri d bel bir

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

addımın n tic sinin y qin ki, qabaqcadan d rk edilm si olmu dur. fsuslar olsun ki, Az rbaycan xalqının h r ggz tli addımı, erm nil rin ir liy do ru nüvb ti addımına g tirib zıxarır. Sizin artıq bildiyiniz kimi, Amerika Birl mi tatlarının Senatında Da lıq Qaraba erm nil rini d st kl y n q tnam q bul etmi dir.

Tam m suliyy ti il dey bil r m ki, bizim ba ımıza g l n bu mğsib t, on be respublikadan h r hansı birinin ba ına g ls idi, uza ı bir-iki ayın izind h r eyi h ll etmi dil r. Amma biz... Niy axı, bizim taleyimiz bel g lir? lb tt , sğlh imkanı olan yerd qan tükm k cinay tdir. Lakin, bizim bir zoxumuz h l d bu ggn q d r, erm ni psixologiyasını lazımınca d rk etm mi ik. Erm ni k mfğrs t canavardır. N q d r ki, o üzğnğ ggclğ hesab edir, hez bir danı ıq ba tutmayacaqdır. H tta b rab r imkanlar daxilind d danı ıqlar ba tutmayacaq...

24 Noyabr. S h rd n v ziyy t k skinl m y ba ladı. N qliyyat i l mirdi, adamlar büyğk d st l rl " Ba Binanın" qar ısına topla ırdılar. Onlar hükum t r hb rl rinin xalqın qar ısına zıxmalarını t l b edirdil r. T ssğf olsun ki, bel bir gürğ ba tutmadı. Ggnortaya yaxın Nğsr t K s m nli nğmayi zil ri bir t h r sakitl dirib, üz arxasınca meydana apara bildi. Lakin, binanın qar ısına insan axını davam edirdi. Saat 17-y yaxın bina qar ısında yen nğmayi zil rin büyğk bir d st si dayanmı dı. R hb rlik bu d f tanklardan istifad etm k q rarına g ldi. ki a ır tank nğmayi zil rin ğstğn yeridildi. Lakin, bir n f r d olsun geri z kilm di. ksin , li yalın nğmayi zil r tankların ğstğn yerim y ba ladılar. Tanklardan biri kğz d dayanmı bir minik ma ınını vurub, zdi. Bu nğmayi zil ri daha da hidd tl ndirdi. Ciddi toqqu ma ba ver bil c yind n qorxan h bizil r üz tanklarını geri z kdil r...

Burada iki sas c h ti qeyd etm k lazımdır. vv la, xalqın bu kğtl vi nğmayi i qada an saatı qoyulandan sonra ba vermi dir. kincisi, büyğk hadis idi ki, bir h ft davam ed n bu nğmayi l rd nğmayi zil r t r find n hez bir hğquq pozuntusu qeyd alınmamı dır. Bir v t nda ın burnu bel qanamamı dır. Xalqımızın tarixind büyğk hadis idi ki, Az rbaycan qadını üz rl ri v qarda ları il birg , ziyin-ziyin mğbariz y qalxmı dılar.

25 Noyabr. Bugğnkğ mitinq zoxdan b ri xalqın

Created with nitro PDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

qaranı t sdiq etdi. Xalq C bh si daxilind z ki m , anla mzlıq, daha do rusu, qar ı durma. ..Qara qğvv l r bu ggn üz ist diki rin nail oldular. ndi asanlıqla xalqın axırına cıxmaq olar. Artıq q bul edil n q rarlarda q tilik yoxdur. AXC ğzvl rini fit basmaq (bu ggnahı Allah biz ba ı larmı?). Nem tin AXC daxilin nifaq salmaq c hdi…

Ğzğmğz g l n h ft nin birinci ggnğnd n ğmumi t til elan edildi. Lakin, zıxı lardan gürğnğrdğ ki, birlik pozulub. A lamalı ggnl rimiz h l qabaqdadır. sas mğbahis , d miryolzuların hamı il birlikd yoxsa, bir ggn sonra t til qo ulması oldu.

26 Noyabr. Az rbaycan KP MK-da 11 dekabr 1988-ci ild Erm nistana küm y ged rk n t yyar q zasında h lak olmu h mv t nl rimizin xatir l rini b dil dirm k haqqında q rar q bul etdil r. Q zadan dğz bir il sonra.

Deyirl r ki, biz az ril r oddan tür nmi l rik. Lakin, m n el g lir ki, uzaq Afrika c ng llikl rind itib-batmı xırda xalqların da azadlıq havası biz nisb t n daha gğclğdğr. Biz h r ey qane olan xalqıq. Ona gür d , Az r baycan xalqı yalnız o vaxt tam sar td n qurtulub, azad ola bil r ki, yer ğzğnd hez bir üzg düvl t qalmasın. H tta onda da ğbh var ki, biz bir adam, bir xalq tapıb, üzğmğz büyğk sezm y k. Xalq C bh si daxilind d rinl n bühran, n tic etibaril xalqın m lubiyy tin g tirib zıxaracaq. Ayrı-ayrı h r katların m lubiyy tl ri xalq h r katını z ifl tmir, ksin yeni t kanlara s b b olurdusa, AXC-nin m lubiyy ti ğmumxalq h r katınının v onunla ba lı olan azadlıq mğbariz sinin uzun mğdd t da ılmasına, sıradan zıxmasına s b b olacaq. Bizim n büyğk ggnahımız ğmumi xalq h r katına lazımi bir küm k güst r bilm m yimizdir. H r birimiz üzğmğz t skinlik veririk ki, ba qaları bu i i gür c kdir. Lakin, kimdir o ba qaları? g r m n, s n, o deyils ?..

28 Noyabr. Saat 17 rad l rind biz x b r g ldi ki, SSR Ali Sovetinin Sessiyasında m s l y baxılıb, bizim xeyrimiz …

slind biz bu ggnğ zoxdan güzl mi ik. Ancaq, yen d bilm k ist yirdik ki, gür k n s viyy d baxılıb. Onu bildik ki, b dnam «Xğsusi dar nin» f aliyy ti dayandırılıb, da naklar iclas zalını t rk edibl r. Ax ama yaxın m lum oldu ki, biz

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

üz respublikamızda qanun-qayda yaratmaq «tap ırılıb». Tap ırılıb ki, onların x trin d ym y k, da nakların tam, s rb st inki afına v ya ayı ına rait yaradaq. V bğtğn bunları SSR Ali Soveti Komissiyasının v sovet ordusunun n zar ti v mğ ahid si altında ed k. lb tt , qanana büyğk hürm tdir. S kkiz madd d n ibar t «tap ırıqlar» slind pis deyil. Lakin ona ğz t r fd n baxmaq olar. Bu is i l ri korlayır:

1. DQMV-d SSR Ali Sovetin tabe olan ittifaq-n zar t komissiyası yaradılsın.

2. Erm nistan SSR v Az rbaycan SSR Ali Sovetl rin m sl h t gürğlğr ki, üz aralarında mğnasib tl ri qaydaya salsın.

3. DQMV il Az rbaycan SSR-n tap ırılsın ki, paritet sasında t kilat komit si yaratsın.

29 Noyabr. Saat 16^{00}-da ba meydanda gğclğ mitinq, M rk zi komit d is büyğk iclas kezirildi. clasda .V zirov zıxı etdi.

Xalqın dğ m nl ri separatist v ekstremist adlandırıldılar. Onlara qar ı h r cğr t dbir gürğl c kdir. clas i tirakzılarından bir nez n f ri h rbi rejimi b rpa etm yi t klif etdil r. Y qin ki, bel d olacaq. Zğnki, bu xalqın dğ m nl ri olan v ba meydana yı ı an 500-600 min ekstremist v ziyy tin dğz lm sin mane olurlar. B s respublikadakı bğtğn ekstremistl r? Y qin ki, 2-3 milyon olarlar. Ba larında da Xalq C bh si v Etibar, Ziya kimi separatistl r dururlar. Xalqı axmaq yola d v t edib, SSR -d n ayrılma a za ırırlar. Üzl ri d deyirl r ki, qurtulu yalnız bundadır. N dey s n? B y m xalq üzğ bilmir ki, kimin arxasınca getm k lazımdır. Ğz gğndğr ki, respublika d niz kimi dal alanır. D mir yolu, yğzl rl mğ ssis , n qliyyat dayanıb. Gğman etm k olardı ki, bu gğn h r iki t r f ortaq bir fikr g lib, bir zıxı yolu tapacaqlar. Lakin, bel olmadı. ksin , h r kat i tirakzıları hükum tin istefasını v respublikanın ittifaqdan zıxmaq t l bini qoydular v dedil r ki, bizim ba qa yolumuz yoxdur. lb tt , bu bar d zox mğbahis etm k olar. Lakin, birc eyi dem k lazımdır ki, g r da naklarla bizim rolumuz d yi ils idi, onda gür rdil r ki, m s l ni nec h ll ed rl r. Hesab edir m ki, da naklar ğzc gğnğn iz risind hez bir m rk zsiz filansız bir

mğs lmanı da orada qoymazdılar, (nec ki d qoymadılar).

Q rarla ba lı bel fikir süyl nilir ki, indiy q d r «M rk zin» qarma ında «Qaraba » idis , bu q rardan sonra respublikamız da h min qarma a ili di. ndi bğtğn m suliyy ti bizim ğstğmğz qoyan Moskva h r hansı u ursuzlu u gürğn bizim güzğmğz nec soxacaq! Q rar bu gğnkğ q zetl rd zap olunub. Saqqallı da na a n q rar, n salam, n leykğm salam? Birc zar si var bu probleml rin. Saqqalı t mizl , qo unu zıxart, r hb rliyi al lin , dolayı yox, birba a. Qorxma!..

30 Noyabr. h r qaynayır. Füvq lad sessiya za ırılması, hüküm tin istefa verm si t l bl ri aramsızdır. Gğclğ nğmayi d st l rinin ardı-arası k silmir. Ali m kt b t l b l rinin f allı ı yğks kdir. Da naklar h yasızla ıb. Xanlar, Qubadlı, K lb c r rayonlarında v ziyy t g rgindir. Da naklar artıq füvq lad sessiya za ırıb, Az rbaycana qar ı silahlı hğcum bar d q rar q bul edibl r. Burada Az rbaycanın zür yi il büyğmğ Balayanın hadis l rin vv lind « zvestiya» q zetin verdiyi mğsahib yadıma dğ dğ. Bu yaramaz yazırdı ki, biz Qaraba ı Az rbaycandan xahi l ist y c yik. Verm s l r silah gğcğn , zorla alaca ıq!.. Zori Balayanların ssenarisi sasında c r yan ed n hadis l r artıq silahlı mğdaxil h ddin zatmaqdadır. Erm nil r bununla b rab r, Amerika Birl mi tatları Senatına teleqram v M.Qorbazova t zyiq m qs dil Vatikana nğmay nd günd ribl r. Erm nil rin m qs di n yin bahasına olursa-olsun Qaraba ı ld saxlamaq v Erm nistana birl dirm kdir. Bel bir v ziyy td bizim hüküm tin xalqdan ayrı dğ m yi, okeanda yelk nli idman qayı ı il uzaq s f r zıxmaq kimi bir eydir. Hez ğbh yoxdur ki, Az rbaycan Xalq C bh sinin u runda zarpı dı ı q l b gğnğ g l c k. Lakin, niy g r k bu azadlıq f dail rinin al qanı bahasına olsun. Tarix bunu biz ba ı larmı?..

1 Dekabr. Erm nistan SSR Ali Soveti DQMV Milli Komit si il birlikd Da lıq Qaraba ın Erm nistana birl dirilm si haqqında q rar q bul etdi.

M n SSR Ali Sovetinin 28 Noyabr tarixli f rmanına ğz t r fd n baxmaq olar, dey nd , m hz bunu n z rd tuturdum.

Erm ni da nakları Az rbaycan t r fd n faktiki olaraq hez bir mğqavim t rast g lm dikl ri ğzğn ist dikl ri planları h yata kezirirl r.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Respublikamızı bğrğmğ t till r davam edir. Yerli hükum t bğtğn vasit l rd n istifad edir ki, v ziyy ti sabitl dirsin. Bu ggn Ziya Bğnyadovun «Biz hara gedirik» m qal si - nam lum mğxbirl mğsahib si d rc olunub. A ıla sı an i deyil. AXC-nin ğzvl ri, xğsus n Etibar M mm dov xalqın gozğnd n salınıb, t hqir edilir. «Gğnğn Ekranı» verili ind x b r verilirdi ki, irm mm d mğ llim v Ziya Bğnyadov zıxı ed c kl r. Ax am «Zaman» proqramı il Tarazeviz zıxı edib, dedi:

–«Da lıq Qaraba a» tam s rb stlik v s lahiyy t verilir. «Q rar» erm nil rin xeyrin olmalıdır (Az rbaycan Xalq C bh sinin qorxusu t sdiq edildi, t till rin v nğmayi l rin sassız olmadı ı a kar oldu). Y qin ki, Ziya Bğnyadov v irm mm d mğ llim Tarazevizin zıxı ına baxdılar. Xalq m h k da ıdır. H r kim toxunarsa kimliyi d rhal bilin r. Bu ggn AXC tamamil t kl nib...

Latviyadan veril n x b rl r adamı heyr t salır. Latviya Kommunist Partiyasının Birinci Katibi Brazauskas Sov KP MK katibi Medvedevin x b rdaredici v h d l yici zıxı larına baxmayaraq, Sov KP d n ayrıldı ını v Latviya SSR razisind Moskvaya tabe olmayan Kommunist Partiyası yaradıldı ını bildirdi. Bizd is sabaha t yin edilmi mitinq y qin ki, hadis l r üz mğnasib tini bildir c k. M tbuat v informasiya vasit l ri idd tli t bli ata ba layıb. 27 noyabrdan ba lanan t till r yalnız dğn nd n mğnasib t bildirilm y ba lanıb. Olmazmı ki, el h mi xalqın arasında olub, onun yarasına d rhal m lh m qoyasınız (yarasını qanatmaq yox).

2 Dekabr. Vaxt var idi ki, Ziya Bğnyadovun ba ına erm nil r milyon qoyurdular. ndi is ...

ndi bu xalqın n hürm tli ziyalılarını ba a dğ m k olmur. B lk onlar v ziyy ti xalqın sıravi ğzvl rind n daha aydın gürğb, d rk edirl r. B lk xalq onların arxasınca gedib, dedikl rin süzsğz m l etm lidir. Lakin, ks r ziyalılarımızın xalqı t mkinli olma a za ırmaları, ğmumi süzl rl , erl rl , n bilim daha n l rl bizim hükm n qalib g l c yimizi süyl m l ri acı t ssğf hissi yaradır. T bii ki, Ziya Bğnyadov bel ziyalılardan deyildi. O, konkret fikr malik olmaqla yana ı, xalqımızın tarixini d rind n bil n v erm nini yerind oturtma ı

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

bacaran bir alim idi. B s gür s n Ziya Bğnyadovun xalq h r akatına olan mğnasib tinin hazalanmasına s b b n idi?

Bu gğn gğclğ nğmayi oldu. AXC haqqında yaranan b zi m nfi fikirl r üzğnğ do rultmur. Az rbaycan Xalq C bh si bu gğn ğzğn xalqımızın sas aparıcı qğvv si olaraq qalır. Gec d n kezmi yerli televiziya il «Azıq Sühb t» verili i güst rildi. bğlf z liyev, Etibar M mm dov, N c f N c fov, Elmira Qafarova, irm mm d mğ llim v bir deputatın i tiraki il keziril n «sühb td » razılı a g lindi ki, M rk zin zıxardı ı «Q rarın» 7 b ndinin t siri Az rbaycan SSR Ali Sovetinin q rarı il dayandırılır. Yalnız bir b nd «Xğsusi dar nin» l vi qalır. Yalnız bu rtl t til mğv qq ti olaraq dayandırılır. Etibar M mm dov dedi: – «M rk z» t r find n Az rbaycanın Suverenliyi kobud sur td pozulur. Buna bizim deputat korpusu nec düzğr? M rk z is biz üyr dir ki, biz nec i l m liyik, nec idar t kilatı yaratmalıyıq. Bir q rarla «Xğsusi dar » yaradılıb, bir q rarla da l v edilm lidir. Qalan i l r Respublikanın üz i idir. Bu «razıla madan» a ıl k s n ey dey s n az oldu.

3 Dekabr. M.Qorbazov Litva KP-y m ktub günd rdi. SSR Ali Soveti Pribaltika Respublikalarına tam iqtisadi s rb stlik verilm si haqqında qanun q bul etdi. Ancaq bu qanunlar küm k ed bil c kmi?

4 Dekabr. Bu gğn s h rd n Bakının kğz l rind d st l rl v qara bayraqlarla adamlar g zirdi. Bu y qin ki, 1988-ci il dekabr hadis l rinin bir ilinin tamam olması il laq dar idi. Ax am AXC-nin r hb rliyi il gğclğ mitinq keziridi. Erm nistanın Da lıq Qaraba ı üzğn birl dirm si haqqında zıxardı ı t xribatzı q rar, bu yaramazların h yasızlı ının kulminasiya nüqt sin zatdı ından x b r verir. S rh d rayonlarında v ziyy t g rgindir. Az rbaycan Xalq C bh si Qaraba a küm k etm k ğzğn, xalqı s f rb rliy za ırdı. Universitet t l b l ri Sirm mm d mğ llimi auditoriyaya buraxmırlar. Onu v bir nez n f ri xalqa x yan td t qsirl ndirirl r. A ıllı v savadlı yolgüst r nl r olmadan bizim ğzğn z tin olacaq. Lakin üzg yol yoxdur. Nazir mğavini Bakatin bizi gğnahlandırıb dedi: -Bel güz l bir q rarı b y nmirl r. Mitinql r h tta, oktyabryat u aqları da z kib, g tirirl r. Bu bühtanzı nazir dem k ist rdim ki, g r nğmayi d mitinqd

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

u aq varsa, dem li, qorxmaga, ehtiyat etm y lğzum qalmır. Qaldı mitinql rin gğcğn , Bakatin bel mitinql ri hez yuxusunda da gür bilm z. O ki, qaldı kürp u aqlara - gür s n Bakatin Yerevanda erm nil rin uydurma «Genosid» memorialında kürp erm ni u aqlarının oktyabryata, pioner q bul edildiyini bilirmi? Onları, buğğnkğ h yasızlı ın zirv sin qaldıran sizin kimi mğtt fiqlik andına x yan t ed n «qarda lar» olmadımı?

5 Dekabr. Bu ğğn M rk zi Komit d aliml rl gürğ oldu. .V zirov zıxı etdi.O,dedi:

- Stepanakert x b r yayılıb ki, V zirov g lir. D rhal meydana 100 n f rd n zox li avtomatlı saqqallı yı ı ıb...

Zox q rib dir. g r o, sovet qo unlarının «n zar ti» altında bu q d r da nak azıqca meydana yıgı a bilirs , onda hansı n zar td n, hansı t kilatdan v hansı qanunzuluqdan sühb t ged bil r? Da nak ekstremistin onur a sğmğyğ sındırılmasa, ora nec girm k olar? Qaraba dakı qo un hiss l ri il da naklar arasında birba a «ticar t» laq si müvcud deyil ki? Da lıq Qaraba da qanlarına q ltan edil n ğğnahsız az rbaycanlı ail l rin ülğmğnd biz kiml ri l n tl m liyik?..

6 Dekabr. Bu ğğn Bakıda DQMV ğzr T kilat Komit si yaradıldı. Az rbaycan KP MK-nın ikinci katibi V.Polyanizko r hb r t yin edildi.

Az rbaycan SSR Ali Soveti Erm nistan SSR Ali Sovetinin 1 dekabr 1989-cu il q rarına cavab verdi.

7 Dekabr. SSR Ali Soveti üz i ini gürm kd dir. «Torpaq haqqında», «Demokratiya haqqında», «Sa lamlıq haqqında» q rarlar q bul edilir. Lakin, ülk nin da ılıb, getm yini sanki hez kim gürmğr.

8-9 Dekabr. Bu ğğn .V zirov DQMV T kilat Komit sinin ğzvl ri il gürğ dğ. T kilat Komit sinin g rargahı M rk zi Komit nin binasında yerl dirildi. Bu komit yalnız Qaraba da deyil, bğtğn respublikada i aparacaq. Erm ni da naklarının az ınlı ı yazıya g l n deyil. V t n ld n gedir. Biz is h l d ğmidl ya ayırıq. A.Volski da nakların bir az da h yasızla masına rait yaratdı.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Stepanakertd n - Vilay t Partiya Komit sind n «biz » z ng vurublar ki, g lin v t hvil-t slim haqqında s n dl ri d g tirin... M lum oldu ki, bu t l bi r vandan ir li sğrğbl r. Süz tapmaq z tindir. ndi g l bu quldur yuvasına gir gürğm, nec girirs n? Lakin, bununla bel T kilat Komit si i mühk m giri ib. Gür k nec olacaq? T kilat Komit sin r hb rliyi Az rbaycan KP MK ikinci katibi Viktor Polyanizkoya tap ıriblar. S rh d rayonlarımızda mğharib gedir. Moskva mğ ahid zi rolunu oynamaqda davam edir.

10 Dekabr. B z n adama el g lir ki, xarici «dostlar» M.Qorbazova ona gür mehribanlıq edirl r ki, bu adam onların arzusu il h r k t edir. Sovet düvl tinin artıq tamamil parzalanmaq r f sind oldu unu süyl y nl rin sayı getdikc artır. Almaniya Demokratik Respublikası, Bolqarıstan, Macarıstan, Zexoslovakiya v Pol ada v ziyy t olduqca g rgindir. Bu ülk l rin hamısında gğclğ antisovet t bli atı aparılır. Dğn n Moskvada Sov. KP plenumu kezirilirdi. B zi fikirl r gür bu plenum Qorbazova qar ı olmalı idi. Lakin bel olmadı.

Erm ni da naklar az ınla ıb. Bu gğn bğtğn dğnyada insan hğquqlarının mğdafi si gğnğdğr. H r bir insan, h r bir v t nda ist diyi yerd ya ayıb, i l y bil r. M n el g lir ki, bu cğn ğarların mğzakir y zıxarılmasının t bbğskarları m hz erm nil rdir. Polad borunun iz risin doldurulmu kürp az rbaycanlı u aqlarını yadımıza salaq. fsuslar olsun ki, dğnya xalqları erm ninin bel v h ilikl rind n x b rsizdir.

12 Dekabr. Moskvada SSR Xalq Deputatları Sovetinin kinci Qurultayı azıldı. lk gğnd n erm ni deputatların DQMV m s l sin qayıtmaq c hdl ri d f edildi. Erm ni gityanın DQMV trafında v ziyy tl laq dar m lumatı bizim deputatımız T. smayılov t r find n alt-ğst edildi. Lakin, bu h yasızları yerl rind oturtmaq zox z tin bir m s l dir. Burunlarından vurursan ğzğn qayıdırlar. M.Qorbazov is üz zıxı ında regionda ba ver n hadis l rd m sul «M rk zi» yox, m hz respublikaların üzl rini qeyd etdi. Süzl r güz ldir. Lakin gür s n niy h yata kezmir bu süzl r?

15 Dekabr. Tofiq smayılovun zıxı ından v M.Qorbazovun Respublikamızın hğquqlarını t sdiq etm sind n so...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

erm nil r üz zirkin m ll rind n l z kib, yerl rind oturacaqlar. Lakin Balayan, Qriqoryan, Ambarsumyan v ba qaları Az rbaycan xalqına qar ı ya dırdıqları bühtanların arasını k smirl r. Arutunyan deyir:

-Erm nistanı blokadaya alan respublika ttifaq qar ısında cavab ver c kmi?

Üzğn aid olan süzğ gürğn bizim güzğmğz nec soxur. Burada deyibl r, «Adımı s n qoyum, s ni yana-yana qoyum».

Moskvadan Dmitri Saxarovun q fil ülğm x b ri verildi. Ülğy gğlm zl r. Lakin, Az rbaycan xalqının qatı dğ m ni olan, vicdanı qar ısında x cal t z km y n bu erm nip r st bühtanzı y qin ki, erm ni da nak v ekstremistl rinin kis sind n getdi. Biz yazıqlara küm k duran yalnız o bir Allahdır…

20 Dekabr. Dğn n Tarezeviz Bakıya g ldi. T kilat Komit sinin ğzvl ri il be saata yaxın sühb t etdi. Bir nez ggn bundan vv l Litva Nazirl r Soveti S drinin mğavininin az rbaycanlı mğxbir dediyi süzl r y qin ki, yadınızdadır.

- Ba a dğ bilmir m ki, n y gür sizin daxıli probleminizi kiml rs , lap el dey k ki, Moskvadan g lib, h ll etm lidirl r?..

Neyniy k, ay xanım, biz d bel aciz xalqıq. Qurultay davam edir. Bu haqda m nim ardıcıl m lumat verm m yimin bir s b bi d var. Fikir vermisinizmi, b z n bir nez evin sahibl ri mğ yy n, ğmumi bir i gür nd , üz xırda u aqlarını bir yer yı ıb, bir eyl onların ba larını qatırlar ki, mane olmasınlar. Bax h min bu qurultay da ona ox ayır. Qurultayda xalqların «taleyi» h ll olunur, h r respublika, h r k s d üz i ind dir.

Dğn nd n baslayan Litva Kommunist Partiyasının qurultayı üz i ini davam etdirir. Bu yax ıdır, ya pis, h r halda Litva xalqının irad sin uy undur. Erm ni da nakları da üz i l rini gürm kd dirl r. Qaraba a silah, sursat, raketl r da ınır. Saqqallıların saqqalı bir az da uzanıb. S rh d rayonlarında, xğsus n Qubadlıda v ziyy t olduqca g rgindir. R smi düvl t orqanlarının f aliyy tsizliyi heyr t do urur. Dig r t r fd n bu cğr f aliyy tsizlik erm nil rin daha da f alla masına bir nüv rait yaradır. B z n adama el g lir ki, erm nil rin qar ısını almaq biz mğ ss r olmayacaqdır...

22 Dekabr. Litva kommunistl rinin q bul etdikl ri q rar Moskvada büyük

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

ks-s da yaradıb, s s-kğy s b b oldu. Q rib dir... Do rudanmı, bu «yolda lar» el hesab edirdil r ki, Pribaltikalılar onlarla zarafat edirl r v bğtğn bu h r k tl r adic ıltaqlıqdan üzg bir ey deyildir. Axı, bu el bir m qs ddir ki, ondan dünm k qeyri-mğmkğndğr. Dğn n Sov KP MK Siyasi Bğrosunun iclası olmu v lazımi tüvsiy l r i l nib hazırlanmı dır. M s l y Plenumda baxılmaq ğzğn q rar q bul edilmi dir. Gür s n Litva bu plenuma g l c kmi? Zox z tin...

Litva xalqı y qin ki, büyğk t hlğk qar ısındadır. H r nec olsa da, bu xalq üz m qs dini i ıqlı mayak kimi ba ı ğz rind tutub ir lil yir. Az rbaycanda is v ziyy t g rgin olaraq qalmaqdadır. Bizim deputat korpusumuzun f aliyy t dair si qapalı s rh d daxilind n zıxmır. Bu ggn ğzğn bu zox azdır. Bu ggn Bakıda qalıb «ya amaqda» v «i l m kd » davam ed n erm ni da naklarının hükm n hansı bir qğvv nins say sind v hükm n hansı bir tap ırıqlasa qaldıqları daha artıq yan olur. Bu erm nil r n zox ona gür lazımdır ki, yerli hali qorxu izind n zıxmasın, lazım g ldikd t xribatzılıq i l ri aparılsın v n ba lıcası lazımi m lumatlar «yerin » tez zatdırılsın. Biz xaraba qalmı r vandan hez bir m lumat ala bilmirik, amma burada asqırma a pe iman olursan, o saat oradadır. Bu ggnl rd m lum oldu ki, M rk zi Komit Aparatında bu ggn q d r zalı maqda davam ed n iki erm ni m kda ının iki il rzind r van v Stepanakertl apardıqları telefon danı ıqlarının x rci min be yğz manatı ütğb. Nec bilirsiniz, kimin hesabına?..

Bu telefon danı ıqları h m onların ya adıqları evl rd n, h m d i yerind n, düvl t hesabına olmaqla xğsusi hesabdan aparılıb v aydın m s l dir ki, hal- hval tutmaq ğzğn edilm yib. Aparatın m sul i zil ri t r find n iki ild bu q d r telefon danı ıqları sırf m lumat ğzğn edilm yibmi? Gürğn bizim belimizi nec qırıblar. M n burada ikisi haqqında danı dım. B s onlarca, yğzl rc yğks k v zif l rd i l mi v hazırda da i l m kd davam ed n erm ni da nakları gürğn n l r edibl r. Gür s n bizim «r isl r» hara baxır?..

25 Dekabr. Qurultay da nakların t zyiqi altında blokada v n qliyyat haqqında b y nnam q bul etdi. Guya Qurultaya 500 deputat mğraci t edib. lb tt , ba qa vaxt olsaydı burada qeyri-adi el bir ey olmazdı. Lakin bu

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

b db xt heyvan sğrğsğ ba a dğ m k ist mir ki, bu ggn ğzğn Az rbaycan xalqının n mğq dd s v zif si olan bu azadlıq mğbariz sind n bu xalqı n bu ggn, n d sabah hez bir qğvv dünd r bilm y c kdir. Qurultayın respublikalara qar ı olan mğnasib ti d yi ir. «Birliyi» saxlamaq namin n amansız ğsullardan istifad etm k n z rd tutulur. Qurultayın bu addımı zox q rib hesab edilm lidir. N ğzğn? Zğnki, g r bu qanun-qaydanın zor vasit sil , ggc vasit sil b rpa olunmasıdırsa biz bunu zoxdan t l b edirdik. Yox, g r bu demokratiyanın b rpasıdırsa, bel demokratiya olmaz. Oxucum, bir az diqq tl n z r salsaq, onda gür rik ki, bu ancaq riyakar erm ninin v onun «M rk zd ki» havadarlarının üz qara planlarını h yata kezir bilm l ri ğzğn oynadıqları zirkin bir s hn ciyidir. B lk d bu erm nil r ğzğn azılmaqda olan yeni bir p nc r dir.

S h rd n Bakıda v ziyy t normal gürğns d , zox g rgindir. h r ğz rind n h rbi vertolyotlar uzur. Xğsus n meydan ğz rind n. Meydandan x b rl r - A damdan g l n m ktub, M.Qorbazova vurulan teleqram v h rbizil r mğraci tl r oxundu. h rd v xğsus n meydanda t xribat c hdl ri zoxalır. Rus v t nda larının nğmayi mğnasib ti d yi ir. Meydanda onların sayı ggnd n-ggn zoxalır. Bu ggn Neft Da larının kollektivi nğmayi teleqram günd rib.

Neftzil r i i dayandırıblar. «Kommunist» n riyyatı i i dayandırıb. « zvestiya» v erm nic «Kommunist» q zetl rinin n ri dayandırılıb. N qliyyat i l mir.

Moskvada Litva KP MK XI qurultayının q rarı il laq dar nüvb d nk nar Sov. KP MK plenumu za ırıldı. M s l litvalıları üz yerin oturdub, dig r respublikalara d rs verm kdir.

A.M.Brazauskas zox t kidl üz ülk sinin partiya nğmay nd l rinin fikir v m qs dl rini izah etdi. Bğtğn respublikanın ba katibl ri zıxı etdil r. V zirov da h mzinin.

26 Dekabr. Elektro tamp zavodu, M rk zi Elektrik Tükm zavodu, Bakı Elektrik Ma ınqayırma zavodları i l mir. Respublikanın otuz bir rayon v h ri i i dayandırıb. N qliyyat i l mir. Erm nistandan az rbaycanlıların kğtl vi sur td küzğrğlm si ba lanır. Meydanda h rbizil r zox ehtiyatla h r k t edirl r. 24 dekabrda ba vermi tank hvalatından sonra xalqa

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

xalqın mğnasib ti yax ıdır. Qarda ülk l rd n teleqramlar g lir. Meydanda DQMV-nin l v edilm si m s l sin qeyri mğmkğn baxırlar. DQMV Sov. KP MK-ya mğraci t q bul edib. DQMV-nin nğmay nd liyini Sov. KP MK-da q bul etm yi xahi edibl r.

27 Dekabr. h rimiz h rbi hiss l r g lm kd davam edir. M rk zi q zetl r Az rbaycanda v ziyy tl ba lı xırda m lumatlar verm kl kif y tl nirl r. Lakin, xalqın haqlı t l bi haqqında susulur. Yerli q zetl rimizin m lumatları dol un v t l bl r uy undur. SSR Ali Soveti dğn n keziril n iclasında Estoniya respublikasının konstitusiyada üzba ına etdiyi dğz li l ri r dd etdi. slind bu bel d olmalı idi. H r bir dğ ğnğlm mi addım bu birliy büyğk z rb dir. clasda lb tt ki, bizim haqqımızda bir k lm d danı ılmadı. h rin bir zox metro stansiyaları ba lanıb. «Bakı Soveti», «28 Aprel», «26 Bakı Komissarı». H rbi komendant general polkovnik Sviqun Bakı h rinin rayonlar ğzr komendantlıqlara bülğnm si haqqında m lumat verdi.

Meydandan x b rl r: - Respublikanın rayonlarından ardı-arası k silm d n küm kl r g lir. A su, amaxı, L nkaran, A cab di, A dam, B rd , ki, Astara… Ayrıca olaraq, rayonların k ndl rind n pul, yem k eyl ri, meyv , avtobuslarla adamlar... Xalq h r katı gürğnm mi vğs t almaqdadır. H r kat r hb rl ri xalqın qabaqcıl t b q l rini mitinql rd yaxından i tirak etm y za ırdılar.

Ziya Bğnyadov zıxı ed r k güst rdi ki, Sumqayıt hadis l ri q ti olaraq, erm nil rin üzl ri t r find n hazırlanmı v h yata kezirilmi dir. Sumqayıtda ba ver n ixti a zamanı h rin erm ni halisin qar ı tür dilmi ülğm cinay tl rinin hamısı Qriqoryan familiyalı bir erm ni t r find n h yata kezirilmi dir. Bu, zoxsaylı ahidl rin küm yi il sğbuta yetirilmi dir. Üz m qs dl rin zatmaq ğzğn, üz soyda larının kğtl vi ülğmğnd n bel z kinm y n da naklar biz az rbaycanlıları da yeri g ldikc amansız c zalara m ruz qoymu lar. 1918-ci ild amaxı k ndl rinin yandırılması, bir d f y 70 n f r gğnahsız qadın v u aqların, ya lı insanların m scid doldurularaq, yandırılmalarını yadımıza salaq. Bu amansız cinay t m li ğz erm ni da na ı, Stepan aum...

li il hazırlanıb tür dilmi dir. O qatill r ki, biz onların adlarını kğz v meydanlarımıza vermi ik. Ziya Bğnyadov Az rbaycan SSR Ali Sovetinin füvq lad sessiyasının za rılması m s l sin toxunaraq, dedi:

- Bel bir sessiyanı za ırmaq ğzğn deputatların n azı dürdd ğzğnğn t l bi olmalıdır. Meydana yğzl rl teleqramlar g lm kd davam edir. «Kommunist» , «Molodoy Azerbaydjan» q zetl ri prinsipial müvqel rini saxlayıblar.

28 Dekabr. Meydan dayanıb. H rbi v ziyy t xalqın irad sini qıra bilm yib. « zvestiya» q zetinin bu ggnkğ nümr sind Nem tl mğsahib verilib. Respublikanın rayon v k ndl rind n günd ril n yem k v küm k meydana buraxılmır. Kizik ya lı u aqlar tankların lğl l rin ggl-ziz k ba layıblar. H rbi hiss l r is g lm kd davam edirl r. Bu ggn g tiril n qğvv l r iz risind Xğsusi Moskva Milis M kt binin bülm l ri d vardır.

ndi azıqca m lum olur ki, Bakıda ya amaqda davam ed n erm nil r v onların havadarlarının t xribatzı zıxı ları v Moskvaya vurduqları aramsız teleqramların n tic sind v ziyy t bu yer g lib zatmı dır. ndi d h min qğvv l r h rbi hiss l ri az rbaycanlılara qar ı zorakalı a t hrik edirl r. Lakin, xalq mühk m dayanıb... Meydanı yan ınsündğr n ma ınların küm yi il da ıtmaq ist yirl r. Xalqın lind olan silahlar yı ılmaqda davam edir. Aparatda zahiri sakitlikdir. Hamı sessiyaya gedib. Ax am yerli televiziya il air N bi X zri zıxı etdi. Büyğk Xalqın s bri d büyğk olar, lakin q z bi d büyğk olar dedi. Sonra üzğnğn «Torpaq Ğstğnd » erini oxudu.

29 Dekabr. V ziyy t g rgindir. Meydan dürd t r fd n mğhasir d dir. Qaqarin kürpğsğ, Vaqon T miri Zavodu, 28 Aprel kğz l ri tanklarla, sg rl rl doludur. Nğmayi zil r h l lik toxunmurlar. Lakin, meydanın mğhasir si getdikc daralır. z ri hez bir ma ın buraxılmır. H tta yem k v odunu bel meydana kezirm k mğmkğn deyildir. Buna baxmayaraq, nğmayi zil r mühk m dayanıb. H l lik meydandan el bir qaneedici x b r yoxdur. Yalnız ax ama yaxın x b r g ldi ki, alzaq Manuzarov («Krunk» t kilatının r hb ri) h bs edilib. r vanda!.. Veril n m lumata gür , aradan zıxmaq ist yirmi .

Az rbaycanlıların kğtl vi sur td Erm nistandan qovulması davam edir. Bğtün

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

k ndl rin halisini ayaq yalın, ba azıq, n yax ı halda ğstğ-azıq yğk ma ınlarına mindirib, s rh dd n yola salırlar. Bakıda ya ayan rusların zıxı ları zoxalıb. Gec d olsa, bizi mğdafi etm y ba layıblar. Erm nistanda is v ziyy t daha da g rginl ib. M lumata gür , t cili olaraq, Bakıdan oraya iki polk günd rm k planla dırılır. Bunlar, Dzerjinski adına ali milis m kt bi v Xerson milis m kt binin kursantlarıdır. Ax am yerli televiziya il Tibb nstitutundan Namiq adlı t l b zıxı etdi. O, xalqı birliy za ırmaqla b rab r, nğmayi zil rin Nem t t r find n silahlı ğsyana za rıldı ını v silahların harada gizl dildiyini süyl di. Bu zıxı ın mğsb t t r fi il b rab r, xalq h r katına büyğk z rb vuraca ını gğman etm k olar.

HAŞİYƏ

(Nem t P nahov haqqında)

Meydan h r katının ba lan ıcının ilk ggnl rind n xalqın arasında olan bu adam haqqında lb tt , m nim bir nez k lm yazmaq fikrim vardı. Lakin, o süzl ri kitabın sonunda, «P rd arxası ha iy l r» bülğmğnd dem yi fikirl irdim. st r-ist m z, Nem tin adının m nim t r fimd n bu arada dil g tirilm yi h min prosesi ir li z kdi. Ola bilsin ki, kiml rs Nem t P nahovu Az rbaycanda xalq h r katının banil rind n hesab edirl r. M n q tiyy n hez kiml mğbahis etm k fikrind deyil m. Nem t P nahov m nim xatirimd bir zox, sas n is iki epizodla qalıb v m n onları oxucuların diqq tin zatdırmaq ist yir m. T bii ki, birinci epizodun ahidi zoxlarımız olmu dur. Bu, xalqımızın ba ı ğz rini almı q fil b ladan xilas yolu tapmaq ğmğdi il meydana yı ı mı , yğz minl rl insanı linin birc i ar si il «oturmayan erm ni, qalxmayan erm ni» süzl ri il idar ed n Nem t idi. kinci epizoddan is zox az adamın x b ri ola bil r. S hv etmir ms 1993-cğ ilin oktyabr-noyabr ayları idi. Qaraba c bh sin küngĝllĝl r yı ılırdı. Bel bir vaxtda bir zox h mv t nl rimiz kimi, m n d c bh y getm k q rarına g ldim. Lakin, m n bu m s l ni bir q d r geni kild h ll etm k ist dim. Bizim üb mğdirinin yanına gedib, fikrimi ona danı dım. B y ndi. M s l bel idi. M n ist yirdim ki, biz aparatın adından elan yazıb, giri qapısının divarından asaq. Aparatın küngĝllĝl rind n ibar t bir d st dğz ldib, c

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

yax ı ba landı. Biz elanın qaralamasını hazırladıq. M n onu s liq il yazdırmaq ğzğn, kompğter bülm sin aparma a hazırla ırdım ki, aparatın m sul i zil rind n biri bizim yanımıza g ldi. Siz «sensasion» bir x b r verm k ist yir m dedi. X b r ondan ibar t idi ki, Nem t P nahov Aparata i t yin edilmi dir. Bu x b ri e id nd n sonra, m n limd ki elanı cırıb, zibil qutusuna atdım. üb mğdirinin mğavini t ccğbll ndi.

30 Dekabr. Namiqin televiziya il zıxı ından sonra gğman etm k olardı ki, bu gğn meydanda adam azalacaq. Lakin, bel olmadı. S h rd n xalq kğtl si daha büyğk vğs tl meydana axı maga ba ladı. Saat 19-a yaxın x b r g ldi ki, büyğk bir d st , ziyinl rind meyid M rk zi Komit binasına t r f h r k t edirl r. G rgin anlar ba landı. D rhal, sg rl r aya a qaldırılıb, nğmayi zil r t r f günd rildi. D h tli iki saat kezdi. Nğmayi zil r MK-ya deyil, Vorovski q s b sin t r f yol aldılar. Bunlar, Qafan-Bakı qatarı il g l n Az rbaycanlılar idi. h r h rbi komendantı v a saqqallar onları bir t h r sakitl dir bildil r. Qazqınları Ab eron mehmanxanasına, yaralıları is d miryol x st xanasına yerl dirdil r. Qazqınlardan bir nez n f ri meydana kez bildil r. Onlar xalqı birliy v sayıqlı a za ırdılar. Bu ggn, Kirovabad, ki, Naxzıvan h r Partiya Komit l rinin birinci katibl ri v zif l rind n azad edildil r. Dğn n SSR Ali Sovetinin Sessiyası üz i ini yarımzıq k sdi. Bizim deputat korpusumuz zox ehtiyatlı h r k t edir. Sessiyada hürm tli yazızımız smayıl ıxlının zıxı ı zox yax ı t sir ba ı ladı. Yanında olsa idim, ğzğnd n üp rdim.

31 Dekabr. Yeni il g lir. Hansı ğmidl rl , hansı arzularla. Y qin ki, xalqımız üz tarixind bundan z tin v faci li bir il kezirm mi dir. Sonsuz sayda ba ver n zaxna malar, siyas td s batsızlıq, üzba nalıq, qohumbazlıq, t r fke lik... Son ill rin son akkordları. Bunların n tic l rini aradan qaldırmaq o q d r d asan olmayacaqdır. H r halda gürğl n t dbirl r arasında s hv addımlar hükm n olacaq. Bu «s hvl r» üz qiym tini yalnız g l c k ver c k. N ed k, axı bu h yatdır! ..B li, artıq kühn il arxada qalır. Rumıniyada ba ver n hadis l r fantastik d r c d mücğz lidir. Birc h ft nin iz risind 700 min n f r zekisti olan bir düvl ti devirm k siz asan g lm sin. Rumıniy hadis l rin «yerli» dən

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

geydirm k c hdl ri b sdir. M hk m siz, ahidsiz «30 illik» düvl t ba zısını divara dir yib gğll l m k, b s qadına l qaldırmaq?..

N is , bunları siyas tin zirkin m qamları hesab etm k olar. C lilabad hadis l ri bizim ğzğn zox faci lidir. Sizi bilmir m, m n bu h r k tl ri l n tl yir m. Bu mirlikl r, xanlıqlar e qin dğ n yaramaz mafiozları sad c olaraq, m hv etm k lazımdır.

Q dim G nc nin adı üzğn qaytarıldı. Bu xalqımızın ğmd arzularından biri idi.

Da naklar h rimizi t rk edirl r. Ancaq, h l n q d rdir bu yaramazlar. B s, v zif d kil r?..

Qubadlı, Lazın sah sind g rginlik davam edir. Da nak silahı yer qoymaq fikrind deyil.

1990 –cı İLİN HADİSƏLƏRİ

Az rbaycan Xalqının tarixind z tin v a ır ggnl r zox olub. Lakin, bu ggnkğ ggn y qin ki, hez n il mğqayis edil bilm y n ggnl rd n hesab edilm lidir. Ona gür yox ki, Moskvadan g l nl r hez bir i gür bilm dil r. S rh d dir kl rini sükdğkl rin gür Naxzıvan halisini ekstremist adlandıranlara mğnasib t bildirm k t l bin bu yolda lar ba larını a a ı salıb, susdular. Hansı ki, s rh d dir kl rini sük n t k biz Az rbaycanlılar deyildik ki…

Bu ggn Aparatda keziril n Aktivd M rk zi Komit Katibi Girenkonun m nasız zıxı ı sanki, deyirdi: -M n i gürm y yox, «qu » qoyma a g lmi m. Abbasov adlı bir n f r dedi:

– Ba ı layın, yolda Girenko, ancaq bizim bu Aktiv sizin zıxı ınızdan bir ey anlaya bilm di.

HAŞİYƏ

Girenko v Primakov bir ggn vv l Bakıya g l nd üzl ri il bir d st küm kzi d g tirmi dil r. M rk zi Komit binasınun 10-cu m rt b sind onlar ğzğn kabinetl r hazırladıq. Saat 22 rad l rind bunlar g

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

birin yı ı dılar. Onlar yanvar ayının 8-d keziril c k Aktivd zıxı etm k ğzğn Girenkoya m ruz hazırlayırdılar. Bu «i zi» qrupa zay, yem k, kofe da ımaqdan yorulduq. Yem k-izm k qurtarandan sonra, daha bir termos zay v alma ist dil r. Bu eyl ri d gec yarısı bir t h r tapıb, verdik. Fikirl irdik ki, h r ziyy t düz rik, t ki bir küm kl ri d ysin. N hay t, gec saat 1-d , bu i zi qrup ba da Girenko olmaqla getdil r yatma a. Bunlar ged nd n sonra, qab-qaca ı yı ı dırıb, kabineti qaydaya saldıq. Otaqdan n is rab iyi g lirdi. Bird n güzğm termosa sata dı. y termosdan g lirdi. Dem li bu claflar, i gürm k v zin , zaxır vururmu lar. Zay termosundan da, Aparatın mehmanxanasından zaxır da ımaq ğzğn istifad edirmi l r.

S h rki iclasın n tic si is artıq siz m lumdur. M g r onlar Az rbaycana i gürm y g lirdil r, yoxsa izki izm y , qarınlarını h rl m y . Biz n q d r d sad lüvh olmu uq...

Aktivd H s n H s novun zıxı ı h r eyi alt-ğst etdi. clas i tirakzıları aya a qalxıb, onu sğr kli alqı larla alqı ladılar. T kc iki n f r l zalmadı. Onlardan biri Girenko idi. H s n H s nov dedi: - ndi Qaraba kagız ğz rind d limizd n zıxmaqdadır. Bu, .ancaq «M rk zin» erm nil r birba a yardımı, bizim maymaqlı ımız v da nakların h yasızlı ı say sind mğmkğn olmu dur.

H.H s nov üz zıxı ında 5 t l b ir li sğrdğ. Ah, xalqımıza bel bir r hb r...

Ax am Milli Qurtulu C bh sinin 20 min yaxın t r fdarı M rk zi Komit binasını mğhasir y alıb, iki saatdan zox m lum süzl ri qı qırdılar.

Lakin, bina ğğclğ mğhafiz edilir v nğmayi zil rin kizik bir ehtiyatsızlı ı da nak evind toy-bayrama s b b olardı. Gürğnğr ki, d h t d olsa bel ğğn olacaqdır.

Bel fikir formala ır ki, ğğya r hb rliy can atanlar, v zif ğzğn ll irl r. M n bu fikirl razı ola bilm r m. g r xsiyy tind n v arzusundan asılı olmayaraq, bir n f r linin birc i ar si il (konkret olaraq, sühb t AXC r hb rl rind n gedir) yğz minl ri ba ına toplaya bilirs , ist diyi istiqam t apara bilirs v bunu s n bacarmırsansa, dem li yerini verm lis n. Qo unla, top-tğf ngl n q d r düz c ks n? Axı bu adi h qiq

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

ist mirik?

H.H s nov dedi “ Az rbaycanın bu gğnkğ r hb rliyi xalqın ğmidini do rultmur. Bu bizim hamımıza aiddir.”

Gğman etm k olar ki, bu yaxınlarda meydanda (m hz orada) milli qurtulu hükum ti t kil edil c k. Zğnki, rait üzğ bunu t l b edir. T bii ki, h min bu hükum tin ilk za ırı ı “v t ni – Az rbaycanı mğdafi ” olmalıdır. Da na ı, bu murdar qara qğvv l ri üz yuvasında bo masan Qaraba ı azad ed bilm y c ks n. H l lik is Milli Qurtulu C bh si t l bl r qoyub v yanvarın 12-n q d r vaxt verib.

9 Yanvar. Bu gğn Girenko Stepanakert yola dğ dğ. Yeni yaradılmı T kilat Komit sinin ğzvl ri d onunla getdi. Lakin, hez Xocalının aeroportuna da gir bilm dil r. Da naklar vaxtında Bakıdan «x b rdar» edildil r. Da nakların Bakıda qalmaqda olan c sus d st l ri zox f al i l yir v la k fiyyat aparırlar. Onlara qar ı mğbariz d X lil-Rza d st si adlandırılan v xalqımızın haqlı t l bin uy un f aliyy t güst r n insanların m yini xğsusi olaraq, qeyd etm k lazımdır. Da naklar Bakını t rk etm s l r hez bir q l b d n sühb t ged bilm z. Bu gğn s h rd n Aparatın binasında yerl dirilmi h rbi bülm l r bina daxilind xğsusi m ql r ba ladılar. Bu hazırlıq, Ba binaya hğcum olaca ı t qdird nğmayi zil ri qısa mğdd t rzind bina daxilind m hv etm k ğzğn aparılır.

HAŞİYƏ

(X lil-Rza haqqında)

Bu ill rd Az rbaycan Xalqının apardı ı milli-azadlıq mğbariz sind Az rbaycanın büyğk air o lu X lil-Rza Ulutğrkğn ayrıca yeri vardır. X lil-Rza süzğn sil m nasında erl rini silaha zevirib, k mfğrs t dğ m nl rl azıq, niqabsız düyğ gir n q hr man üvlad idi. air- sg r xalq qar ısındakı h r zıxı ında xalqımızın ba ına g tiril n mğsib tl rin hez d erm ni i i olmadı ını deyir v dğ m nl rl mğbariz nin kompleks halda aparılmasının vacibliyind n danı ırdı. air- sg r lb tt , Rus mperiyasını Az rbaycanın bir nümr li dğ m ni hesab edirdi v bunu hez vaxt da gizl tmirdi. Onun, h l g nc ya larından bu imperiyaya

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

qar ı tutdu u barı maz müvqeyini biz yax ı bilirik.

İstəmirəm, azadlığı qram-qram
İstəyirəm qolumdakı zəncirləri qıram,qıram!

M g r, bu zavallı xalqın arzu v ist kl rini bundan da qabarıq kild ifad etm k olardımı?

B lk , el bilirsiz ki, X lil-Rzanı Etibar M mm dovla birlikd h bs edib, Moskvanın «Lefortovo» h bsxanasına, Bakıdakı ixti a lara v bir nez da nak dı asının ülğmğn gür salmı dılar.

Bakının n güz l v n gürk mli nüqt sind q rar tutmu S.M.Kirovun heyk lini uzurmaqla, X lil-Rza Rus mperiyasının b lk d bğtğn Qafqazdakı iki yğz illik dayaqlarını laxlatdı. Onun, ovinist velikorus ideyalarına qar ı daima apardı ı amansız mğbariz xalqımızın milli-azadlıq mğbariz si düvrğnd daha da k skinl mi dir. H r halda Rusiya k fiyyat idar l rinin, c zalandırmaq ğzğn Az rbaycan Xalqının m hz bu iki milli liderl rini sezm l ri t sadğf hesab edil bilm z.

10 yanvar. Erm ni t xribatının h ddi-hğdudu yoxdur. DQMV iqtisadiyyatının Erm nistanın s lahiyy tin verilm si bar d Erm nistan SSR Ali Sovetinin q bul etdiyi q rar adamı heyr t salır v q ti y qin etm y sas verir ki, «M rk zin» v bizim hükum tin güst rdikl ri ciddi-c hdl r h qiq t n k ndirbaz oyunundan ba qa bir ey deyildir. Qaraba faktiki olaraq, da nakların lind dir v Moskvanın da, bizim hükum tin d zalı dıqları budur ki, mğmkğn q d r qan tükğlm d n bu m s l ni yoluna qoysunlar. Az rbaycan Televiziyasının M rk zi Televiziyaya verdiyi ultimatumdan sonra «Zaman» proqramı il bizim «xeyrimiz » bir balaca verili verildi.

11 Yanvar. Bu ggnkğ q zetl r, xğsus n «Pravda» q zeti ğzlğyğn bir olması (Moskva+ Az rbaycan hükum ti+Erm nistan) fikrini v Moskvanın hez d bu i i yoluna qoymaq fikrind olmaması faktını bir daha t sdiq etdi. Q zetl r Erm nistanın dğn nki m lum q rarını pisl dil r v d rhal da h min m lumatın yuxarısında «M rk zin» Az rbaycan leyhin iki q rarını verdil r. Gürğrsğnğz, bel yolla hez vaxt h qiq t b rq rar ola bilm z.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Nez ggndğr ki, nğmayi l r ara vermir. X lil Rzanın v Seyidin d st l ri qiyam t qoparırlar. M qs d, Bakının Kirov Parkındakı S.M.Kirovun heyk lini uzurmaqdır. M n dey rdim ki, vv lc g lin sas yğkğmğzğ t p y yı aq, sonra bel eyl rd n danı arıq. h r lav qo un bülm l ri g tirilm kd dir. Ba binada mühk ml ndirm i l ri davam edir.

12 Yanvar. Bu ggn s h rd n dola ıq v intizarlı x b rl r g lm kd dir. Ax ama yaxın m lum oldu ki, Xanlar- aumyan rayonları istiqam tind atı ma olub. Az rbaycanlılardan 4 n f r h lak olub. Zoxlu yaralananlar var. Onlara h rbi vertolyotla hğcum olunub. Tezlikl Aparatda büyğk d yi iklik olaca ı haqqında danı ırlar. M n buna inanmıram. Onu deyim ki, Aparatın 80 faizi h r d qiq xalqın t r fin kezm y hazır olan adamlardır. Lakin, ggnğ-ggnd n m n yan olur ki, xalq h r katı kor-koran istiqam t alma a ba layıb. vv ll r bel deyildi. Cğnki, bir zox d st l rin ba zıları üzl rini xalqın r hb ri hesab edirl r v zavallı xalq da bunların hamısının arxasınca getdiyi halda, bunlar birl ib, bir yumruq yaratmaq haqqında fikirl m k ist mirl r. Bu n dir?..

13 Yanvar. Xanlardan d h tli x b rl r g lir. Erm nil r aumyan rayonunda ggclğ qğvv c ml dirib, biz meydan oxuyurlar. Az rbaycanlılar t r find n xeyli t l fat vardır. Meydanda büyğk mitinq oldu. T ccğblğ d olsa, mitinqd n sonra yerli Az rbaycan televiziyası il Az rbaycan Xalq C bh sinin s dri bğlf z liyevin zıxı ını verdil r. bğlf z liyev Milli Mğdafi urası yaradıldı ı haqqında m lumat verdi. Etibar M mm dov Mğdafi urasının s dri sezilmi dir. Artıq, Az rbaycan Xalqı aya a qalxmı dır. ndi ona küm k g r kdir. Bel bir vaxtda x b r g ldi ki, h rd ülğm hadis l ri, qar t üzba nalıq halları ba layıb. ndi bel eyl rin vaxtı deyil. Erm ni da naklarının vertolyot d st l ri arası k silm d n silah da ıyır, Az rbaycanlıların onsuz da zox z if t kil edilmi mğdafi d st l rin hğcumlar edirl r. «Qızıl Ordu» onların t r find dir. Biz t kik. Moskva ya susur, ya da bizi pisl yir. Bu ggn tutulan t yyar d n minamyotlar, qumbaraatanlar tapıldı. Da nak yuvasından g l n t yyar d n. Kimdir onları t chiz ed n? Onun kim oldu unu biz hamımız bilirik.

Az rbaycan Xalq C bh si s f rb rlik elan edib. Biz zox ggclğ dğ m nl r

Created with nitro PDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

qar ı düyğ m liyik. Gğcğmğz zatdı-zatmadı. Alnımıza yazılan bel dir. Bğtğn gğnğ Ba Binanı mühk ml tm kl m qul olmu uq. Nez gğndğr ki, oturub, nğmayi zil rin binaya n vaxt hğcum ed c kl rini güzl yirik. M lumat almı ıq ki, xalq Aparatı hğcumla almaq ist yir. N ğzğn?.. Do rudanmı, bizim elementar m d niyy timiz yoxdur, bir halda ki, bğtğn xalq bizd n narazıdırsa, s ssiz-s mirsiz zıxıb ged k. Yaxud, bizi gğcl bayıra atmaq lazımdır? Biz is üzğmğzğ qorumaq ğzğn oturdu umuz binaya yğzl rc sg r yı malıyıq. Qnu da deyim ki, bu gğn Aparatda bizim t s rrğfat üb sinin i zil rind n, .V zirovun küm kzisind n, habel sg rl r v bizim milis büm mizd n savayı bir pi ik d tapa bilm zdin.

14 Yanvar. Bu gğn s h r tezd n m lumat aldıq ki, Stepanakert buraxılmayan Girenko indi d Primakov, Tarazeviz v ba qaları il birlikd Bakıya g lirl r. Bir ey aydındır ki, bu qonaqlardan biz ancaq z r r g l c k, xeyir yox. Onların ayaqlarını buralardan k sib, ba ımıza bir zar qılmalıyıq. «Nğmay nd hey ti» ğzğn bğtğn gğnğ ll ib, kabinetl r dğz ltmi ik, rait yaratmı ıq. Bğtğn bunların v zin üz xalqımız ğzğn iki da ı bir-birinin ğz rin qoysaq daha s rf li olardı. Ax am Etibar M mm dov Aparata g lmi di. O, dedi ki, h rd ba ver n hadis l rin Xalq C bh sin hez bir aidiyy ti yoxdur. Xanlarda yerli haliy divan tuturlar. Vertolyotlarla hğcum edirl r.

15 Yanvar. Bu gğn Qaraba da v onun traf rayonlarında füvq lad v ziyy t elan edildi. Bu füvq lad v ziyy ti Moskvadan M.Qorbazov niy elan etdi gür s n? Bu v ziyy ti respublika üzğ elan ed bilm zdi?

Erm nil r Bakı hadis l rind n iki lli yapı ıb, ll rind n g l ni edirl r. Siz el bilirsiz ki, onları Bakıda ül n erm nil r narahat edir? Q tiyy n yox! Erm ninin m qs di gğn kimi aydındır. M s l y siyasi don geyindirm k, genosid dey bar-bar ba ırmaq, bğtğn dğnyada büyğk s s-kğy yaratmaq. Televiziya ekranlarından Birl mi Mill tl r T kilatına mğraci tl r, t l bl r v sair. Bu kompaniyanın m qs di aydındır. Az rbaycanı dğnya ictimaiyy tinin güzğnd n salmaq v bizim haqqımızda m nfi r y yaratmaq... B s, Az rbaycanın suveren hğquqları taptananda, bizim t l bl rimiz bir hay ver n niy olmadı gür s n? O zaman bu

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

insan hğquqlarını mğdafi ed nl r qulaqlarını niy tıxamı dılar?..

Xalqımızın v Az rbaycan Xalq C bh sinin i i z tin olacaq. Y qin ki, torpaqlarımızı mğdafi etm k ğzğn birt h r tapılmı silahların hamısı yı ılacaq. B s, da nak n y ll irdi?.. Onlar AXC-nin gğclğ bir qğvv y zevrildiyini v erm nini hükm n m lub ed c yini gürğrdğl r. Qna gür d gğman etm k olar ki, Bakı hadis l rini m hz erm ni üzğ t kil etmi dir. Bu onların lind hez d z tin bir i deyildir.

M.Qorbazovun Litvadakı danı ıqları, Litvanı geri qaytarmaq ğzğn güst rdiyi u ursuz c hdl ri v acınacaqlı m lubiyy ti bel n tic y g lm y imkan verir ki, indi « ttifaqı» xilas etm k ğzğn birc zıxı yolu qalır. H rbi zevrili . Riyakar erm ni da naklarının qaladı ı oca ın tğstğsğn h l zox güzl r kor olacaq. Bu oca ı m muniyy tl bir t r fd n ğfğr n v bu ggnl ri gürm yi «bacarmayan» M rk zi hükum tin d , da nak mafiyasının lind oyunca a zevril n m rk zi hükum tin.

16 Yanvar. Xalqımızın üzğnğ tam s f rb r etdiyi bir zamanda Da lıq Qaraba da v ona biti ik rayonlarda füvq lad v ziyy t elan edilm si Az rbaycan Xalqına vurulan n büyğk z rb hesab olunmalıdır. Füvq lad v ziyy tl Az rbaycan Xalq C bh si razıla masa da, C bh nin müvqeyind n ba azmaq olmur. ki ggn vv l Meydanda mitinq zamanı Nem tin dediyi süzl ri yadınıza salın: - Zavodlarımızı silah dğz ltm y zevririk. Da lıq Qaraba ı ayın 15-n kimi erm ni da naklarından t mizl y c yik! H min nb ggnğ h rd ba lanan soy unzuluq, quldurzuluq, zorakılıq v sair hğquqa zidd h r k tl ri nec ba a dğ m k lazımdır? Bunlar n idi? U aga da aydın olar ki, bğtğn bunlar mahir bir oyunzunun li il idar edilir. Lakin, bir ey aydın deyil. Bel bir qğvv do rudan da Qaraba da v ziyy ti m muniyy tl yoluna qoya bil rdi…

17 Yanvar. «M rk z» Bakıda füvq lad v ziyy t elan etm k ğzğn d rid n-qabıqdan zıxır. B han zoxdur. Bakıda ya ayan erm nil ri mğdafi etm k, Qaraba a günd ril n qo un hiss l rin manezilik tür dilm sinin qar ısını almaq. Guya Rusiyadan Qaraba a atılan tank hiss l ri Bil c ri stansiyasından g l r k, Azneft meydanından kezib, getm lidir. Q rib m ntiq...

Created with nitro PDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

is ba qadır. Bğtğn Az rbaycan razisind füvq lad v ziyy t elan etm kl , xalqın qanı bahasına yaratdıgı üzğnğmğdafi d st l rini t rksilah etm k, ld etdiyi silahları yı maq. Bu v ziy td erm ni razisind h rbi v ziyy t olmadı ından, onlar üz silahlarını mğv qq ti gizl d bil c kl r. El ki, h rbzil r bu m nfur planı h yata kezirdil r, sakitc z kilib, erm nil ri yenid n buraxacaqlar meydana, biz is silahsız!..

Erm ni dasna ının bu riyakar planını «ba a dğ m y n» hükum timiz acıyıram. Bu ggn keziril n mitinqd q ti süzl r deyildi. Ülğm ya qalım... Rusları az rbaycanlılara qar ı qoymaq c hdl ri zoxalır. Bu da erm ni da na ının uzaqgür n planlarından biri, b lk d , n ba lıcasıdır. Bizi ülğm, qan güzl yir. B s, onları?.. Adam bir eyi getdikc daha aydın anlama a ba layır. Burada sühb t yalnız erm ni-da nak siyas tind n, hay-kğyğnd n getmir. Sühb t ondan gedir ki, «sarıqulaq» biz tğrkl rin h qiq t n qorxulu bir qğvv y zevrildiyini aydın d rk edir. Bax bel i l r var...

21 Yanvar. M n burada üz ggnd liyimi bitirm k ist yir m. Zğnki, o mğbariz yolu il ki, m nim xalqım g lmi di, bu ggn h min yol qayzı il k silmi lent b nz yir. Bu h min gğndğr ki, onu erm ni arzu etmi dir. H min gğndğr ki, rus c lladının li il ünd m g tirilmi dir.

Bu ggn xalqımın d h tli faci gğnğdğr. Lakin, bu ggn yanvar ayının 19-dan ba landı...

19 Yanvar. Bu ggn “Ba binanın” qar ısında yı ı mı xalqın « stefa» qı qırmaqdan bo azı quruyub. Bu yaramaz is qapı-p nc r sini mühk ml tm kl m quldur. Bu ggn binaya lav qğvv , yğz n f rd n ibar t d niz piyadası yerl dirildi. Bina qar ısında is , yğz min yaxın insan topla ıb. Xalqın s sini e id n yoxdur. Meydana, sabah bizim qaniz n dey zagıraca ımız M.Qorbazovun ğz portretini g tirdil r. Bunlar, Qorbazovun ke i klin salınmı portretl ri idi. Portretl rin altında «Vazgen 2» süzğ yazılmı dı. Primakovu bir t h r nğmayi zil rin qar ısına zıxıb, danı ma a razı sala bildil r. Lakin, xalq onu e itm di. Ğst lik, Primakovu mühk m sıxı dırdılar. xsi mğhafiz zil ri zox z tinlikl onu nğmayi zil rin lind n «qopara» bild...

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

nğmayi zil rin qar ısında Etibar M mm dov danı dı. O, dedi: –Biz iki saat vaxt veribl r. g r, mitinq v nğmayi l ri dayandırmasaq, ordu hğcuma k z c k. Bu saat biz onlarla danı ıqlar aparırıq, g r, razılı a g l bils k, televiziya il m lumat ver c yik...

Saat 18-rad l rind "Ba Bina" qar ısında yı ı mı insanlar da ğstğ park t r fd n g l n gğclğ partlayı s si e itdil r. Tezlikl x b r g ldi ki, Az rbaycan Televiziya M rk zini partladıblar. ayi buraxıldı ki, partlayı ı AXC tür dib. N d ns m n el g ldi ki, partlayı ı tür d nl r m hz AXC- nin dğ m nl ridir. H r halda televiziya m rk zinin sıradan zıxarılması danı ıqların ba tutmadı ına bir i ar deyildimi? Saat 19 rad l rind Etibar M mm dov " Ba Bina " qar ısındakı mitinq bir daha mğraci t etdi:

- Bizim nğmayi imiz dinc nğmayi dir. Bizim h r katımız demokratik h r katdır. Zalı ın, onlara sas verm yin. M n sizi son d r c t mkinli v irad li olma a za ırıram. Bu meydanda, yaxud piketl rd sg rl r t r f atılan gğll bizim azadlı ımıza atılan gğll dir!..

V ziyy t is getdikc g rginl irdi. Xalqı sakitliy , min-amanlı a za ıranlar da var idi, hğcuma v zevrili s sl y nl r d . Zavallı mill t qalmı dı bu dartı maların ortasında. Saat 21- yaxın Nem t t l m-t l sik, ba ının d st si il g ldi. Tribunaya zıxıb, mğxt lif «piket» sah l rin adam yı ma a ba ladi:

- T cili olaraq, G mizilik dar si sah sin 150-200 n f r adam getsin. 200-300 n f r XI Qızıl ordu meydanına. Tezlikl bğtğn piket nüqt l rin silah v partladıcı ğ butulkalar g tiril c k!

Bu son güst ri l ri «h r katın» r hb rl rind n biri olan Nem t P nahov üz xalqına verirdi. Azadlı ın son düyğ ğn «ged n» v ğ butulkalarla «Qızıl orduya» qar ı vuru ma a hazırla an bu inqilab r hb ri do rudanmı mücğz y inanırdı?

20 Yanvar. Bu cğr aqressiv zıxı ların n tic si bu oldu ki, 20 yanvar saat 01 rad l rind Salyan kazarması istiqam tind n at s sl ri g lm y ba ladı. Traslayıcı adlanan, i ıqsazan gğll l r güy ğzğnğ yararaq, m sum v küm ksiz Bakının iki ild n b ri davam ed n h y canlarla dolu pishi sakit h yatına son

Created with nitroPDF professional download the free trial online at nitropdf.com/professional

qoydu. Bu, faci nin ba lan ıcı idi. T qrib n eyni zamanda, XI Qızıl ordu meydanı, Qarada rayonu v aeroport istiqam tl rind d sovet ordusu dinc haliy qar ı zor t tbiq etm kl h r k t ba ladı. Biz vv lc bu x b rl r inanmırdıq. X b r g tir nl ri araqızı dıran adlandırırdıq. Biz Sovet Ordusunun bel bir alzaqlı a qadir ola bil c yin inanmırdıq. Sad c olaraq, inanmaq ist mirdik. fsuslar olsun ki, qaniz n bir ordunun qaniz n sg rl ri artıq üz komandirl rind n mr almı dılar v b r tarixind dinc haliy qar ı misli gürğnm mi bu cinay ti h yata kezirm k ğcğn bğtğn vasit l ri s f rb r etmi dil r. Bakı h ri v Az rbaycanın bğtğn rayonlarında 3 ggn davam ed n insan qır ını yalnız sovet ordusunun v onun r hb rl rinin deyil, ülk v respublika r hb rl ri M.Qorbazov v .V zirovun vicdanlarına yazılmalıdır. Lakin, t k onların yox!..

M g r, buna nec ad verm k olar ki, s nin hez bir gğcğn v imkanın olmadı ı halda, mitinqd bar-bar ba ırasan ki, 20 yanvar saat 12-d bğtğn hükum t idar l ri tutulacaq... Yaxud, bunu nec ba a dğ k ki, «c bh » daxilind otuz iki c bh f aliyy t güst rirdi v h r xırda qrupların r hb rl ri süzd birlikd n, demokratiyadan d m vurduqları halda, i d azıq-aydın hakimiyy t do ru can atırdılar. M nim xsi mğ ahid l rim gür , xalqın milli m nafeyi u runda t m nnasız mğbariz aparanlar arasında bir nez n f ri, onların arasında is xğsusi olaraq iki n f ri, Etibar M mm dovu v bğlf z liyevi qeyd etm k olardı.

H A Ş I Y Ə

(Etibar M mm dov haqqında)

XX srin sonuncu on illiyi düvrğnd Az rbaycanda ba lanmı milli-azadlıq h r katının gürk mli nğmay nd si hesab etdiyim Etibar M mm dov haqqında 1992-ci ild , «Azadlıq» q zeti redaksiyasına yazdı ım, lakin günd rm diyim m ktubumdakı fikirl rimi t qdim etm kl kifay tl nm yi lazım bilir m. Gğman edir m ki, h tta zox ill r sonra bel , m nim üz vv lki fikrimd qalma ımda bu azadlıq mğbarizinin Az rbaycan haqqında danı dı ı süzl rl , gürdğyğ i l r arasında hez bir f rq qoymaması olmu dur.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

H min m ktub bel ba lanırdı: - Hürm tli «Azadlıq», m nim siz büyğk hürm tim var. Zğnki, sizin q zetin adının üzğ Az rbaycanımızın faci li taleyi il sıx ba lıdır. Lakin, azı ını deyim ki, bu gğn respublikamızda prezidentliy namiz dl r arasında ged n siyasi mğbariz d (qar ıdurma des k daha dğz olardı) sizin q zetin «xğsusi» müvqe tutması m ni adi bir oxucu kimi deyil, bir v t nda kimi d m yus edir. M n sizin q zetd kezmi Etibar M mm dov haqqında verilmi yazını oxudum. M n m qal mğ llifini Az rbaycanın dğ dğyğ v ziyy td n x b ri olmayan adam kimi ba a dğ dğm v siz d hez bir cavab yazmaq fikrind olmadım. Lakin, ax am 23.04.92-ci ild Etibar M mm dovun Az rbaycan Televiziyası il zıxı ı m ni buna m cbur etdi. N ğzğn?..

vv la, bu gğn q d r zıxı ed n prezidentliy namiz dl rin hamısından f rqli olaraq, Etibar M mm dov bir kims y qar ı hğcum edib, q r zli müvqe numayi etdirm di. ksin , mğt kkilliyi saxlama ın n q d r vacib oldu unu bir daha qeyd etdi. T kc bu faktın üzğ, namiz dl rin s viyy sini aydın güst r bil r (bu süz ğzğn qabaqcadan ğzr ist yir m). g r biz prezidentliy namiz dl ri sıraya dğzğb, kimin bu xalq ğzğn n l r etdiyini t hlil etm y ba lasaq, t xmini olaraq, bel bir m nz r nin ahidi olarıq. «Bir n f r vuru ur, o biril ri qorxma-qorxma deyir. Bir usta ma ın dğz ldir, o biril r büyğr-ba ını silir. Hesabat ver nd , h r k s ayrılıqda deyir ki, m n duz ldir m (m n bu süzl rim ğzğn d bir daha ğzr ist yir m). Bununla m n ğmumi dğ m n qar ı mğbariz d Etibar M mm dovun rolunu i irtm k, ona mğst sna qiym t verm kd n uza am. Lakin, bu mğbariz d Etibar M mm dovun h lledici rolunu da danmaq dğzğğn olmazdı (sad c qeyr t-sizlikd n ba qa bir ey deyildir). vv la onu deyim ki, minl rl Az rbaycan v t nda ı kimi, m n d Etibar M mm dovu ancaq k nardan gürğb tanımı am. N sizin AXC-nin, n d AM P-in ğzvğ deyil m. Amma, bu v t n, g r biz üzğmğzğ az rbaycanlı hesab ediriks , bizimdir v onun taleyini d biz h r k s etibar edib, tap ıra bilm rik. M qal mğ llifi yazır ki, Etibar M mm dovu 18 yanvardan sonra gür n olmayıb. Guya, n ğzuns o, Moskvaya qazıb... (Bu bar d m n Etibar M mm dovun 19 yanvarda Az rbaycan Kommunist Partiyası M rk zi Komit sinin binası qar ısındakı mitinqd zıxı larını hürm tli oxucu sizin

diqq tiniz artıq zatdırmı am.

kincisi, h min 20 yanvar qanlı gec sinin lentl rini xaraba Moskvaya kim apardı? Kim orada m tbuat konfransı kezirdi? Siz el bilirsiz ki, Moskvada Etibar M mm dovun qaldırdı ı o hay-kğy olmasa idi, qaniz n rus sg rini dayandırmaq olardımı, o mğdhi qır ının qar ısını almaq olardımı? Lap tutalım ki, Etibar M mm dov h bs edil rk n Ayaz Mğt llibova z ng vurub, ondan küm k ist yib. Burada n q bah t var ki? B s, sizl rd n h r biriniz onun yerin olsa idiniz, n ed rdiniz? Bu ki, qazıb gizl nm kd n, s rh ddi o taya kezm kd n daha yax ı idi. H min m tbuat konfransı vasit sil Etib r M mm dov artıq üz i ini gürmğ dğ v indi mğmkğn olarsa, xilas olmaq haqqında fikirl m y borclu idi. Hez olmazsa, onu gozl y n xalqının namin ...

Ğzğncğsğ, s lahiyy td n danı ırsız.M nim yadıma g lir ki, h min vaxtda Etibar M mm dov Az rbaycanda yaradılmı Milli Mğdafi urasının s dri sezilmi di. O v ziy td Mğdafi urasının ğzvl ri h r cğr s lahiyy t artıq malik idil r. V n n hay t, h min v ziyy td Etibar M mm dovun yerind m n d olsa idim, xalqımın xilası namin , n inki s lahiyy tli oldu umu dey rdim, lap Nobel Mğkafatı Laueratı oldu umu da süyl y rdim...

20 yanvar saat 4- yaxın bizim t qribi hesablamalarımıza gür Sovet Qrdusu sg rl ri t r find n Bakı h rinin 78 n f r dinc sakini q tl yetirilmi , 200 n f rd n zox sakin is mğxt lif d r c li ggll yaraları almı dır. H min bu vaxtlar, “Ba Bina” qar ısında mitinq davam edirdi v burada gec l y n insanlar hez n y baxmadan üz mğbariz hval-ruhiyy l rini saxlayırdılar. Bizim meydan h r t r fd n yğk ma ınları il hat edilmi dir. Mitinqi N c f b y idar edirdi. At s sl ri, ggll baranlar iz risind tank tırtıllarının s si e idilm y ba ladı. S s getdikc ggcl nirdi. N hay t, mitinq i tirakzıları Bakı Soveti metrosunun qar ısı il “Ba Binaya” t r f h r k t ed n h rbizil ri gürdğl r. Onlar bizim lli addımlı ımızda dayanıb, i ar güzl m y ba ladılar. sg rl rin mitinq ggll ata bil c k-l rin hez kim inanmırdı. Ona gür d , sıxla ıb, qazmadıq. N c f b y « fqanları» birinci sıraya dğzdğ. H min bu anda bina daxilind be min n f r yaxın sg r var idi. Binanın milis mğhafiz d st sinin zabitl ri mitinq

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

i tirakzılarına mğraci t edib, dedil r: – st yirsiz, biz gedib, h rbizil rl danı aq v sizi avtobuslara yı ıb buradan zıxaraq.

Nğmayi zil r q ti olaraq etiraz etdil r:

- Biz hez yana ged n deyilik, üldğ var, dündğ yox!.. qoy g lsinl r.

Bel olduqda, h rbzil r meydana x b r günd rdil r.

- Biz siz hğcum etm k fikrind deyilik. Siz biz ggll atmasanız, biz d siz atmarıq...

M n bu komandirin adını bilm k ist rdim. Onu da, M.Qorbazovu da, Mğdafi Naziri Yazovu da rus anası do mu du. Bel likl , meydan qana boyanmadı. S h ri diri güzl azdıq. Sabahı is m nim g l c yim n tic bel olacaqdı.

« g r Az rbaycan Xalq C bh si» üz ggcğn arxayın idis , niy piketl ri qorumadı. Niy , silahsız xalqına küm y t l sm di? Yox, g r üz ggcğn arxayın deyildis , niy gğnahsız insanları f lak t yerind n vaxtında uzaqla dırmadı? Niy ...Niy ...Niy ?..

Sğbh azılar-azılmaz M rk zi Komit binasının qar ısına ardı-arası k silm y n insan axını ba landı. B xtiyar Vahabzad , Anar g ldil r. Onlar az qala a laya-a laya «Azadlıq» radiosuna m lumat verirdil r. B xtiyar Vahabzad dedi:

- Bu c llad qaniz n Qorbazov, suveren Az rbaycan Respublikasının hğquqlarını tapdayıb, ona q sd edib. Bu c lladı mğhakim ed n bir qğvv tapılacaqmı?

Z tin tapıla, B xtiyar mğ llim. H rbizil r h dsiz az ınla ıblar. Kğz d n kez nl r azılan at l rin sayı-hesabı yoxdur. Bakı Soveti metorsunun gir c yind ğ vitrinl r avtomat ggll l ri il zilik-zilik edilib. Orada yadigar qala bil n bir ğ var. Yuxarı kğncğnd n ggll de ib, kezib. g r, c lladlar izi itirm k ğzğn onun axırına zıxmasalar... Meydana insan axını davam edir. Yaxın adamlarını axtaranların sayı zoxalırdı. Televiziya i l mirdi. Hamı Tğrkiy d n, randan ğmid güzl yirdi. Ğmid is o bir Allaha qalmı dı. Kezmi i büyğk bir xalq, liyalın qalmı dı qaniz nl rin lind . Sovet Ordusunun Az rbaycanda v Bakı h rind tür tdiyi v h ilikl r etiraz olaraq, insanlar üz pasportlarını, partiya v komsomol biletl rini, h rbi biletl rini cırıb, yandırma a ba ladılar. Bu faktiki olaraq SSR

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

v t nda lı ından imtina etm k idi. B xtiyar Vahabzad , Anar v ba qa h r kat r hb rl ri d üz partiya biletl rini, deputat kitabzalarını cırıb, xalqın ayaqları altına atdılar...

H A Ş I Y Ə

Bu axırıncı cğml m ğzğn d , müht r m oxucu, m n sizd n ğzr ist m k ist yir m. lb tt , bu m nim fantaziyamın t x yyğlğ idi. Bu, m nim yazımın, gğnd liyimin m ntiqin uy un sonlu u olmalı idi. slind biz h qiq t n o insanların n yi is cırıb atdıqlarını gürmğ dğk. Yerd n-güyd n ülğm ya dıgı bir zamanda, insanlar bel eyl r ğbh il yana a bilm zdil r.

Bu gğn m lum oldu ki, qaniz n yaramazı i d n k nar edib. Ay qaniz n c llad, bunu qabaqcadan etm k olmazdımı? lb tt , olardı. Lakin, burada m qs d hez d ld qayırma oyunca a zevrilmi .V zirovun v zif d n k narla dırılması deyildi. M qs d Az rbaycan xalqına yax ıca d rs verm k v bununla b rab r, yolunu azmı respublikalara da x b rdarlıq etm k idi...

PƏRDƏARXASI HAŞİYƏLƏR

Hacı Əbdül haqqında

«Tüvb » c miyy tinin banisi v yaradıcısı olan bu xsin Allah yolunda Az rbaycan xalqının haqqa tapınmasında, islami d y rl rin t kkğl tapmasında üz rolu, üz yeri olub. Lakin, Hacının 20.05.2000-d «ANS» televiziyasında Mir ahinin « n yeni Tarix» verili ind ki zıxı ı m ni bir nez k lm dem y m cbur etdi.

g r, yadda ım m ni aldatmırsa, «1992-ci il May ayının 11-i ya 12- si idi. H min vaxtlar Hacı bdğlğn t r fdarları Milli M clisin qar ısında mitinql r t kil etmi dil r. Gğnorta, nahar fasil si zamanı bir dostumla q rara g ldik ki, ged k h min mitinq , gür k bu qarda larımızın t l bl ri n dir? Getdik v ahidi oldu um bir m nz r m ni uzun mğdd t sarsıntıda saxladı.

Ayaz Mğt llibovu hakimiyy t g tirm k, daha do

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

bdğl t r find n t kil edilmi bu mitinqd ks fikir süyl y n adamlara süz verilmirdi v artıq- skik danı anlar sad c t hqir edilib, tribunadan salınırdı. Bu i l ri bir nez n f r d yirmi (aerodrom) papaq cavanlar yerin yetirirdil r. Bel bir vaxtda x b r g ldi ki, N riman N rimanov (indiki M. zizb yov) prospekti il Milli M clis t r f t l b l rin (sas n Universitet) büyğk bir d st si g lm kd dir. Bu Mğt llibovzulara qar ı etiraz nğmayi i idi. Nğmayi zil rin qar ısı Milli M clis meydanının 20-30 metirliyind alındı. H min aerodrom papaqlar x b rdarlıqsız, filansız üz bızaq v yumruqlarını i saldılar. Nğmayi zi t l b l rd n bir n f rin qarda qanı axıdıldıqdan sonra bu büyğk insan kğtl si (bir nez min n f r) trafa da ılı ıb, hidl r Xiyabanındaki kol-kosların iz risin s p l ndil r...

Bu bizim xalqımız idi. T r nnğm ustalarımızın daima qğdr tli v büyğk adlandırdıqları Az rbaycan xalqı. O xalq ki, be -ğz «q de » yumru unu qaldırmaqla h r bir t r f s p l ndi. O xalq ki, g r yilm d n v bızaqdan qorxmadan dğz kezs idi, bu "q de l r" ayaq altda qalıb, toza dün rdil r, asfalta yapı ardılar...

N hay t, o vaxt t z c yaradılmı v Bakının Bayıl q s b sind q rar tutmu ilk OMON batalyonuna x b r getdi. Bu OMON-zular silahsız halda, sıra il g lib, meydanı düvr y aldılar. Lap «Yenilm z Batalyon» filmind oldu u kimi. Yalnız bundan sonra cğr tl nmi nğmayi zil r kol-kos izind n zıxıb, meydana yı ı dılar. Bunu niy danı dım? Hacı bdğl d . onun oxudu u «Qurana» da qurban olum. Axı siz kimsiniz Hacı bdğll r, bu xalqın sizl r güst rdiyi etimaddan sui-istifad edib, Bakını kiy , kini Qubaya, Qaraba ı Naxzıvana vurduransınız?..

21.05.2000

İskəndər Həmidov haqqında

sk nd r H midov Az rbaycanın gürk mli düvl t xadimi s viyy sin y qin ki, hez vaxt yğks l bilm y c k. Yeni qurulmu düvl tin r hb rl rind n biri olmasına baxmayaraq, onda h l d u aq rküyğnlğyğ, kğs y nlik, xalqdan incim k v bu kimi n inki düvl t, h tta adi r hb r yara mayan xğsusiyy tl r ğstunlğk t kil

edir. sk nd r H midov h r ey A cab di, K lb c r s viyy sind yana ır v unudur ki, yeni qurulmu respublikanın dğnyaya p nc r l ri artıq azılmı v qapıları da azılmaq ğzr dir. Bel halda ba ırıb dem k olmaz ki, düymğ m, «yax ı el mi m». Yeri g l nd , h tta mğxbiri d düym k olar. N etm k, bu h yatdır. Lakin, bunu reklam etm k r hb r i ziy , h m d h min mğxbirin t hlğk sizliyini qoruma a borclu olan r hb r i ziy yara maz. Xalqın buggğnkğ a saqqallarından olan Murtuz mğ llimin düyğlm sin mğnasib t v reaksiyanı yadınıza salın:

-Yax ı el yibl r, düyğbl r. Canil ri d axtarmaq ğzğn hez bir i azmayaca am.

sk nd r H midov bilmir ki, canil ri axtarmaq, v t nda ların, h tta düvl t leyhin danı anların bel t hlğk sizliyini qorumaq onun n birinci v zif sidir. Erm ni d olsa, T.Petrosyanın bizim r hb rlik haqqında l salıcı kild dediyi süzl r yadıma dğ ğr.- «T z dir, etiket qaydalarını yax ı bilmir. Vaxt kez r, üyr n r»...

Onun üyr nm yin ğbh m yoxdur, bu birisin is ğmidim. Do rudanmı, iz rimizd be -altı n f r adam tapa bilm rik ki, h m bizi qandallardan xilas etsin, h m t cavğzd n qorusun, h m d bu zavallı v kims siz xalqı aclıq girdabından qurtarıb, xo b xt el sin. Do rudanmı, Az rbaycan xalqı buna layiq deyil? Do rudanmı biz xsi m nafey , xsi tamah hissin qalib g l bilm y c yik?..

07.01.1993

Müstəqil rəy. g r A d r ld n gets , bu qtidarın i i pis olacaqdır. g r A d r ld n ged v bu qtidara gğld n a ır süz deyilm y , bu xalqın axırı pis olacaqdır....

ndi tamamil aydın olur ki, (slind zoxdan aydın idi) xristianların planı dğnya ğzr bğtğn mğs lmanları tamamil m hv etm k v onların torpaqlarına sahib olmaqdır. Bel likl , xristianlar, mğs lmansız dğnya yaradıb, bir nüv insan artıqlı ına son qoymaq ist yir. Bizim iki yolumuz qalır:

1. Xristianlı ı q bul edib, ucqar yerl r , c ng llikl r z kilm k.

2. Birl ib, son düyğ getm k. Pey mb rimizin v onun «Quranı» qar ısında son borcumuzu verm k. M nc bu daha r fli yoldur. Zğnki xristianlı ı da q bul

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

edib, hara gets k d   bizi qıracaqlar.

20.02.1993

Müxalifət haqqında. Bu gğnkğ mğxalif t hğndğr da   hasarın o ğz-bu ğzğnd   oturmu   iki qon unu xatırladır. H r ikisi kabab yeyir. Bu qon u kababın sğmğkl rini hasarın o ğzğn , o biri qon u is   bu ğzğn   atır. Bunun atdı ı sğmğkl ri onun itl ri, onun atdı ı sğmğkl ri is   bunun itl ri yeyir, h r ikisi bir-birin   sata ır. Lakin, hez biri z rb   almır v   h r iki qon u üz i ind n, üz h yatından razılıq edir.

Mill t is   qırılma ında, torpaq is   dğ m n   t r find n tapdanma ında v   getm yind dir. Deyirl r, torpa ın dğ m n   t r find n, q sd n   dğ m nc sin   tapdanması   n büyğk gğnahdır v   namusa toxunma ın   n son h ddidir. Torpaq   n büyğk namusdur dey nl r s hv etm yibl r. F q t, hğndğr da   hasarın o ğz-bu ğzğnd   dayananlar da torpaq ğz rind   dayanıblar. Kimin torpa ıdır bu torpaq, m g r bğtğn Az rbaycan hamımızın evi deyilmi?

15.12.1992

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

MÜNDƏRİCAT

REDAKTORDAN 3
G R V Z 4
I H SS 7
II H SS 18

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional